

KERESZTÉNY REMEKÍRÓK

Szerkeszti

KÜHÁR FLÓRIS

Szerkesztőbizottság

BERESZTÓCZY MIKLÓS, MIHALOVITS ZSIGMOND, NAGY
MIKLÓS, RADÓ POLIKÁRP, SZUNYOGH X. FERENC,
VÁROSI ISTVÁN

12. kötet.

AZ EGYHÁZATYÁK SZENTBESZÉDEIBŐL

III.

ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS
HOMILIÁI A GENEZISHEZ

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

AZ EGYHÁZATYÁK SZENTBESZÉDEIBŐL

III. KÖTET

ARANYSZAJÚ SZENT JÁNOS
HOMILIÁI A GENEZISHEZ

SZERKESZTETTE

RADÓ POLIKÁRP

FORDITOTTA

SIMON SÁNDOR

BUDAPEST, 1944

Nihil obstat. Budapestini, die 1. Junii 1942. Dr. Florianus
Kühár O. S. B., censor deputatus. 684/1942. Imprimi per-
mittitur. In S. Monte Pannoniae, die 3. Junii 1942. Chrysos-
tomus Kelemen, archiabbas.

Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus. Nr.
3001/1942. Imprimatur. Strigonii, die 20. Aprilis 1942. Dr.
Joannes Drahos, vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

TARTALOM

	Oldal
1. A Genezishez mondott homiliák bevezetése	9
2. Ábrahámról	20
3. Ábrahám könyörgése a bűnös városokért..	40
4. Ábrahám próbára tétele	64
5. Izsák jelleme	77
6. Ézsau és Jákob	93
7. Jákob menekülése	110
8. Jákob Lábánnál menedéket talál	128
9. Jákob küzdelme Istennel	144
10. Józsefre irigykednek testvérei	159
11. József a börtönben	175
12. József testvérei Egyiptomban	190

ELŐSZÓ

A *Keresztény Remekírók XI. kötete Aranyházájú Szent Jánosnak a rómaiakhoz írt levelének magyarázataiból, homiliáiból, az erkölcsi tanulságokat hozta.*

Hogy fogalmunk legyen azonban az összefüggő, kerek egésznek alkotó homiliáiról is, néhány homiliát egészében közlünk a *Genezistről* mondottak közül. Ezekben *Ábrahám, Izsák, Jákob, József* jelleme bontakozik ki előttünk; az erkölcsi élet örökké érvényes keresztény példaképeiként.

A homiliák kiválasztása és a címek megadása az én munkám itt is, valamint a terjedelemnek itt-ott történt rövidítése. A fordítás munkájáért *dr. Simon Sándor* piarista felel.

Radó Polikárp.

1. A Geneziszről mondott homiliák bevezető beszéde¹

A nagyböjt hasznáról.

Nagy örömmel látom, hogy a mai napon Isten háza a fiaknak sokaságától ékes, és ti mindnyájan szíves örömet jöttetek össze. Ha rátok nézek, arcotok ragyogása kitűnő tanubizonyságot tesz lelki örömötökről, hiszen azt mondja a bölcs: A jókedv földeríti az arcot. (Péld. 15, 13.) Ma tehát én is buzgóbban lépek föl a szószékre, egyrészt azért, hogy résztvegyek lelki örömetekben, másrészt pedig, hogy kihirdessem nektek lelkünk orvosságának, a szent nagyböjtnek elérkeztét. Mindannyiunk közös Ura, mint fiait szerető atya, le akarja mosni a multban elkövetett vétkeinket, ezért a szent böjtölés által gondolt ki nekünk gyógyulást. Senki se legyen tehát szomorú és ne mutatkozzék búbanatosnak! Inkább mindenki örültön-örüljön és dicsőítse lelkünk Gondozóját, aki megnyitotta előttünk ezt a pompás utat és fogadja nagy örvendezve a Böjt elérkeztét. Szégyenkezzenek a pogányok, takarják el arcukat a zsidók annak láttán, hogy szeretünk micsoda ujjongó buzgalommal üdvözli a Böjt eljövételét; és tapasztalják meg, mi a különbség köztük meg köztünk. Ők csak

¹ Hom. 1. (P. G. 53, 21—26).

nevezzék ünnep meg népünnep révén a részesegeskedést, a tobzódás meg az ocsmányság különféle fajtáit, amiket ünnepeiken nyilván elkövetnek. Ám az Isten Egyházának azt kell ünnep néven hívnia, ami az előbbieknél éppen fordítottja: a böjtölést, a test megvetését és minden velük kapcsolatos erényt. Mert az a valódi ünnep, amelyen megvan a lélek üdvössége, a béke s az egyetértés és amelyről teljesen száműztük e világnak vásárát; amelyen nem lábatlankodik a lárma, a zshivaj, a szakácsok futkosása s a barmok letaglózása, hanem helyettük mély nyugalom, csendesség, szeretet, öröm, béke, nyájasság és számtalan lelki jó uralkodik.

E beszédek valódi célja és haszna. — Nos, engedjétek meg, hogy erről a böjtről mondjak kedvességteknek egyet és mást. De először arra kérlek benneteket: beszédeimet áhítatosan hallgassátok, hogy így valami nemes haszonnal térhessetek innét otthonotokba. Nem ok nélkül jöttünk itt össze; vagyis nem azért, hogy egyikünk beszéljen, másikunk pedig megtapsolja a szónokot, aztán meg szétoszoljunk; hanem azért, hogy én valami olyat mondjak, ami hasznos és előmozdítja üdvösségeteket, ti pedig gyarapodjatok szavaimból és nagy lelki nyereséggel távozhattok innét. A templom valóban a lélek orvoslásának műhelye, s az idejöttéknek nem szabad mindaddig hazatérniök, amíg megfelelő orvosságot nem kaptak és nem helyezték sebeikre. A merő hallgatás cselekedetek nélkül mit sem ér. Hallgasd csak Szent Pál szavát: Nem a törvény hall-

gatói igazak Isten előtt, hanem a törvény megtartói nyernek megigazolást. (Róm. 2. 13.)

Krisztus is azt mondta egy beszédében: Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be a mennyek országába, hanem aki Atyám akaratát cselekszi, az megyen be mennyek országába. (Mt. 7, 21.) Mivel tudjuk, szerettem, hogy semmi hasznunk nem lesz a hallgatásból, ha valóraváltás nem követi, necsak hallgatók legyünk, hanem cselekvők is: mert így a beszédekre következő cselekedetek nagy bizalommal tölthetnek el bennünket. Ezért szívetek minden redőjét nyissátok föl és úgy hallgassátok böjti beszédeimet. Amikor a tiszta, szende, nemes menyasszonyt szobájába akarják vezetni, előbb szőnyegekkel díszítik föl a lakás minden részét, kitakarítják az egész házat és minden anyag cselédet kitiltanak belőle. Azt szeretném, ha ti is hasonlóképen kitakarítanátok lelketeket, búcsút mondanátok a gyönyörnek meg a falánkságnak és befogadnátok szívetek rejtekébe minden jónak szülőanyját, a szemérmességnek és minden más erénynek tanítóját: a böjtöt, mégpedig azért, hogy nagyobb legyen boldogságtok, s a böjt megfelelő orvosságot adjon nektek. Ha az orvosok gyógyszerrel akarnak beadni azoknak, akik szeretnék megtisztítani testük áporodott, romlott nedvét, előírják a testi eledeltől való tartózkodást, hogy az orvosság hatóerejét semmi se gátolja, hanem kifejthesse, megmutathassa hatását. Hozzánk, akik a

böjt-adta hasznot akarjuk lelki gyógyszerül bevenni (azt a hasznot értem, amely a sovány eledelen való élésből származik), sokkal inkább illik megtisztítanunk és felüdítenünk lelkünket, hogy részegségbe ne merüljön, mert ez megsemmisíti a böjt hasznos hatását.

Tudom, hogy mai mondanivalóm sok embert megdöbbsent. De kérlek benneteket, ne szolgáljunk vaktában a megszokásnak, hanem észszerűen rendezzük be életünket. Vagy talán van valami hasznunk a mindennapi lakmározásból s a nagy részegségből? De mit beszélek én haszonról? Hiszen ezekből csak nagy kár és elviselhetetlen veszteség származik. Mihelyt ugyanis borgőzös lesz az elme, már eleve és azon nyomban vége a böjtölés hasznának is. Mondd csak, mi kellemetlenebb, mi utálatosabb, mint amikor éjfélig szopogatják a színbort és hajnal tájt, a kelő nap sugarában, csak úgy dől belőlük a nemrég fölkortyolt bor szaga. Kellemetlenkednek a járókelőknek, eljártsszák tekintélyüket rabszolgáik előtt, mindenki nevet rajtuk, akinek egy garas ára illem-tudása van és — ami még fontosabb — nagy kicsapongásukkal, idétlen és haszontalan mértéktelenségükkel még az Isten haragját is magukra vonják. Mert azt mondja Szent Pál: Iszákosak nem fogják bírni Isten országát. (I. Kor. 6, 10.) Lehet-e ezeknél valaki szerencsétlenebb? Hiszen röpke, de ártó élvezeteik miatt kivettetnek a menny pitvarából. Bár ne volna az itteni gyülekezetben senki olyan, aki eféle nyavalyával van meg-

verve. Vajha teljes józansággal és mérték-tartással lakomáznánk e napon is! Bárcsak megmenekedhetnénk ama dúló viharoktól, amelyeket a részegség természetyszerűleg föl-idéz! Ó csak kiköthetnénk a lelkek kikötőjében: a böjtben, hogy elnyerhessük bőséges javait. Mert amint a dorbézolás az emberi nemnek rengeteg bajt okoz, úgy a testiség megvetése s a böjt kimondhatatlan sok javunknak előmozdítója volt mindenkor. Az Isten ugyanis, ahogy megteremtette az embert, mindjárt kezdetben a következő parancsot adta az ősszülőnek (mert tudta, hogy lelke üdvössége végett erre az orvosságra különösen szüksége van): A Paradicsom minden fájáról ehétel, de a jó és rossz tudás fájáról ne egyél. (Gen. 2, 16—17.) Már ez a kijelentés: „Ebből ehétel, amabból nem” — a böjt előképe volt. Nos, ezt a parancsot meg kellett volna tartani, de Ádám nem tartotta meg; legyőzte őt gyomra féktelensége, engedtlenséget követett el és halálra ítéltetett. Mikor t. i. nemünk ellensége, a kaján ördög, látta az ősszülő paradicsombeli, nyomorúság-nemismerő életét és látta, hogy angyalként él a földön, testhez kötött létére is; el akarta gáncsolni, el akarta ütni a még nagyobb ígéreték reményétől és íme, még attól is megfosztotta, ami már az övé volt. Ilyen nagy baj az, ha nem tudunk megmaradni a magunk portáján, hanem nagyobbra sóvárgunk! Éppen erről mondta a bölcs: A halál pedig a sátán irigységéből jött a világra. (Bölcs. 2, 24.) Látod, kedvesem: a mértéktelenséget már kezdetben nyomon követte

a halál bevonulása. Vedd csak szemügyre, hogy a Szentírás később is újra meg újra helyteleníti a kicsapongást és azt mondja egy helyen: Leüle a nép enni meg inni, majd nekiállta játszani. (Exod. 32, 6.); másutt pedig: Ám meghízott a kedvenc és — kirúgott! Meghízott, kövér lett, meghájasodott. (Deut. 32, 15.) Sőt Szodoma népe egyebek közt ezzel a vétekkel idézte önfejére az Isten engesztelhetetlen haragját. Halld a próféta szavát: Ime, ez volt a gonoszsága Szodoma nővérednek: . . . a kenyér bősége . . . az ő és leányainak tétlensége. (Ezek. 16, 49.) Mert ez a gyökere és forrása minden bajnak.

A bűnt a szentek példája ajánlja. — Látad a falánkság ártó hatását? Lásd meg a bűnt eredményeit is. A nagy Mózes negyven napi bűnt után megkapta a törvénytáblákat és mivel a hegyről leszálltában szeme megakadt a nép gonoszságán, a hosszas kitartás árán szerzett táblákat elvetette, összetörte (Exod. 24, 18; 31, 18; 32, 19), mert nem tartotta érdemesnek, hogy a részeg és hámból kirúgó nép megkapja az Úr-szerzte törvényeket. Ezért ismét negyvennapos bűntre volt szüksége e csodálatos prófétának, hogy a nép gonosz-volta miatt összetört táblákat újra megkaphassa onnan felülről és lehozhassa. (Exod. 34, 28.) Ugyanennyi napot töltött bűntben a nagy Illés is; jutalmul kikerülte a halál hatalmát, tüzes szekéren az égbe ragadtatott és mainapiglan nem tapasztalta meg a halált. (III. Kir. 19, 8.) A Vágyak Férfia szintén többnapos bűnt után részesült ama csodálatos látomásban, fékezte meg az orosz-

lánok dühét és változtatta juhok szelidségévé. (Dán. 10, 3.) Nem a természetet változtatta meg; a vadság megmaradt, csak az étvágy irányát terelte másfelé. Ilyen böjtöléssel háritották el magukról az Úr ítéletét Ninive lakói is. Megtartatták a böjtöt állatokkal, emberekkel egyaránt; következésképpen mindegyikük elhagyta vétkes üzelmeit és megbocsátásra indította a mindenség Urát. (Jón. 3, 7.) És még nagyon sok olyant említhetnék, aki az Ó- vagy az Újszövetségben híres lett böjtöléséről. De miért időzzünk tovább a szolgálknál? Forduljunk inkább mindnyájunk közös Ura felé! A mi Urunk Jézus Krisztus jómaga is előbb negyven napig böjtölt és csak azután vette föl az ördöggel a harcot. (Mt. 4, 2.) Ezzel valamennyiünknek példát mutatott, hogy böjttel fegyverkezzünk fel, ebből merítsünk erőt és szerelkedjünk föl a sátán elleni küzdelemre. Azt kérdezheti most valamelyik éleszemű, elevenebb eszű hallgatóm: Miért böjtöl az Úr ugyanannyi napig, mint szolgálái; miért nem több napig? Nem véletlenül történt ez, hanem bölcseségének és mondhatatlan jóságának következményeképpen. Nem akarta ugyanis, hogy azt higgyék róla: csak látszólag jelent meg, nem öltött testet és nincs emberi természete. Azért böjtölt ugyanannyi napig és azért nem toldott hozzá több napot, mert így akarta az akadékoskodók torkára fojtani a szót. Ha t. i. Krisztus negyvennapig böjtje ellenére egyesek mégis így mernek beszélni, milyen állítások megkockáztatására nem vetemedtek

volna, hogyha Krisztus bölcs előrelátással ki nem üti kezükből ezt a fegyvert? Azért nem akart több napig böjtölni, hanem csak addig, ameddig szolgálai, hogy kézzelfoghatóan megmutassa: teste ugyanaz, mint a miénk és természete sem üt el a miénktől.

4. Megmutattam, hogy nagy a böjtölés jelentősége és belőle bőséges lelki haszon származik. A szolgák és az Úr példájával igazoltam ezt. Arra kérlek tehát benneteket, kedves hallgatóim, el ne utasítsátok tunya módon ama nyereséget, amely a böjtől származik, hiszen most már ismeritek hasznos voltát és ne essetek szomorúságba a böjti idő eljötte miatt, hanem örüljete és ujjongjatok úgy, amint Szent Pál mondja: Bár a mi külső emberünk romlásnak indul is, mindazonáltal a belső ember napról-napra megújul. (2. Kor. 4, 16.) A böjt lelkünk tápláléka és amint a testi eledel hízlalja a testet, úgy a böjt is erősíti a lelkünket, könnyű szárnyakkal látja el, hogy a magasba emelkedhessék a mennyei dolgok szemléletére; fölébe emeli a gyönyöröknek és evilág minden kellemetességének. És ahogy a könnyű hajók gyorsabban szelik át a tengert, viszont elsüllyednek, ha sok terhet raknak rájuk, úgy a böjt is könnyebbé teszi a lelket és elősegíti azt, hogy a földi élet tengerén könnyűszerrel átkelhessen, az égre s az égiekre tekintsen, semmire se becsülje az itten-valókat, hanem kerülje el őket, mint árnyéknál s álomnál semmirevalóbbakat. Ezzel szemben a falánkság meg a részegeskedés elnehezíti a lelket, meghízlalja a testet;

a szellemet rabul ejti, minden oldalról ki-kezd, nem engedi, hogy a józan ész megmaradjon erejében, hanem arra ösztökéli, hogy lejtőre jusson és mindent a saját üdve ellen cselekedjék. Ne hanyagoljuk el, szeret-tem, üdvösségünk ügyét; hiszen tudjuk, hogy a renyheség mennyi rossznak szülője; kerüljük tehát a belőle származó kárt. Mert a gyönyör nemcsak az Újszövetségben tilos, amelyben nagyobb az igazságra törekvés, keményebb a harc, nagy a verejtékezés, bőséges a jutalom és kimondhatatlan a koszorú; hanem az Ószövetségben is, amikor a zsidók homályban ültek, szövétnekre szorultak és mint a csecsemők, csak lassan-lassan nevelődtek; mondom: akkor sem volt megengedve a dorbézolás. Ne gondoljátok, hogy e szavakkal ok nélkül kifogásoljuk az élvezeteket; hallgassátok meg a próféta beszédét: Ti távolnak gondoljátok a vesze-delem napját és a gonoszság trónusához közeledtek! Elefántcsontágyakban lustálkodtok és henyéltek kereveteiteken; lakmá-roztok a nyáj bárányaiból és a csorda borjúi-ból... Serlegekből isszátok a bort, a leg-finomabb kenetekkel kenitek meg maga-tokat és állandóaknak tartjátok ezeket, nem pedig mulandóknak. (Amos, 6, 3—6.) Láttá-tok, mily súlyos váddal illeti a próféta a kéjelgést; pedig szavait a tompaagyú, hálá-datlan, napról-napra a hasukat szolgáló zsi-dókhoz intézi. Figyeljétek csak meg a szavak pontos értelmét: amikor ugyanis a próféta kipellengérezte falánkságukat és szertelen borisszák mivoltukat, még hozzátette: És

állandóaknak tartjátok ezeket, nem pedig mulandóknak. Majd hogy ki nem mondja: a gyönyörűség élvezése csak a torokig s az ajakig tart, tovább nem terjed.

A földi élet mulandó volta. — A gyönyör kérész-életű, ideiglenes; a fájdalom örök és végetnemérő. Ezt a zsidók tapasztalatból tudhatták volna. Amint a próféta mondja: állandónak és maradandónak tartottak mindent, nem pedig mulandónak, azaz elröpülőnek s egyetlen szempillantásig meg nem maradónak. Minden emberi és testi dolog ilyen: még itt sincs és máris tovaszáll; ilyenek az élvezetek, ilyen az emberi dicsőség és hatalom, ilyen a gazdagság, ilyen az egész földi jólét; nincs benne egyetlen erős, állandó, szilárd pont; megfordítva: sebesebben fut el, mint a folyó árja; csupasz-árván hagyja el azokat, akik rá áhítoznak. Bezzeg nem ilyenek a lelki javak; gyökeresen különböznek amazoktól: szilárdak, rendületlenek, viszonytagságot nem ismernek, minden időre kiterjeszkednek. Be nagy esztelenség tehát ingatag dolgokért elcserélni a biztosakat; az ideigtartókért az örökkévalókat; a röpke-életűekért a maradandókat; súlyos bűnhődésünk okozóiért ama dolgokat, amelyek az eljövendő életben végtelen boldogságot szereznek nekünk. Mindezt, kérlek benneteket, eszünkbe véve fordítsunk szeges gondot üdvösségünkre; vessük meg a haszontalan és ártalmas gyönyöröket, fogadjuk örömmel a böjtöt és minden más bölcs isteni intézkedést; egészen változtassuk meg életünket, nap nap után induljunk buzgón jó-

cselekedeteink végzésére: hogy az egész nagybőjti szent idő folyamán lelki kincseket szerezhessünk és erényeinkből nagy gazdagságot halmozhassunk fel; így ugyanis méltán megérhetjük az Úrnak nagy napját is (a húsvétot); bizalommal járulhatunk a félve-tisztelt lelki asztalhoz, tiszta lelkiismerettel részesedhetünk a fönséges és halhatatlan javakban, töltekezhetünk a belőlük áradó kegyelemmel, azoknak közbenjáró imáira, akik tetszettek magának Krisztusnak, kegyes Istenünknek; Vele az Atyának és a Szentléleknek dicsőség, hatalom, tisztesség most és mindig és örökön örökké. Amen.

2. Ábrahámról¹

Ezek megtörténte után pedig lőn az Úr beszéde Ábrahámhoz (éjszakai) látomásban, mondván: Ne félj, Ábrám, én vagyok oltalmazód s igen nagy jutalmazó! (Gen. 15, 1.)

Az igazak erénye olyan kincseskamrához hasonlít, amely kimondhatatlan nagy gazdagságot rejt magában. Mert ha valaki onnét csak egy kis részt is elő tud hozni, nagy jómódot biztosít vele magának; ugyanígy vagyunk a patriarcha erényével: íme, jóformán minden nap Ábrám történetéből merítettem tanításomat és terítettem nektek bő lakomát, mindazáltal eleddig még csak egy kicsinyke részét sem tudtam előadni jócselekedeteinek, — annyira gazdag erényességben. A bővízű forrásból mindenki meríthet, mert a forrásból csorgó víz nem csökken; sőt annál több víz bugyog elő, minél többen meregetik. Ugyanezt látjuk e csodálatos patriarcha esetében is: az ő idejétől fogva korunkig hányan, de hányan merítettek jótettei forrásából, mégsem apadt ki, sőt egyre bővebben tör elő jócselekedeteinek áradata. Azt fogjuk látni, hogy mint egy aranylánc szemei egymásba, úgy kapcsolódnak össze az ő történetének egyes mozzanatai a Szent-

¹ Hom. 36. (P. G. 53, 332—341).

írás előadásában: Ábrám először megmutatja erényes voltát, azután nyomban megkapja jutalmát Istentől. Mindjárt meggyőzlek benneteket róla, hogy ez így van. Evégből érdemes lesz néhány szóval előlről kezdve elétek tárnom a patriarcha történetét: hadd ismerjétek meg ennek az igaznak Isten ígéreteibe vetett nagy bizalmát és ama jutalmakat, amelyekkel a jóságos Úr elhalmozta. Ábrám története elegendőképp ránevel bennünket arra, hogy serényen gyürkőzzünk neki az erényért vívandó harcnak: a mennyei jutalom reményében és Urunk bőkezűségének ismeretében vállaljuk szívesen e földi élet minden látszólagos nehézségét, hiszen éltehet bennünket az a remény, hogy megfizet az Úr. Vegyétek tehát szemügyre — nagyon kérlek benneteket —, hogy Ábrám mindjárt kezdetben megtette az erejétől telhetőt, vagyis követte természetadta józan eszét, és utána azonnal isteni megjelenés jutott neki osztályrészül, bár hitre senki fia sem tanította, sőt hitetlen szülők nevelték. Már fiatal korában sem követte atyját a tévelygés útján, hanem tisztelte az istenséget. Csakhamar ki is érdemelte a legfelsőbb látogatást, még kaldeai tartózkodása idején. Világosan megmagyarázzák ezt nekünk Szent István vértanu szavai: A dicsőség Istene megjelenék az atyánknak Ábrahámnak, midőn Mezopotámiában tartózkodott és mielőtt Haranba költözött vala. (Ap. Csel. 7, 2.) Megfigyelted, hogyan indította el innét a jelenés Ábrahámot? Valószínű t. i., hogy nemcsak Istenét szolgálta, hanem szüleit is

tisztelte. Atyját oly nagy szeretettel láncolta magához, hogy ez — a fia hatására szintén kiköltözött: a fia iránti szeretetében el tudta hagyni hazáját és idegen földre költözött. De nézd meg jól, kérlek, hogy ez a régebbi erényével kiérdemelt isteni látogatás még ragyogóbbá teszi erényét. Úgy határozott, hogy elhagyja az ősi földet és idegenbe költözik, mert teljesíteni akarta Isten parancsát és hajlandó volt, gondolom, egymagában, akár rokonsága nélkül is kivándorolni, mindazáltal — ahogy mondtam — erényével és szülői szeretetével elérte azt, hogy útjában atyja is elkísérte.

Isten újra megtapasztalja Ábrám engedelmességét. — Háránba érkezve letáboroztak. Itt meghalt Tharra (így hívták Ábrám atyját). Most újra parancsot kapott az Úrtól, hogy költözzék el innét. Eredj ki földedről, rokonságod közül és atyád házából s menj arra a földre, amelyet majd mutatok neked. (Gen. 12, 1.) Háránba ugyanis egész házanépével jött át, ezért tette hozzá az Úr, amikor újabb kiköltözést parancsolt neki: „Földedről, rokonságod közül”. Ezzel tudtára adta akaratát: egymagának kell vállalnia a vándorutat és nem kell magával vinnie testvérét (Nachort értem), sem senki mást. „Földedről” — mondotta, mert jókora ideig éltek e vidéken és úgy laktak itt, mintha már ez lett volna igazi hazájuk. Bár még nagy gyászban volt szülei miatt, és akkortájt nem kis nehézséggel járt a vándorút, sebtében végrehajtotta mégis az Úr utasítását, bár azt sem tudta, hol lesz vége bolyongásának.

„Menj — mondja az Úr — (nem erre vagy arra a földre, hanem) amelyet majd mutatok neked.” Jóllehet határozatlan volt a fölszólítás, Ábrám nem kíváncsiskodott, hanem megtette a parancsot; azzal pedig hogy unokaöccsét is maga mellé vette, újra csak erényességét bizonyította meg. Öccsét még ifjúkorában örökbe fogadta és hovahamar erénye követőjévé nevelte. Nem akarta tehát elhagyni, inkább útitársul fogadta. Mintha csak azt mondta volna: Ha atyám hitetlen létére, csupán irántam érzett szeretetéből el tudta hagyni az atyai házat, szülő- és nevelő-házunkat, kísérőmül szegődött és idegen országban fejezte be életét: annál kevésbé hagyhatom itt ifjú unokaöcsémet, hiszen zsenge korától fogva látszott rajta, hogy szép lassan derék ember lesz belőle.

Ábrám minden módon megmutatta jámborságát. Erre az újabb vándorlásra is ráadta fejét, ezért aztán Palesztinába érkeztekor, amidőn a kánáneusok határát átlépte, megjelent neki Isten, mert meg akarta erősíteni az igazat buzgalmában és kezét akarta neki nyújtani, mondván: A te ivadékodnak adom majd e földet. (U.o. 7.) Nagy fáradsága jutalmául most mindjárt épp azt ígéri meg neki az Isten, amit óhajton-óhajtott, vagyis fiúutódokat. T. i. természettől fogva gyermektelen volt, és élemedett kora miatt már-már elveszett minden reménye. Ezért emeli föl bajnokát az Úr, ezért önt belé új lelket és teszi fiatalossá az eljövendő küzdelmekre. Figyeld csak meg: ezen ígéret után Ábrám egy újabb harcba indul. Mivel ínség ütött ki

Kánaánban, és nagyon kevés volt a férőhely, Ábrám Egyiptomba sietett; ott keresett éhségére enyhülést, ámde itt még súlyosabb veszedelembe bonyolódott. Feleségének, Sárának formás szépsége szinte a halál képzetét idézi fel előtte. Ezért amikor már közeledett Egyiptom határához, azt mondta feleségének: Tudom, hogy szép asszony vagy. (U. o. 11.) Ismerem nagy szépségedet és félttem az egyiptomiak bujaságától. Nos, ha téged meglátnak és megtudják, hogy feleségem vagy, téged bizonyára életben tartanak, hogy kitombolhassák örült szenvedélyüket, engem azonban megölnek, hogy nyugodtan kitölthessék vétkes vágyukat, nem lévén senki, aki elárulhassa házasságtörésüket. Mondd tehát, kérlek, hogy a húgom vagy. (U. o. 13.) Nézd acélos lelkét, nézd vasnál keményebb szívét! Elméjét nem zavarta meg az előrelátható veszedelem. Nem gondolta, nem mondta magában: Hát ezért hagytam el hazámat, ezért voltam ennyire engedelmes s jöttem idegen földre, hogy ezekbe a bajokba keveredjem? Nemde kevéssel ezelőtt ígérte meg az Úr: „A te ivadékodnak adom majd e földet”? Ime, egyrészt a haláltól, másrészt a házasságtöréstől való félelem rendíti meg lelkünket! — Ilyenfajta gondolatot egyáltalán nem engedett be szívébe. Csak egyre volt gondja: hogyan játszhatná meg szerencsétlen szerepét úgy, hogy két veszedelem közé szorultában legalább az egyik elől megmenekülhessen.

Isten csodálatosan gondját viseli Ábrámnak. — Ábrámot szerénységéért jótétemé-

nyekkel halmozzák el. — Jómaga megtette, amit tehetett. Élt okosságával és lelki erejével. De közreműködött az asszony is: megmutatta férje iránti nagy szeretetét meg engedelmességét és így eszköze lett a Gondviselésnek. Amikor tehát megcselekedték, amit módjukban volt megtenniök, és emberi számítás szerint elveszett minden reményük: (mert már majdnem tetté váltott az egyiptomiak gonoszsága), akkor nyilvánult meg Ábrám iránt a gondviselő Isten jóvolta. Mert Isten nemcsak hogy kiragadta az asszonyt a gyalázatból (kiöntvén haragját a királyra és háza népére), hanem arra is volt gondja, hogy a patriarcha Egyiptomból nagy dicsőséggel térhessen vissza Palesztinába. Nézd: a kísértések közepett a segítséghez jószágos Úr hogyan teszi harcosát erőssé a bekövetkező küzdelmek elviselésére. Sohasem hagyta magára, mindig úgy irányította az eseményeket, hogy Ábrámnak világosan megmutassa: bár szegény-maga alig tesz valamit, Ő mégis nagy, csodálatosan nagy s az emberi természetet meghaladó jutalomra méltatja. Megfigyelted az igaz türelmét? Vedd észre azt a nagy alázatosságot és szerénységet is, amelyet Egyiptomból visszatérte után tanusított. Amikor Egyiptomból hazajött, meggazdagodék (nemcsak ő, hanem vele együtt unokaöccse is), és így nem bírta meg az a föld, hogy együtt lakjanak. (Gen. 13, 6.) Minthogy nagy volt gazdagságuk, Lót és Ábrám pásztorai összevesztek egymással. Ábrám ekkor megmutatta szelídlelkűségét és mód felett eszes mivoltát. Magához hívta

Lótót és azt mondta neki: Ne legyen veszedés közöttem és közötted, pásztoraim és pásztoraid között: hiszen testvérek vagyunk! (U. o. 8.) Mintha csak azt mondta volna: Nincs jobb a békességnél és nincs károsabb a veszededésnél. Hogy tehát végleg kiküszöböljük a viszálykodást, tetszésed szerint válassz magadnak tartományt, a többit hagyj meg nekem; és semmiféle civakodás, pörösködés ne legyen köztünk. — Látod e férfiú derékségét? Előnyben részesítette a fiatalabbat: hadd válassza a jobb részt, jómaga viszont megelégedett a silányabb földdel. De vedd észre azt is, hogy mekkora jutalmat kapott szolgálataiért! Alighogy elvált Lóttól, azt mondta neki az Isten: Emeld fel szemedet s tekints arról a helyről, ahol most vagy, északra meg délre, keletre és nyugatra: ezt az egész földet, amelyet láatsz, néked s ivadékokodnak fogom adni örökre. (U. o. 14.) Lám, unokaöccse iránt tanusított béketűrő magatartásáért mekkora jutalomban részesül! Azzal, hogy a kisebb részt választotta, sokkal nagyobbra lett méltó, Lót pedig, aki a jobbat szemelte ki magának, nem sokkal később veszedelembe sodródott, és nemcsak hogy semmi haszna sem lett választásából, hanem rövidesen fogságba esvén elvesztette a házáat meg a tűzhelyét is. Önnön tapasztalatából ismerte meg Ábrám erényességének nagy voltát és megtanulta, hogy ilyet soha többé nem lesz érdemes megpróbálnia. Mert alig hogy letelepedett Sodomában, mindjárt egy hatalmas háború tört ki: a szomszéd népek királyai fegyvert fogtak és nagy erejük-

kel az egész vidéket elpusztították. Fölkoncolták a ráfeusokat, elkergették az amalekitákat, Szodoma és Gomorra királyát megfutamították, a hegyvidéket teljesen elfoglalták, fogságba hurcolták Szodoma királyának lovasságát, magukkal vitték Lótot és az asszonyokat és zsákmánnyal jól megrakodva eltávoztak.

De ime milyen hathatós megint Isten gondviselése! Egyrészt Lótot ki akarja szabadítani a fogságból, másrészt még inkább meg akarja dicsőíteni a patriarchát, ezért ösztökéli Ábrámot, hogy segítsen unokaöccsén. Csakugyan: amint az igaz megtudta, mi történt, szolgálataival rátámadt a királyokra, könnyűszerrel megverte őket, visszahozta Lótot, az asszonyokat és a király egész lovasságát. E ragyogó diadal után mindenki előtt nyilvánvaló lett, mennyire jóindulatú Ábrámhoz az Úr, mert világosan látszott, hogy az igaz nem önerejével aratta ezt a fényes diadalt, hanem égi erőtől segítve. Közben a patriarcha kihasználta az alkalmat. A királyhoz intézett szavai által Szodoma valamennyi lakóját meg akarja tanítani az istenfélelemre. Nézd csak: Ábrám elé járult a király, hálát mondott segítségért, és kijelentette, hogy egész lovasságát odaadja neki, csak a többi emberét kéri vissza. Figyeld meg ez alkalommal is Ábrám nagylelkű és bölcs viselkedését! Megmutatja, hogy nem érdekli a király ajándéka, és ezzel a királyt az igazi jámborság ismerete felé vezeti. Nem ok nélkül mondja: Nem tudok semmit elfogadni tőled. Nincs

szükségem ilyen fizetségre. — Hát mit mond? Kezemet emelem az Úrhoz, a felséges Istenhez. (Gen. 14, 22.) Mintha csak tanítaná: A tőled tisztelt istenek nem istenek, hanem fa- és kőbálványok. De egy az Isten mindenek felett, akié az ég és a föld, hogy még egy szál fonalat vagy egy sarukötőt sem veszek el mindabból, ami a tiéd. (U. o. 23.) Ne gondold, hogy én ajándékokért vállaltam a bosszuállást. Nem akarom, hogy azt mondhasd: neked köszönhetem gazdagságomat. Mert, aki megadta nekem a fényes diadalt, az ellát majd bőven gazdagsággal is... Nézd: ha a király akarja, hasznot méríthetett volna a patriarcha szavaiból. Hiszen e szavak arra tanították, hogy ezentúl ne a saját erejében bízzék, hanem ismerje föl mindennek kútfejét; kacagja ki az emberkéz-faragta isteneket és csak a mindenek fölött levő Istent imádja, mert Ő teremtett mindent az Ő minden jónak forrása. Egy szóval: mindebből megismerhette a király a patriarcha jámbor voltát. Hogy azt ne vélje, fennhéjzásból vagy dőlyfből veti meg ajándékait, azért mondja neki: Nekem nem kell semmi, nincs rá szükségem. Nem szorulok rá, hogy vagyonom a máséból gyarapodjék De azt megengedem, hogy bajtársaim elfogadják a részüket. Így lesz valami kárpótlása fáradságuknak. Eképpen felel Ábrám Szodoma királyának.

Elmondja Melkizedek áldozatát s az Eucharisztia előképeként terjeszti elő. — Mikor azonban Melkizedek, Sálem királya kenyeret meg bort hozott és felajánlotta

neki (mert a fölséges Isten papja volt, (u. o. 18.), Ábrám tőle elfogadta az ajándékot. Majd a paptól kapott áldás és istendicsérő szavainak meghálálása végett (Melkizedek t. i. azt mondta: Áldja meg Ábrámot a fölséges Isten... és áldott legyen a fölséges Isten, kinek segítségével kezedben vannak ellenségeid, u. o. 19—20.) tizedet adott neki mindenből, amit zsákmányul ejtett. Ime, milyen nagy jámborságot árul el az igaz ember minden helyzetben! Szodoma királyától még egy szál fonalat vagy egy sarukötőt sem akart elfogadni, viszont szívesen vette Melkizedek ajándékát és meghálálta a magáéból. Ezzel megtanított bennünket arra, hogy szigorú különbséget kell tennünk és nem szabad csak úgy vaktában akárkitől ajándékot elfogadnunk. Igaz, a szodomai király az ajándékozással hálás lelkületről tett tanuságot, egyébként azonban hitetlennek számított és hosszas oktatásra szorult volna. A patriarcha tehát visszautasította ajándékát, ellenben mindent elkövetett, hogy a királyt istenfélelemre kalauzolja: ezért vonakodott elfogadni ajándékait és ezért szólt hozzá a fent idézett szavakkal. Melkizedektől viszont méltán fogadta el az adományokat, hiszen e férfiú kiválóságát maga a Szentírás is tudtunkra adja, mondván: A fölséges Istennek papja volt. Különben ezek az események Krisztust jelképezték és maguk a felajánlott tárgyak valami titkot jeleztek előre. Ábrám ezért fogadta el őket. Viszontajándékaival pedig a saját erénye nagyságát mutatta meg a papnak. Tudni-

illik tizedet adott neki és e módon jelezte jámbor lelkületét. — Talán egy kissé hosszúra is nyult beszédem, de nem hiába, nem haszontalanul. Az események elejétől kezdve a mai olvasmányunk — tartalmazta történetig néhány szóban megtanultuk, milyen volt ennek az igaznak bátorsága, nagylelkűsége; milyen páratlan volt a hite, bölcs a lelke, kiváló a szerénysége; milyen bámulatosan megvetette a kincseket; mennyire gondoskodott a fogyhatatlan isteni jószág Ábrámról, végül hogy az esetről-esetre kapott isteni támogatás mi módon tette őt nap-nap után minden körülmény közepett kimagaslóbbá és tündöklőbbé. Most pedig, ha tesszik és nem vagytok fáradtak, térjünk rá mai olvasmányunk megtárgyalására, és egykét megjegyzés hozzáfűzése után fejezzük be a beszédet. Hadd tanuljátok meg, mekkora jutalmat kap Ábrám azért, hogy megvetette a szodomain királytól felajánlott ajándékokat. Mit is mond az Irás? — Ezek megtörténte után pedig lőn az Úr beszéde Ábrámhoz. (Gen. 15, 1.) Miért kezdi így: „Ezek megtörténte után?” Mondd csak: miknek a megtörténte után? Csak nem azokra a szavakra utal az Irás, amelyeket Ábrám Szodoma királyával váltott? Ama visszautasító magatartása után, amellyel az ajándékokat Ábrám elhárította; ama tanítás után, amelyet éppen az adományok elutasításával adott avégből, hogy beavassa a királyt a jámborságba s a mindenek Teremtőjének ismeretébe; ezek megtörténte után és azután, hogy tizedet ajánlott föl Melkizedeknek és

mindent megtett erői szerint, ekkor, — ezek megtörténte után lőn az Úr beszéde Ábrámhoz (éjszakai) látomásban, mondván: Ne félj, Ábrám, én vagyok oltalmazód s igen nagy jutalmad. (U. o.)

Nézd, a jóságos Úr a történetek után nyomban megjutalmazza és új erővel izmosítja harcosát. Lőn az Úr beszéde Ábrámhoz éjszakai látomásban. — Miért éjtszaka? — Hogy a pátriárkák áhitatos csendben hallgassa a szavait. Azt mondja neki: Ne félj, Ábrám! — Vedd szemügyre az Úr végtelen gondosságát! Miért mondta: „Ne félj!”? Mivel Ábrám megvetette a rengeteg kincset, nem törődött a királyi ajándékkal, azért mondja neki az Isten: Ne félj, hiszen megvetéssel néztél ama fényes ajándékokra, és ne aggódj, hiszen nem kisebbedik meg vagyond. Ne félj! Aztán hogy bátorságát még jobban fölszítsa, szavához egy megszólítást is fűzött, mondván: Ne félj, Ábrám! Jóval könnyebben fölébreszthetünk valakit, ha nevéen szólítjuk. Aztán így folytatja: Én vagyok oltalmazód. Nagyon jelentős mondat ez is. Én, aki téged Kaldeából kihívta-
lak; én, aki idevezettelek; én, aki megszabadítottalak Egyiptom veszedelmeitől; én, aki újra meg újra megígértem, hogy neked és ivadékodnak adom majd ezt a földet, és vagyok védőpajzsod. Én, aki nap-nap után minden dologban egyre inkább kitüntettelek: én vagyok védőpajzsod! Vagyis én viaskodom, én harcolok érted; én viselek rád gondot, én könnyíték meg számodra minden nehézséget; én vagyok védőpaj-

zsod. Igen nagy lesz jutalmad. Nem akartál fizetséget elfogadni az elviselt küzdelmekért, és noha tömérdek veszedelemnek tetted ki magadat, mégis megvetted a királyt ajándékoszul. Én fizetek meg neked: nem annyit adok, amennyit kapnod kellett volna, hanem sokat, nagyon sokat. Igen nagy lesz jutalmad. Látod az Úr bőkezűségét? Érzed a szók súlyát? Látod, hogyan öntött lelket a jámborság katonájába? Látod, mikép erősítette meg lelkét? Ő ismeri a szivek titkait; tudta azt is, hogy Ábrám rászorul a vigasztaló szókra; halljad: e szavak hatására mikép telik meg bizalommal a patriarcha és mit mond! Mondá erre Ábrám: Uram . . . , mit adhatnál nekem. Gyermektelenül költözöm én el. (U. o. 2.) Most, hogy jutalmat, bőséges jutalmat ígért neki Isten, az igaz előadja lelkének keservét és ama szomorúságot, amely gyermektelen volta miatt állandóan emésztette, és azt mondja: Uram, miért adnál nekem ilyet? Hiszen kenyerem javát már megettem és gyermektelenül költözöm el.

Ime, hogyan gondolkozott ama régi időben ez az igaz ember: elköltözésnek hívja az e világból való távozást. Mert aki becsületesen ápolta az erényt, az — a földről távoztakor — csakugyan elköltözik; megszabadul küzdelmeitől és bilincsei lehullanak. A jó életűek számára a halál valamilyen eltávozás rosszabb körülmények közül jobbak közé, az ideigtartó életből az örök, multhatatlan, véget nem érő életbe. Gyermektelenül költözöm én el. Hogy megnyerje ma-

gának az irgalmas Urat, nem elégedett meg e szavakkal, hanem még hozzáteszi: Nekem nem adtál gyermeket s ime házam rabszolga szülötte lesz az örökösöm. (U. o. 3.) E szavak elárulják szörnyű lelki fájdalmát; akárcsak azt mondaná az Istennek: Még az sem adott meg nekem, ami megadatott rabszolgámnak; én gyermektelenül távozom el, ez az én rabszolgám örökli majd azt, amit nekem adtál, pedig ismételten megígérted: A te ivadékodnak adom majd e földet. (Gen. 12, 7.) Figyeld meg, kérlek, e helyen is Ábrám erényét: bár ilyen gondolatokat forgatott elméjében, ám soha nem méltatlankodott, egyetlen zúgolódó szót sem mondott; hanem most is — az Úr szavain föllekesedve — bizalommal szólítja meg Őt és föltárja Előtte belső, gondolati zavarát; megmutatja lelki sebét, ezért aztán tüstént meg is kapja az orvosságot. Legott lőn erre az Úr beszéde hozzá. (Gen. 15, 4.) Milyen figyelmes az Irás! Azt mondja: „Legott“. Nem engedte meg az Úr, hogy az igaz egy pillanatilag is aggódjék; azonnal megvigasztalja és szavaival eloszlatja nagy bánatát: Legott lőn erre az Úr beszéde hozzá. Nem az lesz az örökösöd, hanem aki a te ágyékdoból származik, az lesz a te örökösöd. (U. o.) Hát ettől félsz? Ez kúszálja össze lelkedet? Ez táplálja szomorúságodat? Tudd meg tehát, hogy nem ez lesz örökösöd, hanem aki a te ágyékdoból származik, az lesz a te örökösöd. Ne az emberi természetet nézzed; és ne öreg voltodat meg Sára meddőségét forgasd elmédben, hanem bízzál hatalmamban, hi-

szen én ígéretet tettem neked. Hagyd abba a szomorkodást, fogadd vigasztalásomat (elég az neked), légy meggyőződve róla, hogy lesz olyan örökösöd, aki tőled származik. . . Azután mivel ez az ígéret meghaladta a természetet és fölülmúlta az emberi elmét (Ábrahámban u. i. nagy nyugtalanságot keltezt a sok természeti akadály: jómaga előrehaladott kora, Sára meddősége és elapadt méhe), az Úr tovább növeli ígéreteinek nagyságát, hogy Ábrám az Igérettevő bőkezűségének láttára reménységgel teljék el. Majd kivezeté a szabadba és mondá neki: Nézz fel az égre s számláld meg a csillagokat, ha tudod. És mondá néki: Épp így lesz az ivadékod. Hitt Ábrám az Úrnak s ez igazságul tudaték be néki. (U. o. 5—6.) Miért emeli ki az Irás azt, hogy kivezette? Azért, mert fönnebb azt mondta, hogy éjszakai látomásban jelent meg neki Isten és mondta ama szavakat. Most azonban az Úr meg akarja mutatni az igaznak, hogy milyen megszámlálhatatlan sok csillag van az égen, azért mondja: Nézz fel az égre s számláld meg a csillagokat, ha tudod. És mondá néki: Épp így lesz az ivadékod. Nagy ígéret! Fölmérhetetlen az ígéret nagysága. De ha magára az Igérettevő erejére gondolunk, semmi sem tetszhetik nagyoknak. Mert az, aki a földből emberi testet formált, a semmiből világot teremtett és minden láthatót megalkotott: annak módjában volt természetfölötti ajándékokat is adnia.

Észrevetted, mennyire bőkezű az Úr? E kijelentés után: Gyermektelenül költözöm

én el, Ábrám mintha csak a halál kapuja előtt állna; és mintha csakugyan nem szakadhatna ki ágyékából fiutód, úgy veszi szájára a következő szavakat: Házam rab-szolgaszülötte lesz az örökösöm. Épp ezért az Úr fel akarja emelni szolgája lelkét, új erőt akar szívébe önteni; megszabadítja hát a sarkában leskelődő félelemtől, ígéretével s az ajándék nagyságával fölegyenesíti lelkét; megmutatja neki a végtelen sok csillagot és megígéri, hogy ivadéakai éppilyen sokan lesznek: ezzel aztán fölkelte benne a szép reményt. Ábrám ugyanis az Úr ígéretének hallatára elvet minden földhözragadt gondolatot, nem nézi sem magát, sem a meddő Sárát; mondom: fölébe kerekedett minden földies gondolatnak, és kételkedés nélkül föltétlen hitelt adott az Úr szavainak, mert tudta, hogy az Úr természetfölötti adományokat is ajándékozhat. Az igazi hit valóban ilyen: akkor is bízunk az ígéretevő erejében, ha az ígélet emberileg megfoghatatlan. Mert amint Szent Pál mondja: A hit ... a remélt dolgok valósága, meggyőződés a nem szemléltekről. (Zsid. 11, 1.); aztán: Hisz ki remélné azt, amit lát? (Róm. 8, 24.) Ez tehát a hit: mikor lelki szemünket az ígéretevő szavahihetőségére függesztjük és olyan dolgokban hiszünk, amelyek nem láthatók. Ábrám is ezt művelte. Őszintén és igazán bízott az ígéretekben. Meg is dicséri a Szentírás, amikor később megjegyzi róla: Hitt Ábrám az Úrnak s ez igazságul tudaték be neki. (Róm. 4, 3.) Megfigyelted-e, hogy hitéért már az ígéretek teljesülte előtt ele-

gendő jutalmat kapott? Hiszen igazságul tudatott be neki, hogy hitt az isteni ígéletben és kíváncsi emberek módján nem firtatgatta Isten szavainak értelmét.

Erkölcsei buzdítás. — Az erényre törekvők nem küzdelmeket, hanem voltaképp jutalmat tűznek maguk elé. — Kérlek tehát benneteket, tanuljuk el mi is a patriarchától az Isten szavába vetett hitet, az ő ígéreteiben való bizalmat, a saját gondolkozásmódunkkal való szakítást s a mély lelki nyugalmat. Ez bennünket is megigazultakká tehet és gyorsan megszerezheti nekünk az ígéretnek valóra válását. Ábrámnak csak azt ígérte meg az Úr, hogy lesz örököse: magvából nagy nép támad; de mivel ez az ígélet is meghaladta a természetet s az emberi gondolkodást, ezért az Úrba vetett hit megigazulttá tette a patriarchát. Ne felejtjük, hogy nekünk sokkal nagyobb ígéretnek tétettek s a mi helyzetünk még inkább föléje emelkedhetik a földi fölfogásnak. Csak bízunk kell az Igérettevő hatalmában, hogy egyrészt miénk legyen a hitből fakadó megigazulás, másrészt elérjük a megígért javakat. Mert a nekünk tett ígéretnek legyőznek minden emberi gondolatot és felülmúlnak minden képzeletet: olyan hatalmas ezen ígéretnek nagysága. Mert nemcsak evilági dolgokat ígért nekünk az Úr, nemcsak földi jólétet és a látható dolgok élvezetét, hanem megígérte azt is, hogy halálunk és testi elmúlásunk után (mikor már porrá meg hamuvá lett a testünk), testünk föltámad és megdicsőül. Azt mondja t. i. Szent Pál: Mert

ennek a romlandó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie, és ennek a halandó testnek halhatatlanságba kell öltöznie. (I. Kor. 15, 53.) Megígérte továbbá az Úr, hogy testünk föltámadása után nekünk adja a mennyek országát, a szentek társaságát, az örök boldogságot s a kimondhatatlan égi javakat, amiket szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe fel nem hatolt. (U. o. 2, 9.) Ime, milyen túláradó ígéretek! Be fényes ajándékok!

Mindezt eszünkbe vévén, az Igérettevő szavahihetőségének tudatában gyürkőzzünk neki buzgón az erényküzdelmeknek, hogy egyfelől élvezhessük a megígért javakat, másfelől üdvünknel s az égi javak élvezeténél ne tartsuk többre az ideigvalókat; azután: ne az erénnyel járó fáradalmakra ügyeljünk, hanem a jutalomra gondoljunk, és ha pénzünket szegényeknek kell adnunk, ne a kiadott pénz nagyságát nézzük, hanem a belőle kamatozó lelki hasznot. Azért hasonlította a Szentírás elvetett maghoz az alamizsnát, hogy szives-örömet alamizsnálkodjunk. Ha a földműves örömmel rejti földbe a magot és boldogan hinti el az öszszegyűjtött, tartalékolt szemet, mert jó reménységében már a kévékről s a teli szérűről álmodozik: sokkal inkább joguk van örültön-örülniök azoknak, akiknek megadott ama lelki magvakat elvetniök; hiszen a földön vetnek ugyan, de az égben fognak aratni; elvetik ugyan maguktól a pénzüket, de ennek fejében bűnbocsánatot nyernek; jogcímet találnak a bizalomra, hiszen itteni

adományaikkal örök nyugalmat szereznek és a szentek társaságával élnek együtt. — Ha szeretjük az önmegtagadást, akkor ne azt nézzük, hogy az erény útja fáradságos, ne is azt, hogy a tisztaság nagy harcba kerül, hanem a ránk váró sorson jártassuk eszünket; ennek elménkben tartásával zabolázzuk meg a bűnös kívánság dühét, győzzük le testünk ösztöneit, s a jutalom reményével könnyítsünk fáradalmaink kellemetlenségén.

A jó reménység elég a veszedelmek vállalásához; hogyne volna elég ahhoz, hogy az erény fáradalmaival nemes lélekkel viseljük? Ha megfontolod, hogy a rövidke ideig tartó küzdelem befejeztével, tisztaságod lámpásának tisztán való megőrzése után ama boldog életre leszel méltó és — mivel ég a lámpád s elegendő olajod van (azaz vannak jócselekedeteid) — bemehetsz a vőlegénnyel együtt, mondom: ha ezt megfontolod, lehetetlen könnyűszerrel át nem lábolnod minden veszedelmen, főleg, ha emlékezetedbe idézed Szent Pál kijelentését: Törekedjetekek békességre mindenkivel szemben, és a megszentelődésre, mely nélkül senki sem fogja meglátni az Istent. (Zsid. 12, 14.) Lám, hogy egybekapcsolta a megszentelődést a békességgel! Meg akart bennünket tanítani arra, hogy nemcsak testi tisztaságot kíván tőlünk, hanem békét is. Ezért figyelmeztetett idejében. Mindkét oldalról meg akart erősíteni bennünket: az ő akarata szerint egyrészt le kell csillapítanunk bensőnk háborgását, hogy ne legyen benne

semmi felindultság, semmi zavar, hanem csak csendesség és békesség; másrészt békében kell maradnunk mindenkivel; szelideknek, emberségeseknek, nyájasoknak kell lennünk, hogy az erény teljes színpompája kivirágozhassék arcunkon. Így aztán a földi élet dicsőségére megvetéssel tudunk majd nézni (hiszen többre becsüljük nála az igazi dicsőséget), nagyobb gondot fordíthatunk majd az alázatosságra; nevetni tudunk a földi boldogságon, hogy az igazi és biztos boldogságot elnyerhessük és megláthassuk Krisztus urunkat. Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meg fogják látni az Istent. (Mt. 5, 8.) Tisztítsuk meg tehát szívünket, lelkiismeretesen gazdálkodjunk életünkkel, hogy az élet útján teljes erényességgel haladjunk végig és itteni fáradozásunkért jutalmat kaphassunk az örökkévalóságban, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és irgalmából; Vele az Atyának és a Szentléleknek dicsőség, erő, tisztelet most és mindenkor és mindörökön örökké. Amen.

3. Ábrahám könyörgése a bűnös városokért¹

Mikor aztán felkeltek onnan a férfiak, Szodoma felé fordíták szemüket. Gen. 18, 16.

A tegnapi olvasmányból megismertük, kedves hallgatóim, Ábrahám nagy vendégszeretetét. Nos, tárgyaljuk meg ma olvasmányunk soron következő részét: ismerkedjünk meg a patriarka jóságával és együttérzésével. Ez az igaz ember ugyanis különösen birtokában volt minden erénynek. Nemcsak jóindulatú volt, nemcsak vendégszerető és könyörületes, hanem bőven megmutatkozott benne minden más erény is. Mert ha türelmet kell tanusítanod, azt találd, hogy ennek az erénynek ő a csúcsára emelkedett. Ha alázatot keresel, azt látod, hogy e tekintetben sem marad el senki mögött sem, hanem mindenkit felülmúl. Ha a hitről kell tanuságot tenni, ebben is — ha valaki — hát ő méltó a dicséretre. Az ő lelke valósággal eleven kép: rajta az erények különféle színe. Micsoda mentségünk lehet ezek után, amikor egy ember minden erényt egyesít magában, mi viszont annyira erények híjával vagyunk, hogy semmiféle erényt nem vagyunk hajlandók gyakorolni.

¹ Hom. 42. (P. G. 54, 385—395).

Nem azért vagyunk távol minden jótól, mintha nem tudnánk jók lenni, hanem mert nem akarunk. Ez világosan kitűnik abból, hogy van sok olyan embertestvérünk, aki erényekkel jeleskedik. A mentegetőzés lehetőségétől teljesen megfoszthat bennünket az a tény, hogy a patriarcha — noha a kegyelem ideje és a törvény előtt élt — magamagától és természetes bölcsesége folytán eljutott az erények magas ormára. De talán azt mondják most némelyek: „Az a férfi az Istentől sok kegyelmet kapott, és a mindenség Istene különös gondot fordított rá”. Ez az én véleményem is. Ámde ha előbb jó-maga szintén meg nem tette volna, amit tehetett, nem kapott volna semmit az Úrtól. Épzért ne csak ezt nézd, hanem szeges gonddal figyeld meg alkalomról alkalomra azt is, hogy előbb minden tekintetben megbizonyította erényességét, és ez által érdemelte ki az isteni segítséget. Már gyakran mondtam nektek, hogy Ábrahám, amikor hazájából kiköltözött, nem őseitől kapta az istenfélelem magvát, hanem a maga ember-ségéből tanusított páratlan jámborságot. Ez az ember csak az imént hagyta ott Kaldeát, de amikor azt a parancsot kapta, hogy hazáját hagyja el és távozzék idegen földre, habozás meg késlekedés nélkül azonnal teljesítette a parancsot, mégpedig oly körülmények között, hogy azt sem tudta, hol végződik bolyongása; ennek ellenére sietve-sietett, mert a homályos helyzet közepett is — mintha csak világos lett volna minden — azt

tartotta, hogy az Isten parancsát mindennél inkább kell tisztelnie.

Aki a tőle telhetőt megteszi, attól Isten nem tagadja meg segítségét. — Látod, mivel emberünk a kezdet kezdetétől fogva megtette, amit tehetett, ezért naponta bőségesen részesült az isteni segítségben. Ugyanígy mi is, szeretteim, ha élvezni akarjuk az ég jóindulatát, lépünk a patriarcha nyomába és ne vonakodjunk az erényektől, hanem gyakoroljuk oly buzgón mindegyiket, hogy az a Szem, amely nem ismer szunnyadást, jutalmazónk legyen. Mert Az, aki ismeri lelkünk titkait, amidőn látja lelkünk egészséges voltát és észreveszi, hogy törekszünk az erényküzdelmek megvívására, tüstént megadja nekünk kegyelmét, mégpedig úgy, hogy egyrészt csökkenti fáradozmainkat, másrészt megerősíti gyenge természetünket és elhalmoz ajándékaival. Az olympiai versenyeken ilyet senki sem láthat; a tornamester ott áll a pálya szélén, csupán nézi a küzdőket, semmiben nem segíthet, hanem csak vár, amíg ki nem hirdetik a győzelmet. Nem így a mi Urunk! Ő velünk együtt harcol, kezét nyújtja, velünk együtt jó a küzdelemben és valósággal mindent megtesz, hogy ellenfelünket hatalmunkba adja; minden követ megmozgat, hogy viaskodás közben erősebbek maradjunk és — győzzünk. Mindezt azért, hogy fejünkre tehesse a hervadatlan koszorút. Díszes koszorút kapsz fejedre — mondja az Irás. (Példab. 1, 9.) Mármint: az olympiai versenyek koszorúja a győzelem után semmi más, csak borostyánlevél, csak

a nép tapsa és üdvivalgása. Ez estére kelve mind-mind elhervad, elmúlik . . . Ezzel szemben az a koszorú, amelyet az Úr az erényért és a vele járó verejtékezésért ad, nem anyagi jellegű, nem bomlik fel velünk együtt ezen a világon, hanem örök és halhatatlan, megmarad mindörökre. A küzdelem maga rövid ideig tart, de a fáradozások jutalma örök, nem hódol az időnek, nem hervad el. Vessétek elmétekbe: íme, hány év, hány nemzedék elmúlt már azóta, hogy a patriarcha e földön élt és mégis, tegnap épúgy mint ma, egyformán tündöklük erényességéért kapott koszorúja, és a világ végezetéig tanulságul szolgálhat mindazoknak, akik helyesen gondolkoznak.

Könnyebben gyógyíthatók a lélek betegségei a testieknél. — Mivel tehát ilyen ennek az igaznak erénye, serkenjünk utánzására és ha későn is, de ismerjük fel végre nemesi mivoltunkat, kövessük a patriarchát, legyen gondunk üdvösségünkre, vessük latba minden buzgalmunkat, hogy ne csak testünk legyen egészséges, hanem lelkünk különféle nyavalyái is meggyógyuljanak. Mert ha csakugyan józanok és éberek akarunk lenni, könnyebben meggyógyíthatjuk a lélek betegségeit, mint a testéit. Valahányszor megzavar bennünket valami szenvedély, gondoljunk jámbor lélekkel az utolsó ítélet rettentő napjára, és ne tekintsük a pillanatnyi gyönyörűséget, hanem a nyomában támadó szenvedéseket. Ha így teszünk, nyomban eltűnik és tovarepül lelkünkben a kísértés. Ne legyünk tehát hanyagok, hiszen itt küzdelmes

versenyről van szó, itt csatarendbe kell állni... Ebben a tudatban naponta újuljon meg és kapjon ifjúi erőre lelkünk, hogy az ég támogatásával ennek a gonosz vadállatnak (üdvünk ellenségének) fejét összetörhessük. Hiszen maga az Úr ígérte meg nekünk, mondván: Ime hatalmat adtam nektek kígyókat és skorpiókat taposni és minden ellenséges hatalmat. (Lk. 10, 19.) Vigyázzunk tehát, kérlek benneteket, hogy az erény gyakorlásában a patriarcha nyomdokát követve ugyanolyan koszorút érdemelhessünk, mint ő; eljuthassunk az égbe, kikerülhessük a pokol büntetését és méltók lehessünk a mennyország javaira. Sőt hogy még nagyobb buzgalmat keltsünk tibennetek és ennek az igaznak utánzására még jobban föllelkesítsünk, ismét az ő történetéről szólunk hozzátok. Lássunk tehát a soron következő események tárgyalásához! — Ama pazar vendéglátás után, amikor Ábrahám megmutatta bőkezűségét, vendégszeretetéért mindjárt jutalmat kapott (mert az Úr ezt a vendéglátást nem a fogások minősége vagy mennyisége szerint ítélte meg, hanem a patriarcha adakozókedve alapján). Mikor Ábrahám megtudta, ki volt nála, és mekkora annak hatalma, vendégei nyomába szegődik és elkíséri őket. Vendégei ugyanis elindultak, hogy majd feldúlják Szodomát. Nézd csak az Úr kegyes voltát! Milyen jóságos leereszkedéssel adja meg a tiszteletet az igaznak, hogy közben fölfedje a patriarcha lelkében rejlő erényességet. — Mikor aztán felkeltek onnan

a férfiak, Szodoma (és Gomorra) felé fordíták szemüket. (Gen. 18, 16.)

Az Úr beavatja tervébe Ábrahámot. Mekkora tiszteletre tartja az Úr érdemesnek az igazat. — Az angyalokról mondja ezt az Írás. Az angyalok ugyanis Ábrahám sátrában az Úrral együtt jelentek meg. Most mint szolgáit előre küldte őket az Úr ama városok felforgatására, jómaga azonban ott maradt és Ábrahámmal — mint barát a barátjával — közölte szándékát. Mikor hát amazok elindultak, mondá az Úr: Eltitkoljam-e Ábrahám előtt (fiam előtt), amit tenni akarok? (U. o. 17.) Nagyon kegyes az Isten, kimondhatatlanul megtisztelte az igazat. Ime, úgy szól vele, mint ahogy ember szokott emberrel beszélni, és ezzel megmutatja nekünk, hogy Ő milyen nagy tiszteletre méltatja az erényes embereket. Ne gondold azt, hogy ez a tisztesség, amely az igazat érte, csak az isteni jóság műve volt; figyeld meg: a Szentírás megtanít bennünket rá, hogy saját maga szerezte magának ezt a megbecsültetést, mégpedig azzal, hogy az isteni parancsnak nagy serényen engedelmeskedett. E szavak után ugyanis: „Eltitkoljam-e Ábrahám előtt, fiam előtt, amit tenni akarok?” — Isten nem mondja meg mindjárt a jövődöt. Azt lehetett volna várni, hogy így folytatja: „Felégetem Szodomát”. Nem szabad ezt a mozzanatot sem elmellőznünk: Mert a Szentírásban egyetlen szótagot, egyetlen írásjelet sem szabad elhanyagolni. Mit gondolsz, mekkora kitüntetés az, amikor azt mondja az Úr: „Ábrahám előtt, fiam előtt”; mily nagy érzés, mily

nagy szeretet jele ez! E kitüntetés mutatja meg legjobban az igaz megtiszteltetésének kivételes voltát. Azután amint mondtam, e szavak után: „Eltitkoljam-e?” — Isten nem hozakodik azonnal elő a jövővel, hanem mit tesz? Meg akar bennünket tanítani rá, hogy nem ok nélkül kedvelte ennyire Ábrahámot. Ezért teszi hozzá az Irás: (Ábrahám) nagy s igen hatalmas nemzetté leszen s benne nyer áldást a föld minden nemzete, mert tudom, hogy megparancsolja fiainak és háza népe utódainak, hogy tartsák meg az Úr útját s cselekedjenek a jog és az igazság szerint, hogy teljesítse az Úr Ábrahámért mindazt, amit mondott neki. (U. o. 18—19.) Be nagy az Úr jósága! Mivel a szodoma-beliek kiirtására határozta magát, most előbb bizalomra gerjeszti Ábrahámot: nagy áldást ígér neki és megígéri azt is, hogy nagy népsokasággá leszen, majd felvilágosítja arról, hogy ezt a jutalmat jámbor lelkületéért kapja. — Vedd fontolóra, mekkora lehet a patriárka erénye, ha még az Isten is azt mondja róla: „Tudom, hogy megparancsolja fiainak és háza népe utódainak, hogy tartsák meg az Úr útját”. Ezt nagy ráadásképpen kapja erényéért. Nemcsak a maga erényes voltáért kap jutalmat, hanem azért is bő jutalomban részesül, mert „ivadékainak megparancsolja”; és méltán, hiszen ő lett ettől kezdve mindenki tanítómestere. A kezdeményező t. i. előidézője a későbbi eseményeknek is.

Nézd az Úr jóságát! Nemcsak a multban tanusított, hanem a jövőben tanusítandó eré-

nyéért is megjutalmazza az igazat. „Mert tudom, hogy megparancsolja fiainak.” Mivel előre ismerem az igaz lelkületét, előre megjutalmazom . . . Isten ugyanis ismeri szívünk rejtekét és ha azt látja, hogy szándékunk megfelelő, eszünk józan, akkor kezét nyújtja és már küzdelmeink előtt jutalmat ad, mert e módon akar buzgóbbakká tenni bennünket: minden igaz ember életében ezt láthatod. Az Úr ismeri az emberi természet gyengeségét; hogy tehát az ember a veszedelmek közepett el ne veszítse kedvét, sokszor már a küzködés közben úgy adja segítségét és jutalmát, hogy a küzdelem is könnyebb lesz, meg a buzgalom is növekedik. „Mert tudom, hogy megparancsolja fiainak: tartsák meg az Úr útját.” Nemcsak Ábrahámról mondja meg előre, hogy „megparancsolja”, hanem fiairól is, „hogy meg fogják tartani az Úr útját”. Izsákra és Jákobra céloz. „Az Úr útját”, azaz utasításait és parancsait. „Cselekedjenek a jog és az igazság szerint”, semmit elébe ne tegyenek az erénynek és ne lépjék át a hamisság küszöbét. Ez a legnagyobb erény, ezért teljesedik be minden, amit csak mondott neki az Úr. Úgy gondolom, valami másra is utal az Irás, amikor azt mondja: „Ábrahám nagy s igen hatalmas nemzetté lesz”. Mintha azt mondaná: Te nagy és népes nemzetté leszel, mert az erényt választottad, parancsaimra hallgatsz és engedelmes vagy; a szodomain határ bűnös lakói pedig valamennyien elvesznek. Mert amiképp az erény üdvösséget szerez művelőinek, úgy a gonoszság vesztét okozza elkövetőinek. —

Amikor az Úr megnövelte áldásával és dícsérő szavaival az igaz bizalmát, belekezd voltaképeni mondanivalójába: Szodoma és Gomorra kiáltása megsokasodott s igen súlyossá lett bűnük. Lemegyek és megnézem, vajjon teljesen a hozzám szállt kiáltás szerint cselekedtek-e, vagy sem — hadd tudjam! (U. o. 20—21.) Borzasztó szavak: „Szodoma és Gomorra kiáltása...” Bár velük együtt más városok is elpusztulnak, csak ezeket említette meg, mint nevezetesebbeket. „Megsokasodott s igen súlyossá lett bűnük.” Lám, hogy felhalmozódott a gonoszság! Nemcsak a kiáltás nagysága tetemes, hanem a gázságé is. Mert ez a kifejezés: „Szodoma és Gomorra kiáltása megsokasodott”; véleményem szerint azt jelenti, hogy ezek a városok elmondhatatlan és semmiféle bocsánatot nem érdemlő gonoszságukkal együtt sok más gázságot is elkövettek: hatalmaskodásukban a gyengébbekre támadtak és gazdagabb mivoltukban a szegényebbekre. Ezért aztán nemcsak síró kiáltásuk volt nagy, hanem bűneik sem voltak közönségesek. Nagyok voltak vétkeik, rettentő nagyok! Mert a bűnnek szokatlan módját agyalták ki. Különös és tiltott módokon paráználkodtak. Annyira hajlottak a bűnre, hogy egytől-egyig tele voltak mindenféle vétkekkel, sőt később már egyáltalán nem tudtak megjavulni. Rászolgáltak a teljes pusztulásra. Gyógyíthatatlan betegségük ugyanis már semmiféle orvoslást nem tűrt volna el. Az Úr azonban meg akarja tanítani az egész emberi nemet arra, hogy — bár

nagy a bűn és már ki is derült — addig nem szabad ítélni, míg nincs kézzelfogható bizonyíték. Ezért mondja: „Lemegyek és megnézem, vajjon teljesen a hozzámszállt kiáltás szerint cselekedtek-e vagy sem — hadd tudjam!”

Merő hallomás nyomán nem szabad elítélni a bűnöst. — Mit akar ez a hozzánk alkalmazkodó kifejezés? Azt mondja: „Lemegyek és megnézem”. Talán a mindenk Ura egyik helyről a másikra megy át? Dehogy! Nem ezt mondja az Irás, hanem — amint már mondtam — a kifejezés szemléletes voltával meg akar tanítani bennünket arra, hogy nagy lelkiismeretességre van szükség: nem szabad a bűnösöket pusztá hallomás nyomán elítélni, sem bizonyítás nélkül ítéletet mondani. Halljuk meg ezt mindnyájan! Ezt a szabályt nemcsak a hivatott bírácoknak kell megtartaniok, hanem mind-egyikünknek. Sohase ítéljük el felebarátunkat üres vád alapján. Ezért int a Szentlélektől ihletett Mózes az Irás egy későbbi helyén is: Hazug vádat ne vállalj! (Exod. 23, 1.) Szent Pál szintén felkiált levelében: Te pedig miért ítéled meg testvéredet? (Róm. 14, 10.) Krisztus is amidőn parancsot adott tanítványainak és oktatta a zsidó sokaságot, írástudóikat meg a farizeusokat, azt mondta: Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek. (Mt. 7, 1.) Idő előtt miért bitorlód a Bíró jogát? Miért előződ meg ama rettenetes napot? Bíró akarsz lenni? Légy tenmagadnak és tennenbűneidnek bírása! Ezt senki sem tiltja, mert így egyfelől vétkeidet megjavítod, másfelől e do-

logból nem lesz semmi károd. Ha azonban saját kötelességed elhanyagolásával mások megítélésére vállalkozol, észre kell venned, hogy egyre nagyobb bűnterhet halmozol saját magadra. Ezért hát, kérlek benneteket, mindenképpen kerüljük felebarátunk megítélését. Mert ha bírói joghatóság nélkül ítéltél elmédben: bűnbe keveredtél, hisz minden bizonyítás nélkül, gyakran csak pusztá gyanú és merő vádaskodás alapján ítéltél. Ezért kiáltotta Dávid király: Ki titokban rágalmazza felebarátját, azt üldözőbe veszem. (Zsolt. 100, 5.)

Kimélni kell más jóhírét. — Észrevetted az erény kiválóságát? Ábrahám nemcsak hogy nem hitte el a szóbeszédet, hanem még el is utasította magától azt, aki unokaöccsét gyalázní merte előtte. Ezért ha bűneinket csökkenteni akarjuk, mi is elsősorban erre vigyázzunk: ne ítéljük el testvéreinket, ne engedjük meg, hogy közelünkbe férközzenek a rágalmazók, hanem a próféta példájára kergessük el őket és fordítsunk nekik hátat. Gondolom, erre utal Mózes is e szavakkal: „Hazug vádat ne vállalj!” (Exod. 23, 1.) És a mindenség Ura szintén ezért használt ilyen nagyon is emberi kifejezést, lelkünk okulására. Azt mondja t. i.: „Lemegyek és megnézem”. Hát miért? Talán nem tudta, nem ismerte bűneik nagy voltát? Vagy nem tudta, hogy a fertőbe zuhant szodomaiak nem kaphatók a javulásra? Dehogynem tudta! Azért volt az Úr ennyire hosszútűró, hogy egyrészt igazolja magát azok előtt, akik a jövőben szemtelen vádaskodásra vállalkoznak, más-

részt rámutasson a szodomabeliek makacs-
ságára és szörnyű erénytelenségére. De talán
nemcsak ezért, hanem azért is, hogy az igaz-
nak alkalmat adjon könyörületes és feleba-
rát-szerető lelkületének megmutatására. Az
angyalok is — amint mondtam — lemenének
Szodomába. Ábrahám azonban továbbra is az
Úr előtt maradt. (Gen. 18, 22.) Eléje járula
és mondá: Hát elpusztítasz igazat, gonoszt
egyaránt? (U. o. 23.) Ó, hogy bízik ez az igaz
ember! Milyen nagy lelkében a könyörüle-
tesség! A könyörülettől megmámorosodva
mennyre nem tudja, mit beszél! A Szentírás
megmutatja, hogy a patriarcha nagy félelem
és reménység közepett könyörög: „Eléje já-
rula és mondá: Hát elpusztítasz igazat, gono-
szat egyaránt?” Mit művelsz, szent patriarcha?
Mi szüksége az Úrnak a te könyörgésedre?
Amit akar, úgysis megteszi . . . De ne gondol-
kozzunk így! Hiszen nem azért mondja ezt
Ábrahám, mert az Úr el akarja pusztítani
Szodomát, hanem azért könyörög a város
egész lakosságáért, mivel nem merészt
mindjárt az unokaöccséért szót emelni: t. i.
ezt is meg szerette volna menteni a többivel
együtt, és Lóttal együtt a többieket is sze-
rette volna kiragadni a veszedelemből. Bele-
fog tehát védelmezésükbe, mondván: Ha öt-
ven igaz van abban a városban, azok is el-
pusztulnak s nem kegyelmezel meg annak a
helynek az ötven igazért, ha van benne? Tá-
vol legyen tőled, hogy ilyen dolgot csele-
kedjél s megölj igazat, gonoszt egyaránt,
s úgy járjon az igaz, mint a gonosz! Nem
illő az Tehozzád: ki ítéled az egész földet,

ilyen igazságot nem szolgáltatasz! (U. o. 24—25.) Lám, ebben a kérésben is hogy megmutatja jámbor lelkületét; megvallja, hogy az Úr az egész föld bírása, és arra kér, hogy ne veszítse el az igazat a gonosszal együtt. A szelíd és jóságos Úr meghallgatja a kérést és így felél: Megteszem, amit kértél és elfogadom könyörgésedet. Ha találok Szodoma városában ötven igazat — megkegyelmezek értük az egész helynek. (U. o. 26.) Ötven igazért, ha akad ennyi, megadom a szabadulást a többinek is, és teljesítem kérésedet. — De nézzük csak, mit tesz az igaz: belekapaszkodik a bizalom szalmaszázába és mivel ismeri az Isten kegyes voltát, egy új kéréssel jó elő: Ha már egyszer elkezdtem, hadd szóljak Uramhoz, noha por és hamu vagyok. (U. o. 27.) Ne gondold, Uram, hogy nem ismerem enmagam és így túllépve a mértéket, a bizakodás hibájába esem. Tudom, hogy por és hamu vagyok, de amint ezt tudom, úgy az is világos előttem, hogy nagy a te kegyeséged, gazdag vagy jóságban és azt akarod, hogy minden ember üdvözüljön. Mert hogyan pusztíthatnád el teremtményeidet, akiket a semmiből hoztál létre, hacsak túlságosan nem hajlanak a bűnre? Ezért még egyszer kérve-kérlek: Hát ha öt híja lesz az ötven igaznak? Negyvenötért már eltörlöd az egész várost? Erre Ő azt mondá: Nem törölöm el, ha találok ott negyvenötöt! (U. o. 28.) — Ki dicsőíthetné kellőképen a mindenek Urát nagy türelméért és megbocsátásáért?! Ki magasztalhatná eléggé Ábrahámot végtelen bizalmáért?! — Erre ismét szóla Hozzá:

Hátha negyven akad ott, mit csinálsz? Ő azt mondá: Nem sujtom a negyvenért. (U. o. 29.) Szinte már fél az Istennek kimondhatatlan türelmétől és attól tart, hogy rimánkodásával átlépi az illendőség határát, azért így folytatja: Kérlek, ne haragudjál, Uram, hogy szólok: Hátha harminc akad ott? (U. o. 30.) — Azt tapasztalta, hogy az Úr hajlik a könyörületességre, ezért nem fokozatosan csökkenti a számot és nemcsak öttel vonja szűkebbre az igazak körét, hanem tízzel, és így folytatja közbenjárását: Hátha harminc akad ott? Felelé: Nem teszem meg, ha találok ott harmincat. — Figyeld meg, mily nagy az igaz állhatatossága! Mintha ő lenne felelős az ítéletért, úgy iparkodik kiragadni a küszöbönálló büntetésből Szodoma népét. Ha már egyszer elkezdettem — mondá — hadd szóljak Uramhoz: Hátha húsz akad ott? Mondá: Nem pusztítom el a húszért. (U. o. 31.) Meghalad minden emberi szót és gondolatot az Úr jósága. Mert bár végtelenül tele vagyunk bűnnel, melyikünk lenne ilyen megbocsátó és kegyes, amikor felebarátai megítélésére vállalkozik?

Mindazáltal ez az igaz az Isten bő kegyességének láttára nem áll meg, hanem megint azt mondja: Könyörgök, ne haragudjál, Uram, hogy még egyszer szólok. (U. o. 32.) — Kimondhatatlan volt ugyan az Isten béketűrése, Ábrahám mégis fél, hogy könyörgésével magára vonja az Úr méltatlankodását is, ezért így szól: „Könyörgök, ne haragudjál, Uram!” Talán vakmerőség, amit cselekszem? Szemtelennek tűnök fel? Vajjon

elítélendő módon járok el, ha még egyszer felemelem szavam? Nagy jóságodban még egy kérésem hallgasd meg: Hát ha tíz akad ott? Erre ő azt mondá: Nem törölöm el a tízért. (U. o. 32.) És mivel Ábrahám az előbb azt mondotta: „Hogy még egyszer szólok”, most így folytatja az Irás: És elméne az Úr, mikor befejezte Ábrahámmal a beszédet, az pedig visszatére lakóhelyére. (U. o. 33.) Észrevettétek az Úr leereszkedését? Észrevettétek Ábrahám felebaráti szeretetét? Megtanultátok, mekkora az ereje annak, aki az erényt gyakorolja? Mert „ha akad tíz igaz — mondja az Irás —, érettük megbocsátom mindenki bűnét”. — Nemde jól mondtam: mindezek azért történtek, hogy ezután az orcátlan fecsegőknek ne maradjon alkalmuk az ellentmondásra. Van ugyanis sok eszte-len, aki nyelve fékezhetetlenségében gáncképp azt merészeli mondani: Miért lett Szodoma a lángok martaléka? Ha türelemmel lett volna irántuk az Úr, talán bünbánatot tartanak... — Épezért mutatja meg neked az Irás a szodomainiak különös gonoszságát. Ebben az ember-tömegben akkora volt az erény hiánya, hogy egy másik vízözönre lett volna szükség: olyanra, aminő egyszer már volt a világon. Ám Isten megígérte, hogy ilyen büntetéssel többé nem sújtja az embert, ezért most egy másfajta büntetést alkalmaz. Mégpedig azért, hogy egyfelől ezeket is megbüntesse, másfelől örök tanítást adjon minden későbbi nemzedéknek. Mivel ugyanis Szodoma lakói feje tetejére állították a természeti törvényt (különös és tiltott módon

fajtalankodtak), ezért gonoszságukhoz mértelen különleges büntetést talált ki: használhatatlanná tette a föld gyomrát és ezzel a jövő nemzedéknek örök figyelmeztetést hagyott hátra, hogy ilyen bűnbe ne essenek, mert ugyanilyen büntetésben lesz részük. Aki akar, elmehet ama helyre és láthatja, hogy úgyszólván maga a föld kiáltja és mutatja a sok-sok év előtti büntetés nyomát; mintha csak tegnap vagy ma történt volna a büntetés, oly nyilvánvalóan látszik az Úr haragja. Ezért kérek benneteket, hogy mások bűnhődése láttán mi magunk térjünk eszünkre.

Akik e földön nem vették el bűneik büntetését, a másik életben bűnhődnek. Az igazak kedvéért az Úr megtűri a bűnösöket. — Talán azt mondhatja most valaki: Ugyan miért kellett Szodoma népének megbűnhődnie? Nemde, most is sok olyan ember van, aki elköveti ugyanazon bűnöket és mégsem bűnhődik meg érte? Igaz: de éppen ez a körülmény ró nagyobb büntetést azokra, akik ilyesmit elkövetnek. Ha t. i. még azok láttán sem kapunk észbe, amik Szodoma lakóival történtek, és nem használjuk ki az Isten türelmét, jó lesz megfontolnunk, hogy a pokol kiolthatatlan tüzét egyre inkább felszítjuk és maró-csípésű férget szerzünk minmagunknak. Igaz, ha magunkra tekintünk és szemügyre vesszük saját lustaságunkat, azt gondoljuk, hogy az erény igen ritka jelenség, pedig hát Isten kegyelméből most is sok olyan erényes ember van, aki az Urat kiengeztelheti, mint akkor a patriarcha: az ő

erényükért mások iránt is türelmesnek mutatkozik az Úr. Légy csak meggyőződve róla, hogy az ilyen emberek hite megszerezheti nekünk az Isten hosszútűrését. Evégből halld meg a szent történetből, hogy mit mond az Úr a patriarchának: „Ha tíz igazat találok, nem törlöm el a várost”. — De mit beszélek én tíz igazról? Hiszen ama városban senki sem volt mentes a gonoszságtól, az igaz Lót meg két leánya kivételével. Felesége nyilván Lót kedvéért menekül meg a várost érő büntetés elől, később azonban könnyelműsége miatt mégis csak megbűnhődik. — Napjainkban, az Isten kimondhatatlan irgalmából a jámborság megnövekedett és a városok rejtekeiben sok olyan ember található, aki meg tudja engesztelni az Urat; van azután sok ilyen a hegyekben meg a barlangokban is, és ennek a kevés embernek erénye be tudja földni a sokaság gonoszságát. Mert nagy az Úr jósága és gyakran megadja az üdvösséget egynéhány igaz kedvéért a nagy többségnek is. Nem is jól mondom, hogy egynéhány igaz kedvéért; hiszen sokszor, amidőn nem akadt e földön igaz ember, a halottak erényéért könyörült meg az élőkön és kiáltotta mondván: Megoltalmazom s megmentem e várost enmagamért és szolgámért, Dávidért. (IV. Kir. 19, 34.) Mintha azt mondaná: „Bár ezek nem érdemlik meg a szabaddulást és semmi jogcímük sincs az üdvösségre, mégis — mivel könyörületesen szoktam eljárni és készségesen megkönyörülök — kiragadom a veszedelmekből és enmagamért meg szolgámért, Dávidért megoltal-

mazom". És így az, aki oly sok éve elköltözött a földről, megmentője lesz azoknak, akik önnön renyhességük miatt majdnem elvesztek. Látod az Úr kegyes voltát? Mennyire megtiszteli az erénnyel tündöklő embert; előnyben részesíti és ezáltal megmutatja, hogy az ilyen ember valamennyi többivel fölért. Ezért mondta Szent Pál: Szerte bujdos-tak juhok és kecskék bőrében, szűkölködvén, szorongatást szenvedvén, nyomorogván, kikre nem volt méltó a világ. (Zsid. 11, 37—38.) Azt mondja: Ez az egész földkerekség nem hasonlítható össze azokkal, akik szűkölködés és szorongatás közepett ruhátlanul járnak-kelnek és barlangokban lakoznak — Istenért.

Ezért, kedves hallgatóm, ha olyan férfiút látsz, akin olcsó testi gúnya van, de a lelke erénybe van öltözve, ne vesd meg a külső látszat miatt, hanem ismerd föl lelke gazdagságát, benső ékességét. Akkor majd meglátod a tündöklő-fényű erényt. Ilyen volt Illés próféta, akinek csak birkabőr-subája volt, ám a bíborba öltözött Ácháb király mégis rászorult volna az ő subájára. Lám, Ácháb szegény: Illés meg gazdag! Pedig he nagy köztük a különbség hatalom dolgában! Illés birkabőr-subája bezárta az eget, megszüntette az esőt... A próféta nyelve megzabolázta az eget. Három és fél évig nem volt eső. Ácház pedig — bíborruha rajta és drága korona a fején — a próféta után ló-tott-futott, mert semmi haszna sem volt nagy hatalmából. Egyébként nézd csak az Úr kegyelmét! Láta, hogy a próféta tele van forró

buzgalommal, és hogy ama nagy csapás az egész földet utólérte. Hogy a többi emberrel együtt maga a próféta is bele ne essék a büntetésbe és meg ne bűnhődjék amazoknak a gonoszoknak módján, azt mondta neki: Kelj fel és eredj a szidoniak Száreftájába . . . Ime meghagytam ott egy özvegyasszonynak, hogy tápláljon téged. Felkele és elméne (III. Kir. 17, 9—10.) — Nézd, kedves hallgatóm, a Lélek kegyelmét! Tegnap egész beszédem a vendégszeretet körül forgott, és íme most is ez a vendégszerető özvegy fogja befejezéshez segíteni beszédem. — Meglátta egy özvegyasszonyt, ki fát szedegetett . . . Mondá neki: Adj nekem egy kis vizet . . ., hadd igyam. Az engedelmeskedett. Mondá neki (újra): Készíts nekem . . . hamuban sült lepényt, (hadd egyem). (U. o. 11.) Erre az asszony megvallotta mérhetetlen szegénységét, jobban mondva: kibeszélhetetlen gazdagságát. Mert nagy szegénysége elárulja gazdagsága nagyságát. Azt mondja t. i.: Nincs csak egy maroknyi lisztem a vékában s egy kis olajam a korsóban: éppen egy pár darabka fát szedek, hogy elkészítsem azt magamnak s fiamnak, hogy megegyük s azután meghaljunk. (U. o. 12.) Szánalomkeltő szavak! Még a köszívet is megindíthatnák. Nincs semmi remény a szabadulásra. A halál a küszöbön. „Életünkre már csak ez van hátra, ez is alig lesz elég magamnak meg gyermekeimnek. Amit tehettem, megtettem: a vizet megosztottam veled . . .” — Hogy azonban megismerjük mind az asszony vendégszeretetét, mind pedig a próféta nagy bi-

zalmát, nézzük csak, mi történik. Mihelyt az Isten embere mindent pontosan megtudott, azt mondta: „Először nekem készíts, hadd egyem; utána fiaidnak!” Azért mondta ezt, hogy fölfedje az asszony erényét, (mert prófétája által az az Isten tevékenykedett mostan, aki azt mondta volt: „Meghagytam ott egy özvegyasszonynak, hogy tápláljon téged”. (U. o. 9.) A próféta tehát így szólt az asszonyhoz: „Először nekem készíts, hadd egyem; utána fiaidnak!” — Halljátok ezt meg, ti dúsgazdag asszonyok, akik száz meg száz esztelenségre herdáljátok el fölös vagyontokat, de a saját kívánságtoknak kielégítése után nem akartok még két fillért sem adni az ínségesek vagy egy szent férfiú kezébe, aki az Istenért él szegénységben. Annak az asszonynak nem volt vagyona, csak egy maréknyi lisztje, és úgy gondolta, rövidesen megéri fiainak halálát, a próféta szavának hallatára: „Először nekem készíts, azután magadnak és gyermekeidnek”, mégsem bosszankodik, nem habozik, hanem megteszi a parancsot és ezzel mindnyájunkat megtanít arra, hogy az Isten szolgájának felüldítése fontosabb a magunkénál. Megtanít arra is, hogy nem kell félvállról elintéznünk a szeretetadományból származó nyereséget, hanem tudnunk kell azt, hogy jótetteink fejében nagy jutalom jár. Lám, ez az özvegy a maroknyi liszten és a csöppnyi olajon kifogyhatatlan élestárat szerzett. (III. Kir. 17, 14.). A próféta jóllakatása után t. i. a maroknyi liszt nem fogyott el, sem a korsó olaj, bár közben az egész földön éhínség dühön-

gött. Különösen csodálatos az, hogy az özvegynek ezután még dolgoznia sem kellett: mindig készen volt a lisztje és olaja. Földet sem kellett művelnie, ökrökkel sem kellett dolgoztatnia, egyszóval semmi gondja sem volt, hiszen bárki láthatta, hogy mindez természetfölötti módon megy végbe. És amikor a gyámoltalan koronás király éhezett, a szegény özvegy — akinek az imént még semmije sem volt — fogyhatatlan bőségbe csöppent, mert a prófétát megvendégelte. Ezért mondta Krisztus is: Aki befogad egy prófétát, mint prófétát, az a próféta jutalmát nyeri. (Mt. 10, 41.) — Tegnap láttad, hogy a patriarcha milyen jutalmat kapott bőkezű és melegszívű vendéglátásáért; nézd meg most ezt a szidoni nőt: váratlanul milyen kincs birtokába jutott! A próféta nyelve ugyanis, amely az időjárás gyeplőjét irányította, meg tudta tenni azt is, hogy a maroknyi liszt meg a korsó olaj soha el ne apadjon.

Erkölcsi buzdítás. — Kövesse e nő példáját minden asszony és férfi. Ámbár én azt szeretném, ha a próféta buzgóságának és erényének utánzására vehetnék rá benneteket. Azonban ez előttetek nyilván nehéznek látszik, noha a próféta is ember volt és testen járt, akárcsak mi; ugyanolyan természete volt, mint nekünk, csakhogy ő bőségesen megtette, ami rajta állott: az erény útját választotta és ezért méltó lett az égi kegyelemre. Átmenetileg utánozhatjuk ezt az asszonyt is, de lassan-lassan jussunk el a próféta követéséig. Versenyezzünk tehát ezzel az asszonnyal a vendégszeretben és ezután

egyikünk se hivatkozzék szegény mivoltára! Mert bármilyen szegény is valaki, ennél az asszornynál nem lesz ügyefogyottabb, hiszen ennek csak egy napra volt élelme. De még így is serényen teljesítette a próféta kérését és nagy förgén engedelmeskedett neki. Mindjárt meg is kapta jutalmát. Ilyenek Isten tettei! Az Úr naggyal szokta viszonzni a kicsit is. Mondd kérlek, mi nagy dolgot cselekedett ez az asszony, hogy ekkora jutalmat nyert érte? — A mi Urunk nem a mennyiségre szokott ügyelni: Ő az adakozókedvet nézi. A jó szándék a kis dolgokat is megnagyítja, viszont a jószándék hiánya a nagyokat is silánnyá rontja, amikor t. i. valaki nem jó szívvvel végzi munkáját. Innét van az, hogy az evangéliumi özvegy a két garas bedobásával túltett mindazokon, akik vele egy időben sokat vetettek a perselybe. (Luk. 21, 3—4.) Nem azért, mintha többet adott volna náluk hanem, mert nagy adakozó szándékról tett tanúságot. Mások ugyanis — mondja az Irás — fölös javaikból adtak, az az asszony pedig mindenét bedobta, amiye csak volt. Mindazt, amiye a megélhetésre volt, odaveté. (U. o. 4.)

Alamizsnálkodjunk! — Ezeket az asszonyokat tehát legalább mi, férfiak utánozzuk! Ne tűnjünk föl náluk alábbvalóaknak, hanem törekedjünk arra, hogy ne csak a magunk használatára fordítsuk minden vagyónkat, hanem jókedvű buzgósággal gondoskodjunk a szegényekről is. Hiszen a földműves sem szomorú, hanem örül és ujjong, amikor a földbe hinti a magot; és úgy rejti a

szemet a barázdába, mintha már előre látná a kévéket. Kedves hallgatóm, ne annak személyét nézzed, aki kap tőled, és ne sajnáld pénzedet, hanem gondold meg, hogy aki tőled kap, az látható ugyan, de van egy más Valaki, aki azt tartja, hogy amit felebarátodnak cselekedtél, Neki cselekedted. Nem közönséges valaki ez, hanem a mindenség Ura, égnek és földnek Teremtője. A pénz pedig (melyet a szegénynek adtál), olyan mint a kölcsön: nem csökkenti vagyonod, hanem növeli, ha hittel és vidáman alamizsnálkodol. Megemlítem még azt, ami a legfőbb jónak számít: az adományodból eredő kamathaszonnal együtt még bűneid is megbocsátatnak. Mi érhet föl ezzel a jóval? — Ha tehát igazán gazdagodni óhajtunk és a kinccsel együtt vétkeink bocsánatát is meg szeretnők nyerni, osszuk szét vagyonunk a rászoruló kezébe; helyezzük el jó-előre az égben: ott sem tolvaj, sem rabló, sem falbontó, sem szolgánk gonoszsága, sem semmi más nem árthat értékeinknek. Az a hely fölötte áll az ilyenfajta károsodásnak. De ne hiú-dicsőség-hajszolás végett cselekedjünk, hanem kövessük a Krisztus-szerezte törvényeket, hogy ne emberektől kapjunk dícséretet, hanem mindenek közös Urától; mert különben pénzünk kiadjuk ugyan, de elesünk a lelki haszontól. Amint ugyanis minden veszedelemtől biztonságban vannak ama javak, amelyek a szegények kezén át jutottak a mennybe, ugyanúgy elemésztődnek a hiú dicsőségrevágyás következtében. És amikép a moly meg az egyéb férgek elpusztítják a ruhát,

aképp a hiú dicsőség is tönkreteszi a könnyөрületesség által gyűjtött kincseket. Ezért arra kérlek benneteket, ne csak alamizsnálkodjunk, hanem legyünk óvatosak is, hogy nagy javakat élvezhessünk a kicsik fejében, a törekenyek fejében romolhatlanokat, az ideigvalókért örökkétartókat, és mindezekkel együtt elnyerhessük bűneink bocsánatát meg a kimondhatatlan égi javakat is: bár mindnyájan részesülhetnénk bennük a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és irgalmából; Neki az Atyával és az éltető Szentlélekkel egyetemben legyen dicsőség, most és mindig és örökön örökké. Amen.

4. Ábrahám próbára tétele¹

Ezek megtörténte után próbára tev é az Isten Ábrahámot. (Gen. 22, 1.)

Nagy nyereség, óriási kincs rejlik a ma olvasott rövid egynéhány szóban. Az isteni kinyilatkoztatásra éppen az jellemző, hogy kevés szavában, rövidre fogott előadásában is nagy gazdagság rejlik. Elemezzük hát az imént felolvasott Szentírás-részletet! Lássuk, mi a jelentős mai olvasmányunkban. Így majd elénk tárul a patriarcha erényének nagy volta is, meg az Isten végtelen kegyesége is. „Ezek megtörténte után próbára tev é az Isten Ábrahámot.” Mit jelentenek ezek a szavak: „Ezek megtörténte után próbára tev é az Isten Ábrahámot”? — Nézd, a Szentírás már most föl akarja fedni előttünk az igaz férfiú erényét. Mivel a következendőkben azt akarja elmondani, miként tette próbára Isten Ábrahámot, előbb tudunkra szeretné adni, hogy a patriarcha mikor kapta ezt a parancsot, vagyis mikor kívánta tőle az Úr, hogy áldozza fel Izsákot. Azért akarja ezt az Írás veled tudatni, hogy láthasd, milyen engedelmes a patriarcha: nem ismert előbbre valót az Isten parancsainál. Mit jelent tehát: „Ezek megtörténte után”? — Izsák születése

¹ Hom. 47. (P. G. 54, 428—434).

után — amint tegnap mondtam — Sára bosszúsán látta, hogy Izmael ingerkedik a fiúval, ezért így szólt Ábrahámhoz: Dobj ki ezt a szolgálót meg a fiát, mert nem fog örökölni egy szolgáló fia az én fiammal. (Gen-21, 10.) Kegyetlen dolognak tetszett ez Ábrahám szemében, ezért Isten azt mondta neki vigasztalóul: Hallgass feleségedre, Sárára, tedd meg kérését; ne essék nehezedre gyermeked és szolgálód dolga. Mert Izsák utódait fogják ivadékoknak nevezni. (U. o. 12.) De azért a szolgáló fiát is nagy nemzetté teszem, hiszen a te magzatod. — Ez az ígélet és kinyilatkoztatás megmutatja az Úr föltétlen akaratát: Izsák ivadékainak nagy nemzetté kell terebélyesedniök. Oly sok és gyakori szenvedés meg próbatétel után — jutalomképen — végre a jó reménység kezdi éltetni Ábrahámot. Végre biztonságban él, nyugodt lehet, teljesen megvigasztalódhatik, hiszen most már láthatja, hogy lesz örököse. Mindazáltal a szívek rejtekének Ismerője be akarja mutatni előttünk az igaz embernek erényességét és nagy istenszeretetét, ezért annyi ígélet s a kevéssel előbbi biztatás után (erre Ábrahám még nagyon jól emlékezett), most hogy Izsák már fölserdült, ifjúkora virágjában volt és most, hogy atyjának szeretete is megnövekedett, most ezeknek az ígletes szavaknak az elhangoztával: „Az ő utódait fogják ivadékoknak nevezni és ő lesz utódod” (u. o.), — mindezek után történt, hogy az Isten próbára tette Ábrahámot. Mit jelent az, hogy próbára tette? — Nem azért próbálta ki, mintha nem ismerte volna,

hanem avégett, hogy kortársai is, meg a későbbi emberek is mindmainapiglan, eltanulják a patriarcha istenszeretetét és engedelmességét az Úr parancsainak teljesítésében.

Mondá neki: Ábrahám, Ábrahám! Ő azt felelé: Itt vagyok. (Gen. 22, 1.) — Mire jó ez a névismétlés? Bizonyítéka a patriarcha iránti isteni jóindulatnak. Ezzel a fölszólítással is megmutatta neki az Úr, hogy valami fontosat akar parancsolni. Azért kettőzte meg a felszólítást, hogy az igaz feszültebben és odadóbban figyeljen szavaira. — Ábrahám, Ábrahám! Ő azt felelé: Itt vagyok. Mondá neki: Vedd egyszülött fiadat, kit szeretsz, Izsákot s menj el a Gondoskodás földjére és áldozd fel ott egészen égő áldozatul az egyik hegyen, amelyet majd mutatok néked. (U. o. 1—2.) Nagysúlyú parancs, emberi természetet meghaladó dolog ez! Vedd egyszülött fiadat, kit szeretsz, Izsákot. Nézd, e szavakkal még nagyobb máglyát lobbant benne lángra, és még izzóbbá fűti ama szeretet kemencéjét, melyet az igaz érzett Izsák iránt. „Vedd egyszülött fiadat, kit szeretsz, Izsákot.” Bármelyik szó egymagában is elég lett volna az igaz lelkének megsebzésére. Mert nemcsak egyszerűen Izsák-ot mondott, hanem hozzátette: „fiadat”, akit teljesen a várakozásod ellenére kaptál és vénségedben is magadénak vallhattál. „Kit szeretsz”, vágyaid netovábbját, akit szerfölött kedvelsz, Izsákot, aki reménységed szerint utódod lesz; akitől — ígéretem értelmében — ivadékod megsokszorozódik, mégpedig annyira, hogy egyenlő lesz a csillagok sokaságával s

a tengerpart fövenyével. Ezt, ezt a fiadat vedd s menj el a Gondoskodás földjére s áldozd fel ott egészen égő áldozatul az egyik hegyen, amelyet majd mutatok néked. Csodálnivaló, hogyan tudta Ábrahám e szavak hallását elviselni. Hiszen azt mondta neki az Úr: Forrón szeretett fiadat áldozd föl nekem egészen égő áldozatul az egyik hegyen. — Hát Ábrahám? Nem rendült meg lelkében, nem állott tanácstalanul az elképesztő parancs előtt, nem gondolkozott, nem törte fejét: Hogy-hogy? Aki éppenséggel várakozásom ellenére sarjat adott nekem, aki Sára elapadt méhét kegyes volt szülésre alkalmassá tenni, az most — amikor a fiú már régen kinőtt a csecsemőkorból, fölcseperegett és ifjúi virágában van — azt parancsolja, hogy öljem meg fiamat és mutassam be áldozatul? Az, aki nemrégiben azt mondta: „Az ő utódait fogják ivadékoknak nevezni“, most épp a fordítottját parancsolja? Hogyan teljesednek be tehát ígéretei? Ha kivágják a gyökeret, hogyan fakadhatnak ágak; terem-e gyümölcs a kidöntött fán; kiszáradt forrásból törnek-e elő folyók? Emberi számítás szerint semmiképen. Hogyha azonban Isten akarja, minden lehetséges.

Egyszóval: Ábrahám semmi ilyenre nem gondolt. Hű szolgaként, minden emberi szempont félretolásával, csupán egyre volt gondja: a parancs végrehajtására. Mintha elszakadt volna emberi mivoltától, sietve nekilátott az isteni parancs teljesítésének; úgy gondolta t. i., hogy Isten szava fontosabb minden érzésnél és atyai szeretetnél.

Felkele erre Ábrahám az éjszakából, megnyergelé szamarát, maga mellé vevé két legényét meg Izsákot, a fiát, s miután fát hasogatott az egészen égő áldozathoz, elindula (és odaére) arra a helyre, amelyet Isten meghagyott neki, a harmadik napon. (U. o. 3—4.) Lám, a kegyes Úr még a hely távoleső voltával is próbára tette az igaz férfiú erényét. Vedd fontolóra, mit állhatott ki Ábrahám ama három nap alatt, valahányszor eszébe jutott, hogy a parancs értelmében önkezével kell megölnie hőn szeretett fiát, és a dolgot senkivel sem szabad közölnie. Ámulj el istenszerető és okos lelkületének láttán. Átérezte a parancs nagyságát, nem tudatta tehát senkivel, sem szolgálival, sem magával Izsákkal: egymagában küzdötte végig a harcot és mint az acél, törhetetlen maradt; nagy lelki erőt mutatott: nem okolt fűt-fát, hanem égő vágyakozással engedelmeskedett az isteni szónak. Mikor aztán a mondott hely felé közeledett, felemelte szemét, meglátá azt a helyet a messzeségben. Mondá erre a legényeinek: Várjatok itt a számarral. (U. o. 4—5.) Ime, most is milyen okosnak bizonyul; még szolgálai előtt is titkolózik; mindenképen megmutatja, hogy lázas buzgalommal, feszülő vággyal akarja teljesíteni, amit Isten parancsolt. Tudta, hogy halhatlanul újszerű az, amit tennie kell (annak előtte ilyet senki-fia nem művelt): eltitkolja tehát szolgálai előtt. Hátrahagyja őket meg a szamarat, mondván: Várjatok itt... én meg a gyermek elsietünk amoda s ha imádkoztunk, visszatérünk hozzátok. (U. o. 5.) Bár

nem tudta, hogy e szavai később valóra válnak, teljesülésüket tudatlanságában is megjövendölte. Talán azért mondta ezt szolgálinak, hogy mintegy rászedje és maradásra bírja őket. Így aztán egyedül maradt fiával. Vevé tehát az egészen égő áldozatra való fát s feltevé Izsákra, a fiára, ő maga meg a tüzet és a kardot vitte a kezében . . . Így ketten együtt mendegéltek. (U. o. 6.) Milyen kemény és bátor lélek! Feltevé Izsákra az egészen égő áldozatra való fát. Jómaga a kardot s a tüzet vette magához. És ketten együtt mendegéltek. Milyen szemmel nézhetett ama fadarabokra, amelyeket fia vitt s amelyeken fiát föl kellett áldoznia? Keze hogyan vihette a tüzet s a kardot? Pedig keze csak a látható tüzet vitte, lelkét azonban a belső tűz lobbantotta föl . . . ez a tűz elvette eszét és rábírta, hogy győzze le önmagát Isten iránti szerelmében. Eszébe juttatta, hogy Isten emberi természetet meghaladó módon atyává tudta tenni, tehát most is tud majd emberi elmét fölülmúló tettet művelni. Ne az érzékelhető tüzet nézzed most már, hanem a belső lángolást, amely mind izzóbbá vált és tűzbe borította Ábrahám lelkét. Mondá Izsák az apjának: Atyám! (U. o. 7.) E szavak elegendők voltak ahhoz, hogy feldúlják az atya szívét. Az felelé: Mit akarsz, fiam? Atyádnak szólítasz engem? Hiszen hovahamar gyermektelen leszek . . . Én viszont fiamnak nevezlek? Rövidesen föllépsz az oltárra és tulajdon kezemtől halsz meg. — Aztán a fiú így folytatta: Ime, . . . itt a tűz (kezedben viszed) meg a fa (én viszem),

de hol van az áldozatra szánt állat? (U. o.) Figyeld meg jól az atya kínládását: hogyan volt ereje fia szavainak meghallgatására? miképen tudott feleletet adni neki? hogyan lehet az, hogy nem zavarodott össze elméjében? miképen tudta eltitkolni a fia előtt a történendőket? Lám, milyen nemes erőslelkűséggel mondja: Az Isten majd gondoskodik magának egészen égő áldozatra való állatról, fiam. (U. o. 8.) Ime, már megint a jövődőt sejteti, ámbár mit sem tud róla. Feleletével látszólag félrevezeti Izsákot. Pedig ezekkel a szavakkal csupán meg akarta nyugtatni fiát, jómaga azonban annál nagyobb és hevesebb fájdalmat állott ki, mi alatt lelkében hánytorgatta az elhangzott ígéket és elgondolkozott fiának testi-lelki szépségéről, engedelmes voltáról, kedvességéről, virágzó fiatalságáról. Így mendégéltek együtt, míg eljutottak arra a helyre, amelyet az Isten mutatott neki. (U. o. 8—9.) Elérték az Istentől kijelölt magaslatra. Ábrahám ott oltárt épít. (U. o. 9.) Ismét elámulok ennek az igaz embernek erején. Miképen tudott, hogyan volt ereje oltárt emelni? Nézd: nem roppant össze a lelki harc súlya alatt, hanem megépítette az oltárt és rátette a fahasábokat. S miután megkötözte Izsákot, a fiát, feltevé az oltárra... Azzal kinyújtá kezét s megfogá a kardot, hogy levágja fiát. (U. o. 10.)

Ábrahám lelki ereje és Izsák engedelmesége. — Ne siessünk el felületesen a mondottak mellett. Nézzük meg jól, kedveseim, mi történik! Ime, Ábrahám nem veszi el

fejét, önkezével kötözi meg és emeli oltárra forrón szeretett egyszülöttjét. Kinyujtá kezét és megfogá a kardot, hogy levágja fiát. Ó, mennyire szereti Istent! Mekkora benne a lelki erő! Lám, elméje fölébe kerekedik az emberi természetnek! Megfogá a kardot, hogy levágja fiát. Mit csodáljak jobban: a patriarcha erős lelkét-e vagy fia engedelmességét? Izsák nem ellenkezett, nem zúgolódt a történendők miatt, hanem várta szép engedelmesen, hogy mit fog művelni atyja. Mint a bárány, csendben simult meg az oltáron és várta atyja lesújtó jobbját. Amikor azonban Ábrahám már mindent megtett, amit tehetett, akkor megmutatta a jóságos Úr, hogy nem azért adta a parancsot, mintha meg akarta volna öletni a fiút, hanem hogy felfedje a patriarcha erényét. Most, hogy szándékáért Ábrahámot már megkoszorúzta és elfogadta tőle a szándékilag végrehajtott áldozatot, most mutatja meg kegyes voltát az Úr. Ime kiálta az Úr angyala a mennyből, mondván: Ábrahám, Ábrahám! (U. o. 11.) Láta, hogy a patriarcha felővezte magát, kész az áldozatra, teljesíteni akarja az Úr parancsát, azért kiáltja az égből: Ábrahám, Ábrahám! — Most is jó helyen alkalmazta a névismétlést: Ezáltal ugyanis az angyal győzedelmeskedni tudott a nekibuzdult Ábrahámmon, mintegy a hangjával le tudta fogni a fiú levágására kinyujtott atyai kezét. Ő azt felelé: Itt vagyok. Mondá erre néki: Ne nyúljon kezed a gyermekhez s mit se csinálj neki: most már tudom, hogy féled az Istent s kedvemért egyszülött fiadnak sem kedvez-

tél. (U. o. 11—12.) — Ne nyúljon kezed a gyermekhez! Nem azt parancsoltam, hogy csakugyan hajtsd végre, nem akartam, hogy leöld fiadat. Csupán engedelmességed akartam nyilvánvalóvá tenni mindenki előtt. Mit se csinálj tehát neki! Elég nekem a szándékod: meg is dícsérlek és meg is koronázlak érte. Most megtudtam, hogy Istenfélő vagy. — Figyeld meg az Úr leereszkedő, alkalmazkodó beszédmódját! Mert talán azelőtt nem ismerte a mindenek Ura Ábrahám erényét és valóban csak most bizonyosodott meg róla? Nem azt mondja ez a hely, hogy csak most ismerte meg! Hát akkor mit mond? — Most megmutattad mindenki előtt, hogy őszinte félelemmel tiszteled Istent. Én ismerem szolgálmat, amit azonban most tettél, abból a jelen s a jövő embere egyaránt tanulhat. Most mindenkivel tudattad, hogy féled az Istent és van gondod parancsainak véghezvitelére. Kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél. Kedvelt, forrón szeretett fiadnak nem kedveztél kedvemért, parancsom kedvéért. Fogadd hát vissza egyszülöttedet! Többre tartottad szavamat tennen fiadnál. Fogadd hát vissza egyszülöttedet! hiszen megígértem, hogy ivadékod nagy néppé lesz. Megkoszorúztalak tehát engedelmes voltodért és most elbocsátlak. Én a szándékot szoktam megkoronázni és a lelkületet jutalmazom. Szolgáidhoz és Izsákhöz intézett szavaid kezdenek valóra válni; szolgáidnak t. i. azt ígérted: „Ha imádkoztunk, visszatérünk”; íme, ez mindjárt meg is történik; fiad kérdésére pedig: „Hol van az

egészen égő áldozatra való állat?" azt mondtad: „Az Isten majd gondoskodik magának egészen égő áldozatra való állatról". Hát tekints hátra és lásd meg az előre megmondott kost: ezt fogod feláldozni a fiú helyett. Felemelé erre Ábrahám a szemét s megláta maga mögött egy kost, mely szarvával megakadt a bozótban; elhozá és azt áldozta fel egészen égő áldozatul a fia helyett. (U. o. 13.) Láttam jámbor lelkületedet: íme előre idekészítettem neked azt, amit fiadnak az előbb megemlítettél. Elhozá és azt áldozá fel egészen égő áldozatul a fia helyett. Észrevetted, milyen kegyes az Isten? Az áldozat is végbement, a patriarcha is megmutatta istenfélő mivoltát. Szándékáért jutalmul megkoronáztatott: visszakapta Izsákot és most számtalan koszorúval tér haza.

Ábrahám áldozata a kereszt előképe. — Mindez a kereszt előképe volt. Ezért mondta Krisztus is a zsidóknak: Ábrahám, a ti atyátok örömmel kívánta látni az én napomat; látta és örvendezett. (Ján. 8, 56.) Hogyan láthatta, hiszen sok-sok évvel megelőzte? Előképben, homályban. Amint ugyanis itt egy kos lett az áldozat Izsák helyett, úgy áldoztatott fel az Isten báránya a viláért. Előbb homályban kellett előre sejtetni és jelezni az igazságot. Nézd csak, kedves hallgatóm, homályban minden előre jelezve volt: itt is, meg ott is egy egyszülött fiú . . . ez is, az is az atyja igazi kedveltje. Ez az én szeretett fiam, kiben nekem kedvem telt. (Mt. 3, 17.) Amazt atyja följánlotta egészen elégő áldozatul, ezt az örök Atya föl is áldozta. Ezt hir-

deti Szent Pál is: Ő, aki tulajdon fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért: mikép ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk? (Róm. 8, 32.) Eleddig a homály uralkodott, mostantól fogva a sokkal ragyogóbb valóság mutatkozik. Az Isten Báránya az egész világért ajánltatott föl, megtisztította az egész földkerekséget, az embereket megszabadította a tévelytől, elvezette az igazságra, eget csinált a földből, de nem az elemek természetének megváltoztatásával, hanem azzal, hogy a földi emberek közé lehozta a mennyek országát. Meg is szűnt a hamis istenek tisztelete: az emberiség immár nem köveket és fákat imád. Az eszes teremtmény nem borul le az élettelen anyag előtt. Minden tévely tovatűnt, s az igazság napja világítja be a földkerekséget.

Észrevetted az igazság kimagasló voltát? Tudod most már, mi a homály és mi az igazság? — Annak a helynek pedig ezt a nevet adá: Gondoskodik az Úr! Azért mondják mindmáig: A hegyen majd gondoskodik az Úr. (Gen. 22, 14.) Vedd szemügyre Ábrahám istenfélő lelkületét: az egyes helyeknek a történetek alapján ad nevet. Ezzel a helynévvel: „Gondoskodik az Úr” az Isten gondoskodását akarta mintegy ércoszlopra vésni. Ennek az igaz embernek jutalmazására elég lett volna Izsák elevenen való visszatérése és Isten nagy dicsérete: „Most már tudom, hogy féled az Istent”: Isten azonban szívesen halmoz ajándékot ajándéokra és jótéteményeivel meghaladja elménket; íme, Ábrahám lelkét is jutalmakkal díszíti: Erre ismét

szólítja az Úr angyala Ábrahámot a mennyből, mondván: Enmagamra esküszöm — mondja az Úr —, hogy mivel ezt megtetted s kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél, megáldalak s megsokasítom ivadékokat, mint az ég csillagait s mint a tengerpart fövenyét: ivadékok fogja bírni ellenségeinek kapuit s ivadékokban nyer áldást a föld minden nemzete, mivel engedelmeskedtél szavamnak. (U. o. 15—18.) Minthogy teljesítetted parancsodat és mindenben megmutattad engedelmes voltodat, ezért hát halljad: „Enmagamra esküszöm, mondja az Úr”. Lám, hogy leereszkedik beszédében az Úr: Enmagamra esküszöm, hogy bízzál benne: mindenkép bekövetkezik, amit megmondtam. — Valahányszor az emberek esküvel erősítik ígéretüket, szilárdabb ígéretet kapnak az ígéret élvezői. Ezért mondja az Úr is az emberi szokás szellemében: „Enmagamra esküszöm, mivel ezt megtetted s kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél”. Nézd, mennyire kegyes az Úr! „Kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél.” És mégis élve viheti vissza. Ne a végkifejletet nézd, kedves hallgatóm, hanem a szándékot figyeld meg: a fontolgtatás nélküli parancsteljesítést. Ha szándékán múlik, bevérezte volna jobbját a patriarcha, kardjával átvágta volna a fiú nyakát és hiánytalanul bemutatta volna áldozatát. Ezért épúgy dicséri az Úr, mintha valójában végbevitte volna áldozatát: „Kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél”. Te nem kedveztél neki parancsom kedvéért; én azonban kedveztem neki engedelmes

magatartásodért. Megjutalmazom tehát engedelmességedet: „Megáldalak s megsokasítom ivadékodat”. Ó, milyen bőséges áldás! Hiszen e szók ezt jelentik: Túlön-túl megsokasítom ivadékodat. Ez a fiú ugyanis — kit szándékban már megöltél — oly terebélyessé teszi ivadékodat, hogy a csillagokkal s a tenger fövényével lehet majd összemérni. S ivadékodban nyer áldást a föld minden nemzete, mivel engedelmeskedtél szavamnak. Mindezt megkapod nagy engedelmességed jutalmául.

Erkölcsei buzdítás. — Szerfölött áldásos tehát az Úrra hallgatnunk, szavának engedelmeskednünk és a patriarcha példájára nem firtatnunk az Ő parancsainak miértjét: hanem hálás szolgákként végrehajtanunk a parancsot és az Úrra hagynunk a „miért”-et. Ha így neveljük magunkat, ugyanoly engedelmesek lehetünk és ugyanolyan koszorút nyerhetünk, mint Ábrahám. De hogyan fogunk engedelmeskedni? — Ha az Ő parancsát valóra váltjuk. Mert nem a törvény hallgatói, ...hanem a törvény megtartói nyernek megigazolást. (Róm. 2, 13.) Mi hasznunk abból, ha naponta hallgatjuk a törvényt, de megcselekvésében hanyagok maradunk? Kérlek benneteket, legyünk serények a jótettek művelésében; másként nem érhetjük el üdvünket; mossuk le bűneinket és legyünk méltók az Úr kegyességére, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és irgalmas-sága által; Vele az Atyának s az éltető Szentléleknek legyen dicsőség most és mindenkor és mindörökké. Amen.

5. Izsák jelleme.¹

Vete aztán Izsák azon a földön s százannyit nyere abban az esztendőben. (Gen. 26, 12.)

Ami tegnap beszédünkből elmondatlan maradt, ma azt kell kedvességtek elé adnunk és tegnapi tárgyunkhoz visszakanyarodva újra megnéznünk, milyen nagy mennyei gondviselés jutott az igaz Izsáknak osztályrészül. Mert aki megakadályozta, hogy lemenjen Egyiptomba, mondván: Telepedjél meg azon a földön, amelyet majd mondok néked . . . És én veled leszek (Gen. 26, 2—3.), az minden dologban annyira megdicsőítette, hogy Izsák nem sokkal később magára vonta Gerára királyának irigységét. Amidőn ugyanis látták a gerárabeliek, hogy vagyona nap-nap után gyarapodik, félelemmel teltek el ott-léte miatt és elköltözésre kényszerítettek. Érdeemes meghallgatnunk magának a Szentírásnak szavait, hogy mindenkép megláthassuk Isten jóakarátát, amelyet szolgálói iránt tanusít. Vete pedig Izsák azon a földön s százannyit nyere abban az esztendőben. (U. o. 12.) Figyeld meg az Úr bölcsességét: meg akarja mutatni az igaznak, hogy Ő a teremtő és Ő a nehéz helyzetet is meg-

¹ Hom. 52. (P. G. 54, 456—463).

könnyítheti (világ kezdetétől fogva Ő serkentette parancs-szavával gabonatermesre a földet, most is készítheti tehát, hogy a belevetett magért százannyit fizessen vissza), evégből egyrészt oly nagy bőségbe helyezi Izsákot, hogy semmire rá ne szoruljon, másrészt tetteivel megmutatja amazoknak, hogy az igaz milyen nagy égi kegyelmet élvez. Mert a mindenható, bölcs Isten nem egyszer ugyanazon tetteivel övéit is megáldja s a tévelygőkkel is megismerteti hatalma nagy voltát. Ezt később Egyiptomban is megtette: az egyiptomiakra csapásokat mért, a zsidókat viszont épségben megtartotta. Mármost: Egyiptom lakói a mindenség Alkotójának hatalmát nemcsak a rájuk zúduló isteni haragból ismerték meg, hanem a zsidók-élvezte gondviselésből is. Viszont a zsidók nem csupán a tapasztalt gondviselésből ismerkedtek meg Isten irántuk való nagy jóságával, hanem az egyiptomiak sorsából is: látván, hogy csapás csapás után éri őket. Az Úr t. i. egyazon cselekedetével szokta jelezni mind övéi, mind ellenségei előtt hatalmának ropant nagyságát. Hiszen a maguk módján még az elemek is szolgálatra-készeknek és engedelmeskedőknek bizonyulnak szolgatársaik iránt, ha jóindulattal van hozzájuk az Úr. Bárki láthatja: ez történt az igazzal is. Mert amit a föld természete egyébként nem tudott felmutatni, azt most a mindenség Urának parancsára fölmutatja és oly nagy bőségben terem, hogy Izsák hovahamar dúsgazdag emberré válik. Mert megáldotta őt az Úr. Meg is gazdagodék emberünk s mindinkább gya-

rapodott, míg felette tehetőssé nem lett. (U. o. 12—13.) Mivel akkortájt az igazak gazdagsága a föld termékenységében s a barmok sokaságában volt, azért mondja az Irás: Megáldotta őt az Úr. Meg is gazdagodék emberünk, jómódú lett, de nemcsak egyszerűen jómódba jutott, hanem még növekedett is, míg felette tehetőssé nem lett. Vedd fontolóra, milyen nagy dolog százannyit kapnia azokért, amiket elvetett. Ha már ez is nagynak tűnik föl előtted, vedd szemügyre Isten mérhetetlen kegyességét, amelyet idő haladtával irántunk mutatott. Azoknak ugyanis, akik az Ő eljövetele után gyakorolják az erényt, nemcsak százannyit ígér itt a földön, hanem ígér örökéletet is, a mennyország boldog birtoklását. Be bőkezű az Úr! Nőttön-nő adakozókedve! Tudod-e már, milyen nagy ajándék volt nekünk az Isten Egyszülöttjének eljövetele? Mily kimondhatatlanul megváltoztatta helyzetünket? Ha valaki ezt jól meggondolja, és megpillantja a kegyelem előtt tett, meg a kegyelem ideje utáni ígéretek közt lévő különbséget, annak e dologban is dicsőítenie kell az Úr végtelen irgalmát, és nem szabad mindent az idők megváltoztának tulajdonítania. Ám jó lesz visszatérnünk beszédünk tárgyához! Lássuk: Izsák gazdagodásának láttán az irigységre gyúlt gerára-beliek hogyan iparkodtak elűzni őt vidékükről. Megirigyelték... őt a filiszteusok. (U. o. 14.) Majd hozzáfűzi még az Irás (hogy megmutassa, miben nyilvánult meg irigységük): Azokat a kutakat, melyeket atyjának . . . . szolgái ástak

egykoron, mind betömék s behányák földdel. (U. o. 15.)

A gerárabeliek irigységének nagysága. — Ime, mily nagy az ottaniak gonoszsága! Még a vizet is sajnálják az igaztól. Maga a király nem tudta fékezni irigységét, bár dúsgazdag volt, hanem azt mondta neki: Távozzál el tőlünk, mert túlhatalmas lettél számunkra. (U. o. 16.) Nagy rosszakaratúság! Miért kergeted el az igazat? Ártott a tiédnek valamit is? Vagy valami jogtalanságot művelt? Ime az irigység: mindig elvakult elmével cselekszik. A királynak még jobban kellett volna felkelnie és tisztelnie Izsákot, amikor látta a mindenség Istenének hozzá való nagy jóakarátát (ha megadta volna neki a tiszteletet, jómaga is megszerezhetette volna az ég segítségét), ő azonban ehelyett el akarja üzni, mondván: Távozzál el tőlünk, mert túlhatalmas lettél számunkra. Ilyen az irigység: nem tudja jó szemmel nézni mások boldogulását, felebarátja jósorsát a maga bajának tekinti, hántja embertársai jóléte. Ez történt itten is. A király — ámbár övé volt az egész város és neki engedelmeskedett a város minden lakója —, a kóbor vándornak, az ideoda költöző jövevénynek azt mondja: Távozzál el tőlünk, mert túlhatalmas lettél számunkra. Csakugyan túlhatalmas volt, mert az ég támogatta minden ügyében s az Isten jobbjá oltalmazta. Hová hajtod tehát az igazat? Nem tudod, hogy akárhová kényszerítet is, mindig megmarad azokban, amik az Úréi? Nem tanított meg rá a tapasztalat, hogy Izsákot az Isten keze tünteti ki? Elűzésével

tehát miért mutatkozol hálátlannak az ő Ura iránt? Még e férfiú nagy szerénysége sem tudta legyűzni irigységedet, hanem szenvedélyed hatására tetté iparkodol váltani irigységedet és az idegent megint költözésre szorítod, noha semmiben sem bántott? Nem tudod, hogy ha a legsivárabb pusztaságba kergeted is, vele marad a Mindenható és abban a környezetben még inkább megdicsőítheti? Mert nincs erősebb annál, aki onnan felülről kap segítséget, amint hogy nincs gyöngébb, mint az, aki elesett ettől a támogatástól.

Nincs erősebb az Istentől segített embernél. — Megfigyelted, kedves hallgatóm, a gerárabeliek királyának és az egész ottani lakosságnak rosszindulatát? Vedd észre Izsák nagy szelídségét is! Nem fuvalkodott föl és nem lázadt fel a király ellen, jóllehet tudta, hogy valóban segíti az Isten kegyelme és méltán bizhatott az égi Küzdőtárs erejében. Mintha senki sem pártfogolná, és sehonnét sem kapna segítséget, nagy szerénnyen, zokszó nélkül megtette a király parancsát. Nyomban otthagya azt a földet. Elnyomta neheztelése lángját és tovább ment. Ezzel egyfelől megmutatta nagyfokú szelídségét, másfelől lecsillapította az irigy király háborgását. Erre eltávozék, hogy Gerára völgyébe menjen és ott lakozék. (U. o. 17.) És amit Krisztus mondott eljöttékor minden tanítványának: Mikor pedig üldöznek titeket egyik városban, fussatok a másikba. (Mt. 10, 23.), azt Izsák már megcselekedte. És amint Dávid elejét vette Saul nagy irigységének és

lehűtötte dühét azzal, hogy félrehúzódott és elvonult előle (I. Kir. 19.), ugyanazon módon Izsák is teljesítette amaz apostoli parancsot: Adjatok helyet az isteni haragnak (Róm. 12, 19), és elhagyva a várost, kiköltözött a völgybe. De lám, itt megint milyen szelídnek bizonyul. Mert itt sem szakadt vége a zaklatásnak. Amikor ugyanis ideért és kutakat akart ásatni, civakodni kezdtek vele. Újra megásá azokat a kutakat, amelyeket atyjának, Ábrahámnak szolgálai ástak s amelyeket annak halála után a filiszteusok egykoron betömtek s ugyanazokat a neveket adá azoknak, amelyeket egykor az atya adott nékik. Majd ásának a Völgyben és élővízre bukkanának (Gen. 26, 18—19.), azaz forrásvízre. De ott is civakodást kezdenek Gerára pásztorai . . . . mondván: Miénk a víz. (U. o. 20.)

Mi az igazi szelídség? — Izsák béketűrése.
 — Az igaz most sem civakodik, nem szegül ellen, enged a pásztoroknak is. Ez az igazi szelídség! Nem az, amikor valaki a nála erősebbnek a hatalmaskodását békével viseli el, hanem amikor valaki a nálánál nyilván alsóbbrendűek támadása előtt is kitér; ez utóbbi esetben t. i. a sértett fél békességes voltának tulajdonítanak mindent; különben bárki azt mondhatná, hogy a szelídséget színleli csupán, mivel nem tudott ellenállni a gáncsoskodók hatalmának. Jól láthattad, hogy még a király előtt sem azért mutatkozott engedékenynek, mert az hatalmasabb volt nála, hanem a vérébe oltott nyájasság hatására, mert íme ugyanúgy meghátrál a pásztorok előtt is. Mikor a király azt mondta:

„Távozzál el tőlünk“, tüstént eltávozott, mintha csak parancsot kapott volna. Hasonlóképpen tér ki most is a pásztorok elől, mert bántani akarják s a kutat maguknak követelik. Izsák a történetek alapján ad nevet a kútnak, hogy ez a jogtalanság az utókor előtt örökké ismert maradjon. Minthogy nyilvánvaló igazságtalanságot követtek el, azért elnevezé a kutat: . . . Veszekedésnek. (U. o.) Mostantól kezdve a kút neve mintegy érc-táblába vésve hirdette a későbbi emberek előtt Izsák szelídségét s ellenségei gonosz-voltát. Mert ha bárki megkérdezte, miért hívják így ezt a kutat, (a feleletből) megtudta Izsák erényét is, meg amazok roppant gonosz-ságát is. Figyeld meg, kérlek, hogy Izsák minden körülmény közepett nyájasságot tanusít és ezáltal jómaga egyre erényesebbé válik, ellenfelei pedig nagy gonosz-ságukkal azt érik el, hogy Izsák — akaratuk ellenére is — még ragyogóbb lesz. — Nem volt elég nekik az, amit eddig műveltek, hanem az új kút megásása után ismét belekötnek az igazba és civódni kezdenek vele. (Izsák emberei) másikat is ásának s amiatt is civakodának, miért is azt elnevezé Ellenséges-kedésnek. (U. o. 21.) Most újra vedd szem-ügyre Izsák okosságát. Úgy látszik, a gerárbeliek nem vették el a kutat, csak veszekedtek érte, majd látva, hogy eljárásuk nyilvánvalóan jogtalan, eltávoztak. Éppen azért nevezte el az igaz ezt a kutat Ellenséges-kedésnek, mert alkalmat adott a civakodásra. Ám az igaz a vidék lakóinak csaknem naponkénti erőszakoskodása ellenére

sem vesztette el kedvét és nem mutatott kislelkűséget. Nem gondolta, nem mondta magában: Ime, még a kutat sem használhatom! Csak nem estem el az égi segítségtől? Vagy talán levette rólam kezét az Úr? — Nem gondolt, nem mondott semmi ilyet, hanem mindent elviselt nagy szelíden és ezzel még nagyobb isteni támogatásra lett méltó. Mert a történetek — mondhatni — az igaz erénygyakorlatául szolgáltak. Azt mondja t. i. az Irás: Erre elméne onnan, s egy másik kutat ása; amiatt nem civakodának, elnevezé tehát Tágas térnek, mondván: Most tágas teret adott az Úr nekünk s megadta, hogy szaporodhassunk e földön. (U. o. 22.)

Izsák hálás lelkülete. — Isten kívánja, hogy hálásak legyünk. — Nézd az igaz hálás lelkületét! Amikor az előbb a gerára-beliek igyekeztek tőle elragadni kutakat, nem haragudott, nem szegült ellen: csupán a kutak elnevezésével örökítette meg eltörölhetetlenül gonoszságukat. Most viszont — mivel semmi sem állt útjában, hanem teljes nyugalomban élvezhette fáradozásának gyümölcsét — mindent Istennek tulajdonít. Elnevezé a kutat Tágas térnek. Majd e név magyarázataképpen hozzáteszi: Azért hívom Tágas térnek, mivel tágas teret adott az Úr nekünk, s megadta, hogy szaporodhassunk e földön. Ó milyen jámbor lélek! Meg sem említi az útjába került akadályokat, csak Isten jótéteményeiről emlékezik meg és hálát ad értük. Neki mondván: Tágas teret adott az Úr nekünk, s megadta, hogy szaporodhassunk e földön. Nincs kedvesebb az Úr

előtt a háládatos léleknél. Jóllehet napról-napra fölmérhetetlen áldással halmoz el valamennyiünket, akár akarjuk, akár nem, akár tudunk róla, akár nem, mégsem kíván tőlünk semmi mást, csak azt, hogy legyünk hálásak adományaiért; ezt is csak avégett, hogy pusztá hálaadásunkat még nagyobb javak adományozásával viszonzozza. Hogy erről meggyőződhes, nézd: Izsák szerfölött hálás lelke már ismét égi látomást érdemelt. Mivel u. i. méltó tanuságot tett erényéről a gerára-beliek előtt (akkor is, midőn a király elűzte és akkor is, amikor a pásztorok elvették kútjait, a jóságos Úr mintegy meg akarta erősíteni buzgóságát (nagy szelídsége u. i. kedves volt szemében) és ezért: Mikor Izsák felméne Bersábéba, ott megjelenék neki az Úr még azon éjjel és mondá: Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak az Istene. Ne félj, mert veled vagyok: megáldalak s megsokasítom ivadékodat szolgámért, Ábrahámért. (U. o. 23—24.) Megjelenék neki még azon éjjel. Lám, milyen gondoskodó az Úr: friss erőt akar önteni belé, növelni akarja bizalmát, megjelenik hát neki és azt mondja: Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak az Istene. Atyádat megdicsőítettem, nagyhírűvé és — jövővény vándor létére — a vidék minden lakójánál tekintélyesebbé tettem. Ennekem volt gondom arra, hogy annyira megnövekedjék, én viseltem gondját mindenben. Én vagyok. Ne félj tehát. Mit akar ezzel mondani: „Ne félj!”? Ne csodálkozz rajta, hogy Abimelek elkergetett s a pásztorok igazságtalanok voltak hozzád. Atyádnak sok ha-

sonló szenvedésben volt része, de egyre dicsőbb lett általuk. Ne rémítsen el hát a helyzeted, hiszen én veled vagyok. Azért engedem, hogy a dolog így essék, mert egyfelől azt akarom, hogy béketűréseddel mutasd meg erényedet, másfelől mindenki szemeláttára le akarom leplezni amazok romlott lelkiületét, és meg akarlak koronázni érdemeidért. Mert veled vagyok. Ezért legyőzhetetlen leszel, hatalmasabb a támadóidnál, erősebb az ellenségeidnél. Oly nagy gondot fordítok majd rád, hogy irigyelt leszel szemükben. Mert én veled vagyok. Megáldalak és megsokasítom ivadékodat szolgálomért, Ábrahámért.

Isten miért mondja magát Ábrahám Istenének? — Milyen jóságos az Isten! Szavai-
val: „Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak az Istene” egyrészt megmutatta, hogy a patriarchát szolgáljává tette, és ezért kegyeskedett magamagát Ábrahám Istenének nevezni, másrészt e szavakkal: „Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak az Istene”, a világ Ura és Teremtője egyetlen ember Istenének mondta magát, de nem korlátozta hatalmát az egy patriarchára, hanem iránta érzett nagy jóindulatában azt mondta: Annyira az én szolgálóm ő, hogy színem előtt fölér valamennyi többi emberrel. Azért folytatja így az Úr: Megsokasítom ivadékodat szolgálomért, Ábrahámért. Sok viszontszolgálattal tartozom neki, mert engedelmes volt szavamnak, őérette megsokasítom ivadékodat. E kijelentés fölkelte Izsák bizalmát. Atyja nevének említése pedig arra ösztökélte, hogy mutas-

son atyjáéhoz hasonló erényességet. A nagy ígérettétel után oltárt építet ottan s miután segítségül hívta az Úr nevét, felüté sátrát. (U. o. 25.) Mit jelent ez: Oltárt épített ottan? Hálaáldozatot mutatott be ott azért, mert az Úr nagy gondoskodást mutatott iránta. S meghagyá szolgáinak, hogy ássanak kutat. (U. o.) Végre biztosságban él az igaz. Mert aki azt mondta volt neki: „Én veled vagyok: megáldalak s megsokasítom ivadéko-dat“, az most kitüntette és egyúttal tekintélyessé tette mindenki előtt. Nézd csak: még Ábimelek is eljő látogatására, jóllehet az előbb iparkodott elkergetni és azt mondta: Távozzál el tőlünk. Odajött... Ábimelek s barátja... meg hadvezére, s így szóla hozzájuk Izsák: Mit jöttetek hozzám, ahhoz az emberhez, akit gyűlöltök s elkergettetek magatok közül? (U. o. 26—27.) Milyen nagy az igaz nyájassága! Amikor látta, hogy azok, akik elzavarták és gyűlölettel voltak ellene, most valósággal könyörögni jönnek hozzá: nem nézett el fejük fölött, nem fogta el a fennhéjázás, noha eszében tartotta, mit mondott neki az Úr, s bár bízott az Ő erejében, nem kelt föl a király ellen, hanem szokásos szelíd modorában újra csak nagy nyájassággal szólt hozzájuk: Mit jöttetek hozzám, ahhoz az emberhez, akit gyűlöltök s elkergettetek magatok közül? Hogyan jutott eszetekbe, hogy el kell jönnötök hozzám, akit gyűlölettel elűztetek? — Ők felelék: Láttuk, hogy veled van az Úr s azért azt mondtuk: Legyen esküvés közöttünk s kössünk szövetséget: hogy nem teszsz semmi rosszat né-

künk, amiatt, hogy mi sem bántottuk semmit és semmit sem tettünk ártalmadra, hanem békességgel bocsátottunk el téged, kit nagyra tett az Úr áldása. (U. o. 28—29.)

Látod, mekkora a szelídség ereje s az erény hatalma? Egykori elüldözői most eljönnek a vándorhoz, a hontalan férfiúhoz, a kóborlóhoz, és nemcsak mentegetőznek a törtétekért, bocsánatot kérve bűneikért, hanem még magasztalják is az igazat. Elárulják, hogy félnek tőle, megvallják gyengeségüket és elismerik az igaz hatalmas voltát. Van-e erősebb annál, akit az Úr támogat? Láttuk, hogy veled van az Úr. Honnét láttatok ezt? Maguk a körülmények tanítottak meg rá — felelik. Észrevettük, hogy elűzött létedre erősebb lettél elkergetőidnél, zaklatott létedre győzedelmeskedtél háborgatóidon. Így hát az események alakulásából tudtuk meg, hogy neked nagy mennyei segítségben van részed. (Az isteni gondviselés műve volt az is, hogy elménk elámult az igaz látán és az is, hogy megtudták, ki segíti.) Mivel tehát veled az Úr, legyen esküvés közöttünk. Ime, lelkiismeret-furdalásuk hatására milyen serényen vádolják önmagukat, noha erre senki sem kényszeríti őket, sőt tetteiket sem hányja fel nekik senki. Ha nem követtetek volna el jogtalanságot, miért kériitek az igaztól, hogy még szövetséget is kötönn véletek? De hát ilyenek a hamis emberek: lelkiismeretük nap-nap után gyötri őket és bár a sértett fél hallgat, bántói azt hiszik, hogy meg kell bűnhődniök. Napról-napra aggodalomban élnek és szinte maguk

vetik ki önmagukra a bűneikért járó büntetést. Ebben a lelkiállapotban mondják ezek is: Legyen esküvés közöttünk. Aztán megmondják, milyen esküvést szeretnének. Kössünk szövetséget, hogy nem teszsz semmi rosszat nekünk, aminthogy mi sem tettünk ártalmadra semmit. Lám, féltükben és lelki zavarukban egymásnak ellentmondó szavakat mondanak: Ne tégy semmi rosszat nekünk. Miért félték ennyire az igaztól, hiszen láthattátok, milyen szelíden viselkedett még bántalmazói előtt is? — Ám a megvesztegethetetlen bíró: a saját lelkiismeretük unszolta őket, és ők át is látták, mennyire hálátlanok voltak az igaz irányában. Így aztán nagy ijedelmükben nem veszik észre, hogy összevissza beszélnek. Ne tégy semmi rosszat nekünk, aminthogy mi sem tettünk ártalmadra semmit. Hát akkor miért kergettétek el? — Izsák azonban nem kér felvilágosítást és nem köt bele szavaikba. „Aminthogy mi sem bántottuk semmidet, hanem békességgel bocsátottunk el téged, kit naggyá tett az Úr áldása.” Ime, az ég bosszújától félték. Tudták, hogy őmaga nem bosszúlja meg gonosz-tetteiket, mert emberséges; ellenben Az, aki annyira gondját viseli, számon fogja kérni az igaz ellen elkövetett gonoszságaikat. Emiatt engesztelik hát Izsákot és iparkodnak szerződésre lépni vele, részben azért, hogy a történetek dolgában igazolják magukat, részben pedig hogy biztosítsák jövőbeli helyzetüket. Erre ő lakomát készít nekik és evének és ivának. Reggel aztán felkelének és megesküvének egymásnak s Izsák elbo-

csátá őket békességgel lakóhelyükre. (U. o. 30—31.) Nézd, milyen jószívű az igaz: sérelmeit elfelejtve tárgyal velük. Nem elég, hogy a feledés fátylát borítja ellenségeskedésükre, ráadásul még nagy vendégszeretettel is fogadja őket. Lakomát készíté nekik és evének és ivának. A lakomával akarja őket teljesen meggyőzni arról, hogy egyáltalán nem tartja fejében, amit elkövettek ellene. S elbocsátá őket békességgel lakóhelyükre. Ezzel azt akarta jelezni a Szentírás, hogy nagy félelemmel jöttek, mert veszedelemtől tartottak, úgyszólván önnön létükért aggódtak, igyekeztek tehát az igaz előtt kimagyarázkodni. Észrevetted-e, hogy nincs sem erősebb, sem hathatósabb valami az erénynél, nincs magabiztosabb a mennyei segítséget élvező embernél.—Még aznap eljövének Izsák szolgálói és hírt hozának neki ama kút felől, amelyet ástak és mondák: (Nem) találtunk vizet. Erre ő azt elnevezé Eskünek, miért is a városnak Bersábe lőn a neve mind a mai napig. (U. o. 32—33.) Látod, ez esetben is a történetek alapján nevezte el a helyet. Mivel az eskükötés napjára esett az, hogy kutat ástak és semmit sem találtak, a történetek emlékének megörökítése végett elnevezte a helyet Eskünek. Lám, ez az igaz s — jól lehet sem a törvény nem tanította, sem más valakire nem tekinthetett, csupán atyja példáját s az emberi természetben rejlő tanítómesternek, a lelkiismeretnek tanácsát követte — mégis milyen bölcsen viselkedett. A történetek ugyanis nemcsak Izsák szelídségét mutatták, hanem kitetszett belőlük az is,

hogy cselekedeteivel valósággal a Krisztus parancsolatait teljesítette. Krisztus parancsoképpen azt mondta tanítványainak, hogy ne csak azokat szeressék, akik őket szeretik, hanem szeretettel legyenek gyűlölőikhez is (Mt. 5, 44.): nos, ezt a parancsolatot Izsák már eleve teljesítette. Bőkezű vendégszeretettel fogadta azokat, akik annyira gyűlölték és önlelkéből kiirtotta a bosszúvágyat.

Erkölcsei utószó. — Vajjon mi érdemlünk-e majd valamiféle bocsánatot, hiszen mi a kegyelem után s az Üdvözítő annyi tanítása meg parancsolata után még ennek az igaznak mértékét sem tudjuk megütni?! De mit is beszélek én ennek a mértéknek eléréséről, amikor ezt még csak meg sem közelíthetjük?! Mostanság t. i. annyira elhatalmasodott a gonoszság, hogy még az is ritka, ha valaki a szeretetet szeretettel viszonzza. Mi jögon reménykedünk tehát üdvösségünkben, ha még a vámosoknál is alábbvalóak vagyunk?! Krisztus szavai szerint: Ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? Nem azt cselekszik-e a vámosok is? (U. o. 46.) Krisztus azt akarja, hogy eljussunk az erényesség csúcsára: vagyis hogy különbek legyünk a vámosoknál. Mi azonban arra törekszünk, hogy alábbvalóak legyünk náluknál. Többet mondok: nemcsak a vámosoknál akarunk alacsonyabbrendűek lenni, hanem a rablóknál, a sírfosztogatóknál meg a gyilkosoknál is. Mert ezek valamennyien szeretik azt, aki őket szereti és gyakran életüket kockáztatják szerettükért. Lehet-e nálunk szána-

lomraméltóbb? Hiszen mi annak ellenére, hogy bennünket nagykönyörületességre méltatott az Úr, még azoknál is alábbvalóaknak bizonyulunk, akiknek lelkét ezernyi gáztett terheli?! Kérlek tehát benneteket, vegyük eszünkbe mind a másvilági büntetés nagyságát, mind pedig az ottani megszegyenülés súlyos voltát; legalább most ismerjük föl nemesi mivoltunkat és engedelmeskedjünk Krisztus tanításának. Azaz: ne csak azokat szeressük őszintén, akik minket szeretnek (kigyomlálva lelkünkől minden gyűlölködést és irigységet), hanem azokat is igyekezzünk szeretni, akik ellenséges érzülettel vannak irányunkban. Mert csak úgy érhetjük el üdvösségünket, ha ezen az úton haladunk, vagyis ha törekszünk rá, hogy felkelőinknél jobban szeressük ellenségeinket, hiszen ez utóbbiak számtalan javunknak szerzői. Így ugyanis megtalálhatjuk bűneink bocsánatát és alázatos elmével, bűnbánó lélekkel imádkozhatunk Istenhez. A gyűlölettől teljesen mentes lélek és a békességes elme buzgalommal tudja hívni az Urat és nagy segítséget szerez magának onnanfelülről. Bár méltók lennénk erre valamennyien, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyes jóságából, Neki az Atyával és a Szentlélekkel dicsőség, most és mindenkor és mindörökké. Amen.

6. Ézsau és Jákob¹

Ézsau pedig, negyven esztendőskorában, feleségül vevé Juditot, a heteus Beerri leányát és Bászematot, az ugyanonnan való Elon leányát; mindketten keserűségére voltak Izsák és Rebekka lelkének. (Gen. 26, 34—35.)

Nos, ha tetszik, foglalkozzunk ma is tegnap-i beszédünk soron következő pontjaival és lehetőleg tárjuk föl a szent történet minden mozzanatát, hogy haszonnal térhessünk haza. Lássuk tehát olvasmányunk kezdetét: Ézsau pedig, negyven esztendőskorában, feleségül vevé Juditot, a heteus Beerri leányát és Bászematot, az ugyanonnan való Elon leányát; mindketten keserűségére voltak Izsák és Rebekka lelkének. (Gen. 26, 34—35.) Figyeld meg, mennyi mindent tanulhatunk ebből a néhány szóból! Mert miért is mondja meg ez az idézet, hogy hány éves volt Ézsau? Nem ok nélkül: tudunkra akarja ezzel adni Izsák öreg és előrehaladott-korú voltát. Az Irás egy előbbi helye szerint Izsák negyvenéves volt, amidőn feleségül vette Rebekkát; amikor pedig fiai megszülettek, hatvanadik évében járt; ha erre gondolunk, megtudhatjuk, hogy immár százéves, tehát

¹ Hom. 53. (P. G. 60, 463—471).

igen-igen megöregedett. Mivel az Irás a következő részben azt mondja el, hogy a patriarcha szeme az öregség miatt elhomályosodott, azért jelezte most Ézsau éveinek számát, hogy belőle pontosan kiszámíthassuk Izsák mostani korát. Ezért mondja: „Ézsau pedig negyven esztendőskorában...” Aztán tudatni akarja velünk a fiú meggondolatlanágát (két pogány nőt vett feleségül, pedig nem lett volna szabad pogányt elvennie): világosan megmondja tehát, hogy feleségeit a heteusok közül vette, ámbár nem kellett volna ilyet cselekednie, hiszen tudhatta, hogy Ábrahám milyen gondosan meghagyta szolgájának: a rokonság köréből hozzanak Izsáknak feleséget (t. i. Ézsau és Jákob anyja, Rebekka Háránból jött); Ézsau azonban szülei megkérdezése nélkül házasodott meg, és ezzel mindjárt kezdetben kimutatta erkölcsi rendezetlenségét. Asszonyai gonoszágáról az Irás e szavakkal értesít bennünket: Mindketten keserűségére voltak Izsák és Rebekka lelkének. Van-e ez asszonyokénál elviselhetlenebb gonoszság, hiszen ezek a köteles tisztelet megadása helyett inkább a visszafeleselésre voltak készségesek. Minderre nem ok nélkül utal a szent történet, hanem azért, hogy mikor már láttad Rebekkának Jákob iránti nagy jóindulatát, tudomásul vegyed: nem történt semmi jogtalanság. De ne vágjunk elébe a soron következőnek, hanem menjünk az Irás nyomában! Mikor aztán Izsák megöregedett és szeme elhomályosodott, úgy hogy már nem látott, hitavá idősebbik fiát, Ézsaut és mondá neki:

Fiam! . . . látod, megöregedtem s nem tudhatom halálom napját. Vedd fegyvereidet, a tegzet meg az íjat s menj ki a mezőre s ha ejtesz valamit a vadászaton, készíts belőle nékem étket, úgy, amint . . . szeretem s hozd el, hogy egyem és megáldjon téged a lelkem, mielőtt meghalok. (Gen. 27, 1—4.) Kedves hallgatóm, figyeld meg most az Isten mérhetetlen bölcseségét: igaz, a patriarcha megmutatva atyai szeretetét, kiadta a fenti parancsot Ézsauinak, ám a bölcs és mindenható Úrnak van rá gondja, hogy Rebekka által az teljesüljön, amit Ő eleve megmondott; így akart megtanítani bennünket az erény s a szépjelleműség nagy erejére. Ézsau ugyanis egyrészt elsőszülöttsége, másrészt atyjának hozzá való érülete alapján azt gondolta ugyan, hogy övé az elsőség, ennek ellenére egyszer csak azt találta, hogy mindentől elesett, még pedig azért, mert nem volt hajlandó megtenni minden tőle telhetőt; Jákob viszont — mivel magamagától is erényes volt, s a mennyei kegyelem is segítette — atyja akarata ellenére is megkaparintja az áldást. Nincs erősebb annál, akit az Úr jobbjá segít! Végy tehát szemügyre mindent figyelmesen, hogy megismerhesd a gondviselés nagyszerűségét. Jákob az ég kegyelmének élvezetében minden körülmény közepett nagy segítségre talál, úgy hogy bátyja helyett neki adatik meg az áldás, Ézsau ellenben mindent elveszít és magamagát juttatja tönkre nagy gonoszságában. — Mikor ezt Rebekka hallotta, mihelyt amaz kiment a mezőre, hogy atyja parancsát teljesítse, mondá

(fiatalabbik) fiának. (U. o. 5—6.) Miért tette hozzá az Irás, hogy „fiatalabbik”? Azért, mert fönebb azt mondta: Izsák hivatá idősebbik fiát. Tehát hogy világosan lássuk, melyikhez beszél most Rebekka, azért mondja az Irás: „mondá a fiatalabbik fiának”, vagyis Jákobnak. Hallottam, amint atyád beszélt bátyáddal, Ézsauval és azt mondotta néki: Hozz nekem vadászatodból s készíts belőle étket, hogy egyem és megáldjalak az Úr előtt, mielőtt meghalok. (U. o. 6—7.) Ezt hallottam, amint atyád beszélt bátyáddal, Ézsauval. Most tehát, fiam, hallgass tanácsomra: menj el a nyájhoz s hozz nékem két igen jó gödolyét, hogy étket készítek belőlük atyádnak, olyat, amelyet szeret, hogy amikor beviszed és megeszi, téged áldjon meg, mielőtt meghal. (U. o. 8—10.)

Rebekka Izsák Jákobra adott áldása dolgában egyfelől önnön anyai szeretetét, másfelől magának Istennek ígéretét szolgálta. — Az Isten segítségével együtt akar működni velünk; a hazugsággal azonban nem működik együtt. — Nézd az édesanya nagy szeretetét, de még inkább az Isten gondviselését! Hiszen Ő sugallta neki e tanácsot és Ő biztosította a teljes sikert. Észrevetted, milyen kitűnő az anya terve? Vedd észre Jákob körültekintő magatartását is: felelete meny nyire elárulja jólelkű mivoltát! Azt mondta t, i, anyjának: Bátyám... szőrös ember, én meg csupasz vagyok; ha atyám megtapogat... azt gondolja, hogy gúnyt akartam üzni belőle s áldás helyett átkot vonok magamra. (U. o. 11—12.) Nagy a fiúban a jó-

szándék és a tisztelettudás atyja iránt. Azt mondja: félek, atyám előtt úgy tűnhetik föl a dolog, hogy ellene szegülök akaratanak, és akkor áldása helyett átkát vonom magamra. — Mit tesz most Rebekka, ez a csodálatos és fiát szerető anya? Mivel nem csupán a maga jószántából cselekedett, hanem kezére akart járni az Isten tervének is, minden igyekezetével el akarja oszlatni a fiú félelmét és lelket iparkodik önteni belé, hogy tanácsát megvalósítsa; nem ígéri meg neki, hogy ki játszhatja és félrevezetheti atyját, hanem mit mond? — Én reám szálljon az az átok, fiam: csak hallgas szavamra, menj el és hozd meg, amit mondtam. (U. o. 13.) Ha ilyesmi történék is, nem neked árt. Ne félj hát, hallgass csak nyugodtan szavamra és tedd meg tanácsomat. Igazi anyai szeretet ez: gyermekéért kész bármit elviselni. Szavaival véget is vett fia félelmének. El is méne tehát, meghozá és odaadá anyjának. Az elkészíté az ételt, úgy, amint tudta, hogy atyja szereti, aztán felöltözteté őt Ézsau legjobb ruháiba, amelyek nála voltak a házban, s a gödölyék bőröcskéivel körülvé kezét és befödé nyaka csupaszságát, és odaadá az étket, meg a kenyeret, amelyeket készített. Ő bevivé. (U. o. 14—17.) Vedd most szemügyre, kérlek, Rebekának nagy szeretetével együtt nagy eszességét is! Mivel főntebb azt mondta az Irás, hogy amaz szőrös, ez pedig csupasz, Rebekka mostan Ézsau ruhájába bujtatja fiát, bőröket ad rá, jól kitanítja a csalás nyélbeütésére, majd az étket s a kenyeret kezébe nyomja és beviteti vele atyjának.

Figyeld meg, hogy ez esetben is minden a mennyei kegyelmen fordul! Mert amikor felajánljuk a tőlünk telhetőt, bőségesen kiérdemeljük, hogy Isten együtt munkáljon velünk. Nem akarja, hogy lusták és tunyák legyünk; az Ő akarata értelmében tehát nekünk szintén hozzá kell járulnunk valamivel a tettehez, mert így az Ő segítsége is mindjárt működni kezd; másszóval: nem egészen az égi támogatáson múlik a cselekedet, hanem nekünk is közre kell munkálnunk. Viszont nem kíván tőlünk az Úr mindent, hiszen ismeri szerfölött való gyengeségünket, hanem atyai jóságában szívesen megragad bármilyen alkalmat bőkezűségének megmutatására; ezért aztán elvárja, hogy mi szintén megtegyük, amit megtehetünk. Ez történt most is. Minthogy Jákob és Rebekka elvégezték mindazt, amit nekik kellett végrehajtaniok (az előbbi hajlott anyja tanácsára, az utóbbi pedig elvégezte a maga feladatát): a végtelen jóságú Úr könnyűszerrel valóra váltatta ezt a terhes vállalkozást, mielőtt még a csalóka színjáték Izsák előtt nyilvánvalóvá lett. Ahogy Jákob bevitte az étket atyjának, ez így szólt hozzá: Ki vagy te, fiam? Mondá erre Jákob: Én vagyok elsőszülötted, Ézsau: úgy cselekedtem, ahogy parancsoltad nékem. Kelj föl, ülj le és egyél vadászatomból, hogy megáldjon engem a lelked. (U. o. 18—19.) Figyeld meg csak, kérlek, milyen szívszorongva ejtette ki Jákob e szavakat. Hiszen először azt mondta anyjának: Attól félek, átkot vonok fejemre, nem áldást. Gondolhatod, mennyire félt most a

nagy szerep megjátszása közben. Mivel azonban maga Isten irányította az eseményt, minden végbe ment szerencsésen. Mi az? — kérdezheti valaki —, hát Isten együttműködött ezzel a hazugsággal? Kedves hallgatóm, ne csak a folyamatban lévő cselekményt firtasd, hanem a célra is ügyelj: vagyis arra, hogy nem kapzsi, ideigtartó érdekből történt ez így, hanem Jákob az atyai áldást akarta megszerezni. Különben, ha ilyen egyszerű módon vizsgálod az eseményeket, ahelyett hogy mindenütt a célra ügyelnél: vigyázz, mert könnyen fia megölőjének mondd a patriarchát, Fineszt pedig gyilkosnak. Már pedig Ábrahám nem volt fia megölője, hiszen ha valaki, hát ő nagyon szerette fiát; és Finesz sem volt gyilkos, hanem sokkal inkább — buzgósággal teli. Mindkettejük az Isten határozatát hajtotta végre. Ezért aztán az előbbi azért kapott nagy jutalmat, mert engedelmes volt, az utóbbit viszont buzgóságáért dicséri az Irás. Azt mondja t. i. róla: De Finesz odaállt és engesztelést szerzett. (Zsolt. 105, 30.) Ha tehát a gyilkosságot vagy a fiú megölését az ő esetükben helyeseltük, mivel Isten szándéka szerint ment végbe, és nem a történetekre, hanem céljukra meg a végrehajtók szándékára ügyeltünk: akkor most százszor inkább ez utóbbi tényezőket kell fontolóra vennünk.

Ne azt nézd tehát, hogy Jákob szavai hazug szavak voltak, hanem arra gondolj, hogy Isten irányított így mindent, mert azt akarta, hogy ígérete teljesüljön. Tudomásul kell venned, hogy mindent Isten segített

elő és Ő könnyítette meg azt, ami nehéz volt. Nézzed csak: Izsák csakugyan nem tudta meg a cselt. Jákob szavaira megnyugodott s az étel elköltése után elhalmozta őt áldásával. Ézsau meg addig nem tért vissza vadászatából, míg mindez meg nem történt. Még pedig azért nem, hogy ebből is lássuk: az esemény Isten akarata szerint folyt le. Izsák ismét szóla a fiához: Hogy találhattál ilyen hamar, fiam? Az felelé: Az Isten akaratára volt, hogy hamar elémbre jöjjön, amit akartam. (Gen. 27, 20.) Jákob meg javában szorongott és félelme nőttön-nőtt; viselkedésebol megtanulhatjuk, hogy a jóságos Úr éppenséggel nem mutatja meg gondoskodását, ha azt nem látja, hogy bennünk is ég a buzgalom. Ne fuss el, kedves halgatom, Jákob mostani vívódása mellett. Inkább fontold meg, hogy mindene kockán forgott; hiszen attól félt és rettegett, hogy emiatt az áldás miatt átok éri. Aztán így folytatja az Írás: Mondá erre Izsák: Jer ide, hadd tapogassalak meg, fiam s hadd győződjem meg, te vagy-e az én Ézsau fiam, vagy sem. (U. o. 21.) Hangja miatt ugyanis titkon még kételkedett az igaz. Ám Isten elhatározásának teljesülnie kellett. Nem engedte meg tehát az Úr, hogy Izsák észrevegye a csalást. Ő oda-mondá: A hang ugyan Jákob hangja, de a kéz Ézsau keze. De nem ismeré meg. (U. o. 22—23.) Ime, milyen jól látszik, hogy minden az Úr kegyelméből történt. Ennek a kegyelemnek hatása volt az, hogy Izsák semmit sem vett észre a folyamatban levő csa-

lásból, Jákob pedig élvezhette az atyai áldást. Nem ismeré meg, mert keze szőrös volt, mint bátyjáé... és mondá: Te vagy az én Ézsau fiam? (U. o. 23—24.) Lám, már újra megmutatja a Szentírás, hogy az igaz kételkedett. Azt mondta ugyanis: Te vagy az én Ézsau fiam? Ebből is láthatjuk, hogy az atya a természetes szeretet hatására cselekedett mindent: Isten viszont úgy rendezte el mindent, (hogy Jákob kapja az áldást); hiszen Ő előre látja a jövőt, és az éretnység pecsétjével szokta kitüntetni szolgálait. — Jákob ezt felelte: Én. E kérdés után: „Te vagy az én Ézsau fiam?” s az igenlő felelet után azt mondta Izsák: Hozd tehát ide nékem az étket vadászatodból, fiam, hogy megáldjon téged a lelkem. (U. o. 25.) Most nagynehezen vége szakad Jákob gyötrődésének. Ő odavivé... s bort is nyujta neki; miután azt megitta, mondá neki: Jer ide hozzám és csókolj meg, fiam. Ő odamene s megcsókolá. Erre, mihelyt megérezte ruhái illatát, megáldá őt s mondá:... (U. o. 25—27.) Nézd a Szentírás figyelmességét! E kérdés után: „Te vagy-e Ézsau?” és e felelet után: „Én” ismét megtapogatta és titokban még egyre kételkedett, mert a hang alapján némi gyanut fogott; aztán mégegyszer megkérdezte: Te vagy-e az én Ézsau fiam? Jákob igenlőleg felelt, majd odavitte neki az étket. Izsák evett és akkor — az Irás szava szerint — megcsókolá és megáldá. Senkinek nem volt szabad azt vélnie, hogy Ézsau személyére adta áldását: ő azt áldotta meg, akit megcsókolott. Éppen evégett említi meg a

Szentírás, hogy megcsókolá, és azt áldá meg, akit megcsókolt. Mihelyt megérezte ruhái illatát, megáldá őt s mondá: Ime, olyan az én fiam illata, mint a telt mező illata, melyet megáldott az Úr. Adjon néked az Isten az ég harmatából, a föld kövérségéből bőséget a gabonából s borból. (U. o. 27—28.) Adja meg ezt az Uristen neked, aki étket hoztál, aki tőlem csókot kaptál és népek szolgáljanak néked. (U. o. 29.) Ime, először az életszükségletek bőségét kérte neki, majd pedig a nemzetek között való elsőségét: és ezzel egyúttal megjövendölte mind Jákob boldog életét, mind pedig ivadékainak gyarapodását. Nemzetségek boruljanak eléd. (U. o.) Nemcsak a népek meghódolását kéri neki, hanem a fejedelmekét is. Légy ura testvéreidnek. (U. o.) Lám, az igaz még nemtudomságában is az Isten akaratát szolgálja. Mindez ugyanis azért volt így kitervezve, hogy az kapja meg az áldást, aki erényéért méltó rá. Hajoljanak meg előtted anyád fiai. (U. o.) Fiak néven szokta az Irás hívni a nemzedékek összeségét, mint ahogy itt is „anyád fiai”-t mond; mintha azokat mondaná, akik majd Ézsau ágyékából származnak. Hiszen Izsáknak nem volt más fia, csak ez a kettő. Aki átkoz téged, legyen átkozott, s aki áld téged, teljék meg áldással. (U. o.) Ime az áldás célja, ime minden jó csúcspontja: megáldottnak lenni. Látod-e már, milyen kegyes az Isten? Aki attól tartott, hogy áldás helyett átkot von önfejére, azt atyja nemcsak hogy áldások özönével árasztja el, hanem még el s átkozza azokat,

akik fiát átkozni merik. Ebből megtanulhatjuk, hogy ha valaki Isten akarata szerint intézi ügyét, az érezni fogja a mennyei segítséget munkája közben. Ki ne csodálkoznék, ki ne ámulna el az Isten kimondhatatlan esemény-irányításán: azon, hogy Ézsau nem tért meg addig vadászatából, míg véget nem ért Jákob szerepjátszása; hanem csak abban a pillanatban, mikor öccse megáldottan lépett ki atyjától? Mózes erre akart megtanítani bennünket, azért jegyzi meg: Alighogy befejezte Izsák a beszédet és éppen csak hogy kiment Jákob, megjöve Ézsau... a vadászatból. (U. o. 30—31.)

Lám, alighogy az egyik kiment, a másik azonnal megérkezett. Nem vakvéletlenségből történt ez így, hanem azért, hogy a mitsem sejtő Ézsau szintén hozzon étket s atyjától értesüljön az egész esemény lefolyásáról. Mert ha odabenn érte volna öccsét, talán meg is öli haragjában. Hiszen később csakugyan rá is szánta magát erre: mennyivel inkább megtette volna most, amikor az esemény még folyamatban volt. Dehát magának Istennek keze óvta a fiút; áldásra méltatta, bátyját pedig megfosztotta az áldástól is, meg az elsőszülöttségtől is. Megjöve Ézsau s étket készít a vadászatból és bevivé atyjának, mondván: Kelj fel atyám s egyél fiad vadászatából, hogy megáldjon engem a lelked. (U. o. 30—31.) Nézd, az igaz már ismét zavarba esik és nem tudja, mitévő legyen. Fia szavait hallván, azt kérdezte: Hát ki vagy te? Ő felelé: Én vagyok, elsőszülött fiad, Ézsau. (U. o. 32.) Nézd, még most is milyen

fennhéjázó! Nem volt neki elég ennyit mondania: Én vagyok, Ézsau; még azt is hozzátette: Elsőszülött fiad. Megrémüle Izsák nagy megdöbbenéssel s . . . mondá: Kicsoda tehát az, aki az imént a vadat, amelyet ejtett, elhozta nékem, úgyhogy én ettem mindenből, mielőtt te jöttél? Őt áldottam meg én s ő leszen áldott. (U. o. 33.) Figyeld csak, Izsák mennyire megdöbbent, ám amikor előadja, mi történt, megmondja ezt is: Őt áldottam meg én s ő leszen áldott, és ezzel alkalmasint nagy csapást mér rá. Ezt az igaz azért mondta, mert az isteni bölcsesség irányította nyelvét, hogy amikor fia mindent, de mindent megtudott, azt is tudtul vehesse, hogy immár kárba veszett elsőszülöttsége és vadászata egyaránt. Amint Ézsau meghallotta atyja szavait, nagy kiáltással elordítá magát. (U. o. 34.) Mit jelent ez: „Nagy kiáltással elordítá magát”? Felháborodását jelzi ez a kifejezés, meg ama rettentő haragot, amely fellobbant benne, amidőn ezeket megtudta. S mondá: Áldj meg engem, atyám! Ő azonban mondá: Eljött álnokul az öcséd s elvette áldásodat. (U. o. 34—35.) Öcséd gazdag bőségben elragadott előled minden áldást. Észrevetted, hogy e dologban, vagyis az igaz félrevezetésében szintén közreműködött az égi kegyelem? Maga Izsák is megvallja ezt, mondván: Eljött álnokul az öcséd. Szinte mentegetőzik a fia előtt. Mintha tanítaná: Mit sem sejtve adtam áldásomat — őreá; pedig rád akartam adni. Csakhogy ő eljött álnokul s elvette áldásokat; amit neked szántam, elvette előled: nem én vagyok a hibás.

Erre Ézsau hozzátevén: Méltán nevezték el Jákobnak, mert íme, másodízben csalt meg engem: a multkor elvette elsőszülöttségemet, most meg... elcsente áldásomat. (U. o. 36.) Nem hiába kaptam ezt a nevet — mondja Ézsau —, hiszen ez a név ármánykodást jelent; ezt most világosan elárulta előttem: megfosztott elsőszülöttségemtől is, áldásomtól is. — Lássuk, mit mond erre Ézsau Izsáknak? Nem tartottál-e fenn énnekem is áldást? Felelé Izsák: Tudd meg, hogy minden áldásom öreá öntöttem. Uraddá őt tettem. (U. o. 36—37.) Ime, mindjárt ezzel kezdi és semmi mást nem mond fiának; csak alávetettségére és szolgaságára utal. Uraddá őt tettem s minden testvérét az ő szolgálata alá vetettem, gabonával s borral őt láttam el: ezek után tehát mit tehetnék még tenéked, fiam? (U. o. 37.) Nincs más hátra: mivel uraddá őt tettem s minden testvérét az ő szolgálata alá vetettem s neki kértem az életszükségletek bőségét, mi más lehetne még hátra? Mondá neki Ézsau: Csak ez az egy áldásod van, atyám? Esedezem, áldj meg engem is. (U. o. 38.) Jól hallotta atyjának szavait: „Őt áldottam meg én s ő leszen áldott”, és atyja világosan eléje tárta az áldás egész lefolyását, azért most így folytatja: Esedezem, áldj meg engem is. Csak ez az egy áldásod van, atyám? Nem tudsz nekem is áldást adni, hiszen úgy szerettél... elsőszülöttem voltam... és vadászatra küldtél? Szavaival zavarba ejtette atyját. — És mivel nagy jajgatással síra, Izsák megindula. (U. o. 38—39.) Ézsau látta atyja tanácstalanságát és azt is, hogy nem tudja,

nem is akarja visszavonni áldását; nemcsak kiáltott tehát, hanem sírt is, hogy nagyobb részvétre indítsa atyját. Meg is szánta Izsák és ezt mondta neki: A föld kövérségében s felülről az ég harmatában leszen a te áldásod: kard után fogsz élni s öcsédnek szolgálni: de eljő majd az idő, hogy lerázod és leoldod igáját nyakadról. (U. o. 39—40.) Minthogy te is kívánod áldásom, tudd meg, hogy lehetetlen olyat cselekednem, ami Isten akaratával ellenkezik; mindazáltal számodra is azt kérem, hogy legyen részed az ég harmatában; de vedd tudomásul, hogy a te életed katonás élet lesz: kard után fogsz élni s öcsédnek szolgálni.

Egyébként ennek hallatára ne csodálkozzál, még ha azt látod is, hogy ezután Jákob vándorolni indul bátyjától való félelmében és idegen föld felé siet; és a kezdeti eseményekre figyeltedben ne gondold, hogy a jövődölés meggyúsul. Mert ha az Úr valamit megígér, még az esetben sem szabad fejünket elveszítenünk, ha azt látjuk, hogy kezdetben az ígéretnek épp a fordítottja következik be: lehetetlen ugyanis, hogy az Úr szava mindvégig teljesületlen maradjon. Azért van ez így, hogy az igazak — miközben egyre tündöklőbbé válnak — bemutatásuk mindnyájunk előtt Isten hatalmas erejét. Minden egyes esetben ezt találod, ha éles szemmel megfigyeled a róluk szóló történeteket. Most is ez a helyzet. Ne arra ügyelj, hogy Jákob sietve elmenekül, hanem azt a dicsőséget vedd fontolóra, ami majd ezután követ-

kezik: idő haladtával éppen ez a testvér fog iránta nagy tiszteletet tanusítani, akármilyen félelmetes is a mostani pillanatban. Arra figyelj, hogy az idegen földön elszenvedett sok viszontagság után mily nagy dicsőségbe jut: ivadékai mérhetetlenül elszaporodnak, és nevét egy egész nemzetség viseli majd. Egyelőre azonban a Szentírás Ézsau testvérgyilkosságra kész haragjáról értesít bennünket, e szavakkal: ... Gyűlölte ... Ézsau mindenkor Jákobot azon áldás miatt, mellyel atyja megáldotta. (U. o. 41.) Hogy pedig megtudjuk azt is: nem egyszerű, múló harag volt ez, a kifejezés maga utal Ézsau szörnyű gonoszságára. Azt mondja: Mindenkor gyűlölte, azaz gyűlöletével állandóan a sarkában volt és a lelke mélyén rejlő szándékot szavakba is foglalta. Ezt mondá magában: Majd eljönnek atyám meggyászolásának napjai s akkor megölöm Jákobot, az öcsémet. (U. o.) Valóban, a haragos ember ugyanolyan esztelen, mint az örült. Figyeld meg: a dühöngőket a beléjük búvó gonosz lélek megfosztja józan eszüktől és arra készíti, hogy épp az ellenkezőjét műveljék annak, amit látnak. Rosszul látnak ugyanis az ilyenek és semmi hasznosat nem művelnek; mondhatni: megbénult érzékekkel és összeroppant ítélőtehetséggel végeznek mindent. Ugyanígy a harag megszállottjai is. Nem ismerik föl az előttük állókat, nem emlékeznek a rokoni kötelékre, nem gondolnak a baráti vagy az ismerősi kapcsolattal, sem az előttük álló méltóságával, sem semmi mással, hanem

önnön dühüktől teljesen leigázottan rohanak saját vesztükbe. Lehet-e az ilyeneknél szerencsétlenebb, mikor lelkünk betegségétől elragadva és legyőzve emberölésre sietnek? Szent Pál gyökerestől ki akarja irtani ezt a nyavalyát, azért írja figyelmeztetésünk végett: Minden . . . harag, keserűség (és) szóváltás . . . minden gonoszsággal együtt legyen távol tőletek. (Ef. 4, 31.) Nemcsak azt nem akarom — mondja —, hogy haragudjatok és dühösködjete, hanem még azt sem, hogy felebarátaitokkal fennhangon szóljatok; a haragszülte hangoskodásra gondolok. Amikor ugyanis ez a betegség odabent lábra kap, és fejedbe vér tolul, már nyelved nem tud csendesesen szólni, hanem meg akarja mutatni lelkiállapotodat: ezért aztán kész arra, hogy a felebaráttal ordítva szóljon. Szent Pál azt akarta, hogy azok, akik urai önmaguknak, folyton békességben legyenek, azért mondta: Minden harag (azaz bármilyen ok idézte is elő), minden keserűség és minden szóváltás legyen távol tőletek. Mivel azonban a gyökerét akarta elszáritani és meddővé tenni ennek a bajnak, hozzátette: minden gonoszsággal együtt. Aki Szent Pál szavát megvalósítja, az mindig olyan kikötőben tanyázik, amely mentes a földi élet hullámaintól; tehát sem zivatartól nem fél, sem hajótöréstől, hanem a csendes vizen hajózik vagy a békés kikötőben horgonyoz és földi életét úgy tölti el, hogy egyrészt minden háborgást elkerül, másrészt mindenképen megszerzi a kimondhatatlan

örök javak élvezését is. Bárcsak mi is mindnyájan elérhetnők e javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és irgalmából; Vele az Atyának és a Szentléleknek legyen dicsőség, hatalom, tisztelet most és mindenkor és mindörökké. Amen.

7. Jákob menekülése¹

Rebekka . . . elhivatá fiát, Jákobot s mondá neki. (Gen. 27, 42.)

Az isteni kegyelem segítsége. A lelkiismeret elégséges tanítómester. — Láttátok-e tegnap a város nagy alázatosságát, az Úr ki mondhatatlan könyörületességét s a zsidók szerfölötti oktalanságát? Megfigyeltétek-e, hogy Szent Máté a gyors engedelmeskedéssel és életének teljes megváltoztatásával mindnyájunkat megtanított arra, hogy a mennyei kegyelem leszállta után szabadon választhatunk az erény meg a bűn közt; és hogy buzgóságunk erényessé tehet, viszont lustaságunk a bűn szakadékába taszíthat? Éppen abban különbözünk az oktalan állatoktól, hogy a jó Isten minket ésszel tüntetett ki és természetünkbe oltotta a jónak s a rossznak ismeretét. Senki se mentegetődzék tehát azzal, hogy nemtudomságában hanyagolja el az erényt, vagy hogy nincs útmutatója. Elegendő mester számunkra a lelkiismeret; lehetetlen, hogy bárki is híjával legyen a lelkiismeretszülte istápolásnak. Az emberbe már teremtésekor beoltatott kötelességeinek ismerete, mégpedig azért, hogy kellő jószándékúság tanusításával ebben az

¹ Hom. 54. (P(G. 54, 471—479).

életben, mint valami gyakorlótéren, edzze magát az erényküzdelmekre, szerezze meg az értük járó versenydíjat s a rövid ideig tartó fáradozás után az örökkévalóságban érdemeljen koszorút; és mivel ezen az inga-tag világon az erénybe kapaszkodott, a szem-nemlátta örök életben élvezhesse a múlhatatlan javakat. Mindezt, szerettem, jól tudhatjuk, ne áruljuk el tehát nemességünket, ne legyünk hálátlanok Isten nagy jótéteményével szemben, ne hajszoljuk a látszat-élvezeteket, hiszen velük örök büntetést készítetünk minmagunknak; nézzünk inkább mindenkor ama Szemre, amely szunnyadást nem ismer, belát lelkiismeretünk titkaiba; intézzük Reátekintve minden ügyünket és a Lélek fegyvereivel fölszerelkedve tanusítsunk kellő jólelkületet. Mert ez esetben miénk az onnanfelülről jövő kegyelem; az égi segítség birtokában legyőzhetjük gyűlölt ellenségünket, megghiúsíthatjuk mesterkedéseit és élvezhetjük ama javakat, amelyeket az Úr ígért az Őt szeretőknek. Tehát ne az erénnyel járó küzdelmet nézzük, hanem — eszünkbe véve az erényből származó nyereséget, vállaljuk készségesen az érte való harcot. Hiszen még azok is, akik e világ ügyeivel foglalkoznak és esztelen vagyonthalmozásra adják fejüket, szíves-örömet vállalnak minden feladatot — bár előrelátják a tenger veszedelmeit, a hajótörést, a kalózok cselvetéseit — és nem lanyhulnak el, pedig egy cseppet sem lehetnek nyugodtak vállalkozásuk végződése felől; hát akkor nekünk milyen mentségünk lehet, ha az örök javak elnyerése vé-

gett nem gyürkőzünk neki teljes buzgósággal és odaadással az erényért vívandó lelkes harcnak? Miért vagyunk ilyen hálátlanok Jótevőnkhez? Miért van az, hogy sem az eddig kapott javakra nem gondolunk, sem a megígért javakat nem forgatjuk elménkben? Jóformán mindenről megfeledkezünk, valósággal barommódra futunk át az egész életen; semmit sem gondolunk lelkünkkel, csak bendönket tömjük pukkadásig és ezzel szegény testünknek okozunk nyomorúságot; mértéktelen nagy falánkságunkkal száz meg száz bajt zúditunk saját magunkra, közben pedig elnézzük, hogy lelkünk az éhségtől elsenyvedjen, noha testünknel előbbrevaló, s ha a lelket megtagadjuk, testünk holttestként marad hátra. A léleknek is, akár a testnek, meg kellene adnunk a kellő és megfelelő táplálékot; ám minthogy sem itt, sem ott egyáltalán nem tartjuk meg a mértéket, csak ártunk mindkettőnek: az egyiket kelleténél jobban fölhízlaljuk, a másikat meg éhhalálra kényszerítjük. A mindenség Ura roppant haragja során így fenyegette meg a zsidó népet: Éhséget bocsátok az országra, éhséget, de nem kenyérre; szomjúságot, de nem vízre, hanem az Úr igéjének hallására. (Ámosz, 8, 11.) Minket is megtanít e szavakkal arra, hogy az egyik-fajta éhség lesoványíthatja a testet, a másik-fajta pedig a lelket éri utól. Amivel egykor az Úr — egyéb büntetés helyett — a zsidókat fenyegette meg, vállaljuk el azt mi most a magunk jószántából, annál is inkább, mert az Úr meg akarta mutatni rólunk való nagy-nagy gon-

doskodását, s ezért elhatározta, hogy nekünk a Szentírás olvasásával egyetemben a hittanítóktól is kell kapnunk intelmeket.

Az Irás olvasásával egyetemben a hittanítók intelmei. — Arra kérlek tehát benneteket, kedves hallgatóim, hogy üzzétek ki magatokból a renyheséget, serkenjetek föl egy kissé és irányítsátok át minden iparkodástokat lelketek üdvösségére. Így ugyanis az Isten jóindulatát bőségesen megnyeritek; mi tanítók pedig buzgóbbak leszünk tanítástokban, ha azt látjuk, hogy tanácsaink tetté válnak. A földműves is nekigyürkőzik és nagyobb igyekezettel műveli földjét, ha azt látja, hogy a föld alkalmas a művelésre és bőséges gabona-termést ad. Hasonlóképen mi is nagyobb fáradságot fordítunk oktatásokra, ha észrevesszük, hogy előrehaladtatok az Úrban és iparkodtok szavainkat nagy odaadással valóra váltani; hiszen akkor tudjuk, hogy nem sziklás talajba vetünk, hanem kövér és mély földbe hintjük a magot.

A gyilkosság gyökere az irigység. — Éppen azért tanítunk naponta benneteket, hogy hazameneteltekkor valami hasznotok legyen belőle, erényességetek növekedjék, jómagunk pedig örvendezzünk előrehaladástok láttán. Vagy talán üres hiúságból beszélünk, dicsérő szavatokra pályázunk és azt akarjuk, hogy távozáskor megtapsoljatok? Nem ezért szólunk, Isten ments! hanem a ti hasznotokért! Számomra az a legnagyobb dicséret és taps, ha valaki az erényre tér hibáiból; ha valaki — jóllehet az előbb még tunya volt — figyelmztetésünk hatására buzgó lesz: ez szerez

nekem nagy dicséretet és vigasztalást; nektek pedig nagy nyereséget meg lelki gazdagságot. Nem is kételkedem benne, hogy nagy buzgalmat fogtok mutatni, mert jól tudom, hogy Isten tanított benneteket; másokat is jóra tudtok tehát inteni. — Ebben a szándékban folytatom szokásos tanításomat Mózes szavai alapján, jobban mondva az általa szóló Szentlélek nyomán: Megtárgyalok majd szavaiból egyet és mást, és ma ebből tálalom elétek a lakomát. Egy-két napja hallottátok, hogy Jákob lelkiismeretesen megcselekedte Rebekka tanácsát, megszerezte atyja áldását, elkövette a dicséretes tolvajlást, ezért aztán Isten is támogatta, és ezáltal iparkodása sikerült. Mivel pedig Ézsau emiatt nagy irigységre gyúlt öccse ellen, a gyilkosság már készülőfélben volt. Ilyen t. i. a romboló lelkület: nem nyugszik addig, míg áldozatát lejtőre nem juttatja, úgy hogy ez végül is a gyilkosság bűnébe rohan. Az emberölés gyökere az irigység. Így volt ez már annakidején Kain meg Ábel közt is. Amaz az égvilágon semmivel sem vádolhatta öccsét; de amikor azt látta, hogy öccse áldozatajándéka kedves az Úr előtt, őt viszont hanyagsága miatt visszautasítja az Úr: mindjárt elfogta az irigység, és mivel megfogant lelkében a gyilkosság gyökere, nyomban megtermette a veszedelmes gyümölcsöt, — elkövette a gyilkosságot. Ézsau ugyanígy: mikor megtudta, hogy öccse megkapta atyjától az áldást, haragjában és irigységében a gyilkosság felé sodródott: testvére megölésén törte a fejét.

Hogyan gondoskodott Rebekka a kisebb fiú életéről; tanácsa a krisztusi jótanács előképe. — Ámde amint ez a csodálatos anya megneszelte (Ézsau tervét), újra kitűnt kisebb fiához való anyai szeretete. Olyan tanácsot mondott neki, amellyel ki tudta ragadni bátyja kezéből. Elhivatá fiát, Jákobot s mondá neki: Ime, bátyád, Ézsau azzal fenyegetődzik, hogy megöl téged. Most tehát, fiam, hallgass a szavamra. (Gen. 27, 42, 43.) Bárcsak a tapasztalat tanítana meg rá, hogy javadat akarom. Az imént is hallgattál szavamra és ezzel megszerezted atyád nagy áldását; hallgasd meg hát most is a szómat, hogy kikerülhesd bátyád kezét. Így tennenmagadat is megmented a veszélytől és engem is a fájdalomtól. Mert valószínű, hogy bátyád megbűnhődik, ha ezt meg meri tenni, és akkor az én kínos fájdalmam minden oldalról fokozódik. Tehát hallgass a szavamra: kelj fel és menekülj fivéremhez, Lábánhoz Háránba s tartózkodjál nála egy kis ideig, míg lecsendesedik bátyád dühe s elmúlik haragja s elfelejti, amit ellene elkövettél. Akkor majd elküldök s visszahozatlak onnan. Miért fosztatnám meg magam egy napon mind a két fiamtól? (U. o. 43—45.) Menekülj fivéremhez, Lábánhoz s tartózkodjál nála egy kis ideig. Valószínű, hogy az elkülönítés meg az idő többet tehet, lecsillapíthatja a haragot, enyhítheti az irigységet és elfeledteti mindazt, amit az áldás ellopása ügyében elkövettél. Elfelejti, amit ellene elkövettél. Bizonyára haragszik a bátyád: jól teszed tehát, ha haragja elől kitérsz, hátha idővel

megfelekedzik tettetéről; azután szabadon lakhatol itten is. — Hogy pedig fiának ne essék nehezére az idegen országba való kényszerű elköltözés, nézd: mivel vigasztalja a fiú szívét! Először azt mondta: Menekülj fivéremhez, Lábánhoz. Azt sürgetem talán, hogy idegenhez menj? Fivéremhez eredj, s tartózkodjál nála egy kis ideig. Rövid idő múlva, néhány nap alatt lecsendesülhet Ézsau haragja. Bátyád most még füstölög magában, s ha egyszer előnti az epe, nem törődik atyjával és a testvéri szeretetre sem gondol. Csak abban föl feje, mikép tölthetné ki dühét. Akor majd elküldök s visszahozatlak onnan. Visszahozatlak. Menj csak bátran: majd elküldök és visszahozatlak. Lelki küzdelmem mindkettőtökért van: érted is, érte is aggódom, hogy elvesztelek mindkettőtöket. — Milyen bölcs ez az édesanya! A saját jószántából, de még inkább az Úr előre kimondott szavának szolgálatában azt tanácsolja fiának, amire Krisztus buzdította később tanítványait: hogy ne menjenek oktalan veszedelmek közé, hanem félrehúzódsukkal szelidítsék meg a szenvedély őrvjögését. Mondom: ugyanezt tanácsolja fiának Rebekka; először fölszítja lelkében a bizalmat, hogy ne essék terhére a távozás, majd egy elfogadható jogcímet is kigondol elutazására. El akarja kerülni azt a látszatot, hogy nyilvánvalóan a bátyja irigysége elől húzódik félre, azt viszont nem akarja, hogy atyja megtudja a távozás igazi okát: Ézsau fenekezését öccse ellen. Majd mondá Rebekka Izsáknak: Unom az életemet Het leányai

miatt; ha Jákob is ennek a földnek a nemzettségéből vesz feleséget, nem kívánok élni. (U. o. 46.)

Lám, milyen szép ürügyet talált! Ha a mennyei Jobbkéz együtt működik velünk, minden nehézség megkönnyül s a kényelmetlen is kényelmessé válik. Mivel Isten helyeselte az asszony szándékát, mindent megsugallt neki, ami jövő terveit s a fiú megmentését előmozdíthatta. Unom az életemet Het leányai miatt; ha Jákob is ennek a földnek a nemzettségéből vesz feleséget, nem kívánok élni. — Úgy gondolom, e szavak Ézsau feleségeinek gonosz voltára utalnak: ezek voltak ugyanis keserűségük okai. Ézsauról már föntebb elmondta nekünk a Szentírás, hogy két heteus feleséget vett, s ezek keserűségére voltak Izsáknak meg Rebekának. (Gen. 26, 34—35.) Ezt akarja most Rebekka a patriarcha emlékezetébe idézni, azért beszél ilyenformán: Tudod, hogy életem mennyire elkeserítették Ézsau feleségei; az ő gonoszságuk miatt Het fiainak valamennyi leányát gyűlölöm, és ezek miatt utálom az egész heteus nemzettséget. Ha Jákob is közülök vesz feleséget, lehet-e még jó életben reményem? Kívánhatok-e még élni? Hiszen még ezt a kettőt sem tudjuk elviselni; ha tehát még Jákob is e föld leányaiból hoz asszonyt, végünk van. — E szavak hallatán Izsák visszaemlékezett Ézsau feleségeinek gonoszságára; hivatá erre Izsák Jákobot, megáldá és parancsola néki, mondván: Ne végy feleséget Kánaán nemzettségéből, hanem eredj s menj el Szir-Mezopotámiába . . .

anyád atyjának házához, s onnan végy magadnak feleséget . . . anyád fivérének leányai közül. (Gen. 28, 1—2.) De nem elégedett meg e szavakkal, serényebbé akarta tenni a vándorútra, ismét ráadja tehát áldását, mondván: A mindenható Isten pedig áldjon meg téged s szaporítson és sokasítson meg, hogy népek seregévé légy, és adja Ábrahám áldását tenéked s utódaidnak, hogy elnyerd azt a földet, melyen idegenként tartózkodtál s amelyet nagyatyádnak megígért. (U. o. 3—4.) Ime, az igaz mindent megjövendöl neki és jó útravalóval meg vigasztalással látja el; megmondja, hogy majd visszatér s ő lesz a föld örököse; megmondja, hogy nemcsak megsokasodik, hanem népek serege támad magvából. Ahogy a fiú ezt hallotta, eleget tett atyja határozatának, elutazott Mezopotámiába, Lábánhoz, anyja fivéréhez. Ekkor Ézsau, amint megtudta, hogy Jákobnak az áldás után azt parancsolta atyja: ne vegyen feleséget Kánaán fiainak leányai közül, hanem induljon Mezopotámiába: mondom, amint Ézsau ezt megtudta, mintegy jóvá akarta tenni tévedését és meg akarta békíteni atyját, ezért a már meglevőkön kívül feleségül vevé . . . Izmaelnek, Ábrahám fiának a leányát. (U. o. 9.) Látod, kedves hallgatóm, mekkora okossággal ragadta ki fiát, Jákobot a szerető anya a veszedelemből: tetszetős ürügyet talált ki elutazására; nem árulta el Ézsau gonoszságát; az igazi okot a patriarchának nem mondta meg. Ellenben egyfelől megfelelő tanácsot adott fiának, hogy ez félelmében ráálljon a tanács végbe-

vitelére, másfelől pedig illendőséges okot hitetett el az atyával is. Így aztán az asszony tervéhez Izsák is megadta beleegyezését, útravalóul ellátta Jákobot áldásával és elbocsátotta.

Jákob vándorútja. — Nos, ha tetszik és még nem vagytok fáradtak, lássuk, hogyan vág neki Jákob a vándorútnak. Nem lesz egészen haszontalan ezt is megfigyelnünk. Hiszen az igazak élete magában foglalja a bölcsesség teljes tanítását. Nézd: ez az ifjú odahaza nevelkedett, soha semmiféle vándorlásra nem vállalkozott, idegen földön nem járt, nem tapasztalta meg az élet semmiféle terhét, és íme most útra kél... Ismerkedj csak meg kiváló eszességével. Jákob tehát elindult Bersabából s Hárán felé tartott. Mikor aztán eljutott egy helyre s ott, hogy a nap leszállott, meg akart nyugodni, vőn egy ott heverő követ s feje alá tévé s azon a helyen aluvék. (U. o. 10—11.) Látod, milyen kimondhatatlanul okos? Látod, hogyan utaztak a régiek? Ez az otthon nevelkedett férfi (megismétlem, amit már mondtam), aki oly nagy kényelemben részesült (hiszen az Irás szerint csendes, sátorbanlakó ember volt, Gen. 25, 27.), most, amidőn útnak indult, nem szorult rá sem igásállatra, sem kíséretre, sem útravalóra, hanem az „apostolok lován” utazott; napnyugtával pedig ott pihent le, ahol ráköszöntött az éjszaka. Vőn egy követ, s a feje alá tévé. Nézd, milyen férfias ifjú! Követ használt vánkosnak, s a puszta földön hált. Mivel tehát bölcslelkű és férfiasszívű volt, és lelkét egyáltalán nem igazta le e

világ hiúsága: azért érdemelte meg ama csodálatos látomást. Ilyen a mi Urunk! Amikor egy jóézésű lelket lát, olyat, aki nem igen törődik e világgal, mindjárt kimutatja, hogy különösen nagy gondja van reá.

Látod, ez az igaz a földön fekszik, látomást lát; többet mondok: magának az Úrnak látására lett méltó. Azt mondja az Irás: Álmában aztán azt látá, hogy egy létra áll a földön, teteje az eget éri s az Isten angyalai fel és alá járnak rajta s az Úr a létrára támaszkodik és azt mondja néki: Én vagyok az Úr, atyádnak, Ábrahámnak Istene és Izsáknak Istene. (Gen. 28, 12—13.) — Vedd most fontolóra, kérlek, a kegyes Úr különös gondoskodását! Láttá, hogy anyja tanácsára, bátyjától féltében útrakelt: mint valami csavargó teszi meg az utat, sehonnét nem kap semmi vigasztalást, teljesen a mennyei támogatásra hagyatkozik; ezért mindjárt a vándorút elején meg akarja erősíteni buzgóságában, megjelenik tehát neki és így szól hozzá: Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak Istene és Izsáknak Istene: Én tüntettem ki oly nagyon nagyatyádat és atyádat egyaránt. Ne félj hát; bízzál bennem: én megtartottam elődeidnek-adott szavam; téged is méltónak tartalak majd arra, hogy gondodat viseljem. Ne félj tehát; bátorodjál. Űzz el magadtól minden gyávaságot és higgy az én szómnak. A földet, melyen alszol, neked s ivadéknak fogom adni. És annyi lesz az ivadékod, mint a földnek porszeme. (U. o. 13—14.) Ne gondold, hogy azért, mert most idegen földre mégy, elesel attól a földtől, amelyen szület-

tél, nevelkedtél, fölserdültél. Neked adom ezt a földet s ivadékoknak s lesz rá gondom, hogy annyi legyen ivadékok, mint a tenger fövénye. Kiterjedsz nyugatra s keletre, északra meg délre, azaz mindenfelé, és bened s ivadékokban nyer áldást a föld minden nemzetsége. (U. o. 14.)

Hogyan teszi próbára Isten az igazak engedelmességét. — Lám, már most megjövendöli neki mindazt, ami majd csak hosszú idő múlva fog bekövetkezni. Etekintetben a mindenség Urának az a szokása, hogy az igazaknak külön-külön ígéretet tesz, de nem váltja be mindjárt szavát, hanem előbb meg-edzi engedelmességüket, kipróbálja türelmük nagyságát és csak később teljesíti ígéreteit, nagy bőkezűséggel. Aztán hogy megígérte Jákobnak a jövőbeli adományokat (mivel főleg a mostani helyzetben az igaznak különleges vigasztalásra volt szüksége), figyelj meg: a jóságos Úr egyfelől a jövővel kecsegteti, másfelől most tanúsított gondviselésével bizalmat önt belé, hogy tudjon bízni a jövőben. Azt mondja t. i.: Ne gondold, hogy csak ezt ígérem neked! Én most is őriző leszek . . ., bárhová mégy. (U. o. 15.) Ne véld, hogy egymagadban utazol; én utitársad leszek; én őriző leszek az egész úton, minden kellemetlenséged kellemességgé változtatom. — Aztán szavai vigasztaló hatásának fokozása végett, előre jelzi neki, hogy vissza fog térni övéihez: Visszahozlak erre a földre. (U. o.) Ne ijedj meg azért, mert idegen földre lépsz. Visszahozlak erre a földre s el nem hagylak, míg nem teljesítettem

mindazt, amit mondtam. (U. o.) Nem veszem le rólad szemem: minden ígéretemet kész vagyok valóra váltani.—Kibámulhatná meg méltóképen az Isten jóságát és mérhetetlen leereszkedését? Nézd csak, milyen nyomós ígéreteket ad az igaznak és hogy följajzza véle a lelkét! És ha már megcsodáltad Isten jóvoltát, figyeld meg Jákob hálás lelkületét is: e nagy ígérek után húsz évig Lábánnál szenvedett, de nem zúgolódott, s e hosszú idő ellenére sem rendült meg, hanem mindent elviselt derekasan és várta az ígérek teljesülésének idejét, mert tudta, hogy nem foszlik légbe az, amit Isten megígért volt. (Főleg, ha mi is iparkodunk megtenni, amit megtehetünk: ha van bizalmunk meg kitarításunk, és ha olyan erősen hiszünk a még be nem teljesült ígérekben, mintha már megvalósultak volna, csak azért, mert Isten ígérte meg őket. Ez az igazi hit: ha nem arra ügyelünk, amit a szemünk lát, bármennyire ellenkeznek is a jelen eseményei az ígérettel, hanem az Igérettevő hatalmába vetjük bizalmunkat.) — No de lássuk Jákob háladátságát! Mikor aztán Jákob felébredt az álomból, mondá: Valóban az Úr van ezen a helyen és én nem is tudtam. Majd megrémülve mondá: Mily félelmetes ez a hely — nem más ez, mint az Isten háza és a menny kapuja. (U. o. 16—17.) Elámult az igaz, a jó Isten nagy irgalmasságán, megrémült s az Írás szerint azt mondta: Nem más ez, mint az Isten háza és a menny kapuja. Ezt a helvet én ezentúl az Isten házának tekintem. Mivel méltónak találtattam erre a nagy látomásra,

és — mondhatni — megláthattam magának a mennynek kapuját, igazságos dolog, hogy mostan illendőkép felajánljam hálaáldozatom az Úrnak. Ezért Jákob, mikor reggel felkelt, vevé a követ, melyet a feje alá rakott s felállítá emlékjelül s olajat önte reá és elnevezé azt a várost Betelnek; Lúzának hitták azt azelőtt. (U. o. 18—19.) Mivel a látomásban ily nagy kitüntetés jutott neki osztályrészül, egy névvel akarja emlékeztessé s az utókor előtt híressé tenni a helyet, azért emlékjelül felállítja a követ, olajat önt reá (ezt az olajat nyilván magával hozta a vándorútra) és nagy bölcseséggel teljes fogadalmat tesz a jó Istennek.

5. Ha tetszik, hallgassuk meg az Irás szavait: Fogadalmat is tőn, mondván: Ha velem lesz az Úr s megőriz az úton, amelyet járok... (U. o. 20.) Mivel az Isten azt mondta volt: Őrződ leszek én, bárhová mégy (Gen. 28, 15.), ezért Jákob is azt mondja: Ha valóra válik mindazon ajándék, amelyet megígértél... Ezután hozzácsatolja a maga kérését is, mondván: Ha ad nekem kenyeret, mit meg egyek s ruhát, amit felvegyek... (U. o.) Nem gazdagságot, nem is valami fölös bőséget kért, hanem kenyeret meg ruhát: ezt teste befödésére, amazt pedig szükséges eledelül. Nézd csak: kérésével szinte az apostolok módjára viselkedett, annyira tele volt lelke igazságra törekvéssel. Mert ő a krisztusi parancsot: Ne legyen aranyatok, se ezüstötök, ... se két köntöstök! (Mt. 10, 9.), senki más-tól nem tanulta, csak saját magától meg a természetünkbe oltott tanítómestertől; és

arra kérte az Urat, hogy adjon ételül kenyeret és teste fődésére ruhát. Ha ezt idegen földön s megkapom s amint megígérte az Úr, szerencsésen visszatérek atyám házába: Ő lesz az én Istenem, s ezt a követ, melyet emlékjelül ideállítottam, az Isten házának fogják hívni s mindannak, mit adsz majd nekem, Neked áldozom tizedét. (Gen. 23. 21—22.) Milyen jószándékú ember! Kért ugyan, de nem valami kincset, csak kenyeret és ruhát; viszont a sajátját ő is odaígérte az Úrnak, mert tudta, milyen bőkezű Isten az ajándékozásban és gondolatainkat mennyire meghaladja a visszafizetésben; azt mondja hát: Ezt az emlékjelet az Isten házának fogom tekinteni s mindannak, mit adsz majd nekem, Neked áldozom tizedét. Lám, milyen istenszerető a lelke! Még semmit sem kapott, de már megígérte, hogy a jövőbeli ajándékok tizedét felajánlja az Úrnak.

Erkölcsei utószó. — Ne menjünk el, kedveseim, felületesen a mondottak mellett, hanem keljünk valamennyien versenyre ezzel az igazsággal, hiszen mi a kegyelem korában élünk, ő pedig még a törvény ideje előtt élt; és ne kérjünk semmi ideigtartót az Úrtól. Isten nem várja meg a mi figyelmeztetésünket; kérésünk nélkül is megadja, amire szükségünk van. Napját fölkelte jókra és gonoszokra, s esőt ad az igazaknak és hamisaknak. (Mt. 5, 45.) Higyjünk neki, amikor figyelmeztet, mondván: Keressétek... először az Isten országát... és ezek mind hozzáadatok nektek. (Mt. 6, 33.) Lám, az Úr ezeket is előkészítette nekünk ajándékkul és megígéri, hogy

ezeket is megadja ráadásképpen. Ne azt kérd tehát első helyen, amit megtervezés formájában fogsz majd kapni; ne fordítsuk meg a sorrendet, hanem úgy kérjük őket, amint az Úr parancsolta: mert csak így lehet részünk ebben is, abban is. Éppen ezért imádságunk szövegében, pontosan körülhatárolta és megszabta az Úr, milyen mértékig kérjünk földi javakat is. Ezeket a mély bölcsességgel telített szavakat mondatja velünk: Életünkre szükséges kenyerünket add meg nekünk ma (Mt. 6, 11.), vagyis mindennapi élelmünket: Jákob is épp ezt kérte, ámbár a Miatyánknak még hírét sem hallotta: Ha ad nekem kenyeret, mit megegyek s ruhát, amit felvegyek. — Más egyéb ideigvalót ne kérjünk hát Tőle. Nagyon méltatlan dolog ugyanis a bőkezű és mérhetetlen hatalmú Úrtól olyasmit kérnünk, ami a földi étellel együtt szertefoszlik és rengeteg viszontagságnak, megváltozásnak van alávetve. Már pedig minden emberi dolog ilyen, akár kincs az, akár hatalom, akár emberi dicsőség. Kérjünk inkább olyat, ami mindig megmarad, mindig elegendő és nem ismer viszontagságot. Urunk jóságának ismeretében a földi javakat ne becsüljük semmire se, hanem minden igyekezetünket váltsuk át az égiek után való vágyakozásra. Mert ha napját fölkelti jókra és gonoszokra, s esőt ad az igazaknak és hamisaknak, sokkal inkább letekint azokra, akik távolmaradnak a gonoszságtól és kerülnek a hamisságot: nagy kegyesen gondjukat viseli és mindenkor törődik velük. Ennek tu-

datában, kedveseim, ne legyünk bizalmatlanok az isteni ígéretekkel szemben, ne cselekedjünk parancsolata ellenére. Mert bizony, mostani viselkedésünket tekintve, semmit sem különbözünk a hitetlenektől. Megígéri ugyan nekünk az Úr a jövő javakat, de mi nem akarunk bízni az ő szavában, hanem e világ javaihoz ragaszkodunk; nos, kell-e más bizonyítékokat keresni hitetlenkedésünkre hiszen életünk oly világosan tanuskodik erről? Azután: jóllehet Krisztus azt parancsolja, hogy e mulékony és ideigtartó javakból semmit se kérjünk, hanem inkább amazokért imádkozunk; mi az Ő szavának mégis ellenszegülünk s azt keressük, aminek keresését Ő megtiltotta; viszont nem keressük azt, amit parancsa szerint keresnünk kellene. És néha ilyenek vagyunk: kötelességeink nemtörődöm végzésével elkeserítjük a jóságos, szelíd Urat, mégis valósággal megfélelkezünk vétkeinkről és még okát kérdezzük az Úr ránk zúduló haragjának; azt kutatjuk, miért fordul el tőlünk, amikor különféle kísértésekbe esünk; és így minmagunkat csapjuk be, nem vévén eszünkbe bűneink nagy voltát. Kérlek tehát benneteket: mellőzzünk minden földi jót és ne tegyünk semmit elébe üdvösségünknek. Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? (Mt. 16, 26.) Fölös javainkat osszuk ki a szegények közt; mutassuk meg minden körülmény közepezt, hogy teljes erőnkkel törekszünk a bölcsességre, lenézzük a hiú dicsőséget, lábball

tapossuk az emberi gőgöt és nagy szeretettel vagyunk egymáshoz, hogy így mind az ideigvaló, mind a jövő javaiban részesülhessünk, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és irgalmából; Vele az Atyának és a Szentléleknek legyen dicsőség, hatalom, tisztelet most és mindörökké. Amen.

8. Jákob Lábánnál menedéket talál¹

Mondá (Lábán Jákobnak): Azért, mert a testvérem vagy, ingyen fogsz szolgálni nékem? Mondd meg, mi legyen a béred? (Gen. 29, 15.)

Röviden megismétli tegnapi szavait; dícséri Jákob Istenbe vetett bizalmát. — Jákob elvándorlásának kezdete tegnap eléggé tudunkra adta bölcseségének nagy voltát; érte méltatta oly nagy ígéretre az Isten. Újra megbátorodott és imájával meg a mindenség Urának tett fogadalmával elegendőkép megtanított bennünket erényének lelkes utánczására. Mert valóban érdemes csodálatunkra az, hogy noha ismerte az Igérettevő hatalmát és hallotta a megígért javak nagyságát, nem mert túlon túl nagy dolgot kérni. Amint tegnap hallottátok, csak annyit kért, ami elég lehetett ereje fenntartására és teste befödésére; viszont megígérte, hogy mindabból, amit kap majd tőle, tizedet ad Neki, ha ígérete szerint kegyeskedik megengedni szülőföldjére való hazatérését. Mindezzel egyfelől megmutatta, hogy jámborságában Őt tartja minden adomány ajándékozójának, másfelől megtanított bennünket rá, hogy legelső sorban Iránta legyünk hálásak. Jákob

¹ Hom. 55. (P. G. 54, 479—486).

ugyanis ismerte az Úr kimondhatlan ember-szeretetének szerfölötti nagyságát (ismerhette abból a jóságból, amit atyja iránt tanúsított az Úr), következőleg tudta, hogy majd őt is nagy bőségbe helyezi; mindazáltal ebből jómaga semmit sem kér az Úrtól, nem is mer ilyesmiért imádkozni; ennek ellenére tizedetígérő szavaival elárulta, hogy minden körülmény közepett bízik az Igérettevő erejében. Ezért mondta neki maga az Úr is: Én vagyok atyádnak, Ábrahámnak az Isten. Ne félj. (Gen. 26, 24.) Tudd meg — mondja Isten — hogy a patriarcha is roppant tekintélyre tett szert (mindenki emlegeti), jóllehet ismeretlen idegenként jött e földre. Gondold meg aztán azt is, hogy atyád, aki Ábrahámnak késő vénségében született, szintén nagyon meggazdagodott: irigyelték is szomszédai emiatt. Hasonló jövőben higgyj te is, vess ki magadból minden félelmet, gyötrődést: kelj útra bátran. — Az igaz erre gondolt; nem a mostani állapotát nézte (t. i. az égvilágon semmit sem hozott magával: hogyan is hozhatott volna, hiszen elhagyatottságában utazásra kényszerült?!), ő a hit szemével már a nemsókára reáköszöntő jólétet látta; épp ezzel mutatja meg jóérzését. Noha még semmit sem kapott, mégis ígér, mert úgy gondolja: megbízhatóbb az Úr ígérete a tapasztalati valóságnál. A látható s a kézzelfogható javakban ugyanis nem kell annyira bízunk, mint Isten ígéreteiben, még akkor sem, ha egyelőre nem teljesülnek. — Az igaz tehát meglehetősen felbátorodott az Isten hozája intézett szavain és folytatta út-

ját. Hogy ne gyúlt volna bizalomra, amikor ezt hallotta: Es őrződ leszek én, bárhová mégy (és megsokasítom ivadékodat) és visszahozlak erre a földre s el nem hagylok, míg nem teljesitem mindazt, amit mondtam. (Gen. 28, 15.) Amint tegnap már mondtam, vedd eszedbe Istennek hathatós bölcsességét is, meg ennek az igaznak kitartását és jóérzületét is. Ezen ígéreték után t. i. fölkelte és elindult Hárán felé. Már megint kóbor idegenkép ballag, de minden léptében élvezzi a menny jóindulatát: a jóságos Úr egyengeti útját mindenütt és valóra váltja atyai ígéretét. Mert Aki azt mondta: „Őrződ leszek én, bárhová mégy“, Az vezette és irányította Jákobot ama kúthoz, amelynél a lakosok meg szokták itatni juhaikat. Jákob tőlük tudakozódott anyai nagybátyja, Lábán felől és mikor már tudott róla mindent, szemügyre vette leányát s a juhokat is. Mikor pedig látta, hogy az idevalósiak a maguk emberiségéből nem tudják elgördíteni a követ a kút szájáról, nem tudják megitatni barmaikat, odafutott és amire amazok nem voltak elég erősek, ő azt a felülről-jövő segítség támogatásával megtette: elhengerítette a követ, megitatja a Ráchel-legeltette juhokat s ezzel megelőzi Lábán jótéteményeit. Majd megcsókolta a leányt, megmondta neki, kicsoda és mi járatban van. Aztán magáramaradt és várt. Minthogy teljesen az Isten egyengette Jákob útját: gyors iramodásra ösztökélte a leányt, hogy jelentse, mondja el atyjának, a fiatalember anyai nagybátyjának: milyen jót tett vele is, meg juhaival is ez a fiatal-

ember; azt szintén említse meg, hogy nem ismeretlen idegen ám, hanem nővérének a fia.

A régiek nagy vendégszeretete. Jákob példáján megmutatja, hogy minden sikerül annak, kit Isten segít. — Nézd csak, kedves hallgatóm, a Szentírás mekkora pontossággal, milyen világosan elénk tár mindent: és ezáltal ismerteti nekünk a régiek szokásait, nevezetesen a vendéglátásban megmutató nagy buzgóságukat. Fel akarta hívni figyelmünket a lány buzgalmára: ezért nemcsak ennyit mondott róla: „Elment és hírül adta a történeteket“, hanem megjegyezte még, hogy *futva*, azaz örömtől repeső lélekkel ment. (Gen. 29, 12.) Továbbá atyjáról, Lábánról is azt mondja az Írás, hogy amint meghallotta lányától a hírt, jómaga szintén Jákob elé szaladt, megcsókolta és bevezette házába. (U. o. 13.)

Mikor aztán apróra megtudott tőle mindent, azt mondta neki: Csontom vagy és húsom! (U. o. 14.) Nővérem fia vagy, tehát valósággal a húsunk és öcsénk. Aztán eltelték egy hónap napjai. (U. o.) Ettől fogva Jákob úgy élt itten, mint saját házában, szükségét nem látott, ment volt minden gondtól. Maga Isten intézte úgy a dolgot, hogy ennek az igaz embernek minden a javára váljék és minden helyzetben kegyesen együtt munkált vele: Ő keltette föl iránta nagybátyja jóindulatát is. Lábán ugyanis öccse nyájas voltának láttán így szólt: Azért, mert a testvérem vagy, ingyen fogsz szolgálni nékem? Mondd meg, mi legyen a bé-

red? (U. o. 15.) Lám, Jákob jómaga nem kért semmit. Lábán önszántából tesz ilyen ajánlatot öccsének. Nézd csak: ha valakit az égi kéz segít, annak minden úgy megy, mint a karikacsapás. Ingyen fogsz szolgálni nékem? Mondd meg, mi legyen a béred? Pedig az igaz, már azzal is meg volt elégedve, hogy meglesz a mindennapi betevője; nagyon há-lás lett volna ennyiért is; minthogy azonban igen nyájasnak mutatkozott, Lábán elébe vág és a maga jószántából bérfizetést ígér neki. Hát az igaz mit tesz erre? Figyeld meg most is roppant okosságát: egyáltalán nem vágyik vagyonhalmozásra, nem köt béres-ként szerződést Lábánnal, nem kér semmi különöset; hanem anyjára meg atyja paran-csára gondol és nagy-nagy önmérsékléssel azt mondja Lábánnak: Hét esztendő szolgálok neked Ráchelért, kisebbik leányodért. (U. o. 18.) Alighogy megláttam a kútnál, mindjárt megszerettem. Látod, milyen jószándékú ember! Még az időt is kiszabja magamagának: ezzel a hétévnyi idővel eléggé megbizonyítja mértéktartó mivoltát. Ne csodálkozz, kedves hallgatóm, amikor azt hallod, hogy Jákob hétévnyi szolgálatot ígért a szeretet leányért. A Szentírás meg akarja mutatni neked, hogy a nagy vágy Jákob szá-mára megrövidítette mind a fáradozást, mind az idő hosszúságát; ezért jegyzi meg: Szol-gála . . . Jákob Ráchelért hét esztendeig s az csak néhány napnak tűnt fel neki nagy sze-retetében. (U. o. 20.) A hét évnyi idő — mondja az Irás — egynéhány napnak látszott csupán előtte, annyira szerette a leányt. Aki-

nek szívét a szerelmes vágy megsebezte, az semmit sem vesz észre a nehézségekből; ellenkezőleg: könnyen elvisel mindent, még azt is, ami veszedelmekkel és különféle szenvedéssel van telítve; mert csak egyet lát: vágyakozását szeretné kitölteni.

Erkölcsi utószó. Jákob Ráchel iránti szerelme örök szemrehányás Isten iránti közönyünkért. Szent Pál istenszeretete. Köves-sük példáját!—Halljuk meg ezt mi, könnyelműek és késedelmeskedők, akik olyan hálátlanok vagyunk Urunkhoz. Jákob a leány után vágyakoztában kész volt hét esztendeig elviselni a pásztorélet viszontagságait; de nem vette észre sem a fáradalmat, sem az idő hosszúságát; megfordítva: minden könnyűnek tűnt föl előtte és minthogy éltette az a remény, hogy célját eléri, szemében ama hosszú idő néhány napnak látszott csupán. Ezt tudva, nekünk ugyan lehet-e mentességünk? hiszen mi nem mutatunk ilyen szeretetet Urunk, Jótevőnk, Gondozónk, Mindenünk iránt... Hogyha evilági jóról van szó, mindent készségesen vállalunk, még ha fáradságos is, szenvedéssel járó is, szegényletes is és büntetést idéz fejünkre mind a földön, mind a másvilágon; ámde ha üdvösségünkről s a mennyei kegyelem megszerzéséről esik szó, hanyagoknak, lustáknak, renyhéknek bizonyulunk. Lehet-e részünk bocsánatban, lehet-e mentségünk, mikor ilyen könnyelműek vagyunk és Isten iránt még olynagy szeretetet sem akarunk tanúsítani, mint Jákob a leány iránt?! noha rengeteg és napról-napra ránkparolt jótéte-

ményét tarthatjuk számon. Mi ilyen háládatlanok vagyunk. Nem így Szent Pál, aki égen-égett lelkében és annyira áttüzesedett az Isten iránti szeretettől, hogy ezeket a lelkéhez annyira méltó szavakat kiáltotta: Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? (Róm. 8, 35.) Érzed a szó izzását? Érezd meg szeretetének égbe-ragadó erejét is! Lásd meg vágyakozásának lángolását! Ki szakíthat el minket? Mi foszthat meg bennünket Isten iránt való szeretetünktől, akár a látható, akár a láthatatlan valóságok közül!

Aztán részletesen föl akart sorolni mindent és minnyájunk előtt ki akarta nyilvánítani az Úr után érzett lebírhatatlan vágyakozását, ezért még hozzátette: Nyomorúság vagy szorongatás? éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés, vagy kard? (U. o.) Nézd ennek az elragadott léleknek mértékeség-szülő elragadtatását! Azt mondja: Micsoda ránkzúduló csapás vonhat el bennünket Isten szeretésétől? A mindennapi nyomorúság? Nem. A szorongatás? Az sem. Talán az üldözés? Még az sem. Hát akkor mi? Az éhség? Az sem. Vagy a veszedelmek? De mit is említem az éhséget, a mezítelenséget a veszedelmeket?! Talán a kard? Maga a ránk leskelő halál sem teheti ezt. Lehetetlen, teljességgel lehetetlen? Senkinek nem adott osztályrészül oly nagy istenszeretet, mint ennek a boldog léleknek. Szinte kilépett testéből és mondhatni fölemelkedett; úgy hitte, már nem is a földön jár, amikor mindezt mondta. Az Isten után való vágy és az izzó szeretet elragadta lelkét az érzé-

kelhetőkől a szellemiekhez, a jelen valóságaitól a jövő valóságaihoz, a láthatóktól a láthatatlanokhoz. Ilyen a hit s az istenszeretet! Mély őszinteségének megismerése végett, nézd: ez az ember, aki annyira szerette az Urat, s aki lánggra gyúlt feléje vágyakoztában, menekülni kénytelen; üldözik, ütlegetik, tengernyi szenvedést kell kiállania. Számtalan fáradság, . . . módfelett való verések, gyakori halálveszély által. A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést . . . éjjel-nappal a mély tengeren voltam. Gyakran voltam úton folyóvizek veszélyében . . . veszélyben hamis testvérek közt, fáradságban és nyomorúságban (II. Kor. 11, 23—27.); és ennyi szenvedés ellenére is örült és ujjongott. Tudván tudta ugyanis, hogy a jelen szenvedései fényes jutalmat szereznek majd neki, s a veszedelmek megkoszorúzzák fejét. Ha t. i. Jákob Ráchel iránti szerelmében a hét évet oly kevéské napnak vélte, Szent Pál sokkalta inkább semminek tekintett mindent, mert tüzet fogott az Isten után való kívánczástól, és szeretett Krisztusáért mindent elviselt. Kérve-kérlek: szeressük mi is a Krisztust? Ő ugyanis semmi mást nem kér tőled, csak azt, hogy szeresd teljes szívedből és teljesítsd parancsait. (Mk. 12, 30.) Aki Őt a kellő módon szereti, az bizonyára iparkodik megtenni parancsolatait is. Mert ha valaki testvéri érzülettel van más iránt, az minden követ megmozgat, csak hogy kedves felebarátját hasonló érzésre keltse maga iránt.

Igy mi is, ha igazán szeretjük az Urat, akkor egyrészt tudjuk majd teljesíteni parancsait, másrészt el tudjuk majd kerülni ama cselekedeteket, amelyek Szerettünket elkeseríthetik. Ez a mennyek országa, ez a boldogság, ez a legnagyobb jó: ha méltók lettünk arra, hogy Őt igazán s kellőképen szeressük; ám akkor szeretjük majd igazán, ha Iránta való szeretetünkéből szolgatársainkhoz is nagy szeretettel leszünk. E két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták. (Mt. 22, 40.) Vagyis azon, hogy szeressed a te Uradat Istenedet teljes szívedből, ...és teljes elmédből és teljes erődből... (és) felebarátodat mint tennenmagadat. (Mk. 12, 30—31.) Ez az erény csúcspontja; ez minden isteni parancsolat alapja. Ha Istent szereted, egyúttal szereted felebarátod is. Mert aki Istent szereti, nem nézi le embertestvérét, a vagyont nem becsüli többre önnön testrésznél, hanem nagy jóindulatot tanusít irányában, megemlékezve az Úr szaváról: Amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek. (Mt. 25, 40.) Mivel tudjátok, hogy mindazt, amit szolgatársatokért tettetek, a mindenek Ura mint Neki tett szolgálatot könyveli el, mutassatok nagy buzgalmat minden tettetekben, legyetek bőkezűek az alamizsnálkodásban; és ne a szemetek elé kerülő személy hitvány voltát nézzétek, hanem Annak nagyságát, aki megígérte, hogy a szegényekkel törődésteket úgy tekinti, mintha Neki szólna. Kérlek tehát, ne szaladjunk el lelkünk nyeresége, sebeink orvossága mellett. Mert

ennek, éppen ennek az orvosságnak nagy gyógyító ereje van és úgy eltünteti lelkünk sebeit, hogy nyomuk, forradásuk sem marad; a test sebeit nem lehet így meggyógyítani. Százszor is ráteheted sebedre az orvosok-készítette gyógyítószert, a seb nyoma mindenképp ott marad a testen; természetesen, hisz testet gyógyítottál. Minthogy azonban most a lélek gyógyításáról van szó, ha valaki jószándékúnak mutatkozik, az a lelke állapotát nagymértékben megjavítja és lelkének valamennyi sebet tovasodorja, mint heves szél a porfelhőt. Idevágó példakkal telisded-teli van az Irás. Így lett Szent Pál is üldözőből apostollá; és bár előbb az Egyház támadója volt, később éppen ő csapott fel vőfélyének.

Rövid idő alatt elnyerhetjük bűneink bocsánatát. Az alamizna nagysága. — Ime, milyen nagy változás! Mily kimondhatlan átalakulás! Egy másik példa: a jobb lator rengeteg gyilkosság elkövetése után — egy pillanat sugallatára — ama néhány szóval úgy lemosta bűnei összességét, hogy az Úr szájából hallhatta: Ma velem leszesz a paradicsomban. (Luk. 23, 43.) Azután: A mellverő vámos is, miután megvallotta bűneit, megigazulva ment haza, inkább mint a farizeus. (Luk. 18, 13—14.) Valamennyiök azzal nyert bocsánatot, hogy jóérzésűnek bizonyult s megvallotta előző vétkeit. De lássuk e parancs erejét s a bőkezű alamizsnálkodás módfeletti hatalmát: mert ha megismerkedünk a belőle származó haszonnal, szívvel-lellekkel fogunk alamizsnálkodni. Olyan

hatalmas ugyanis ennek az ereje, hogy nemcsak a bűnöket mossa le, hanem még magát a halált is megszalasztja. Megmondom, hogyan. Ugyan melyik alamizsnálkodó győzte le a Halált? — vetheti közbe valaki. Hiszen azt látjuk, hogy mindannyiuk alá volt vetve a halál zsarnok uralmának. Ne értetlenkedjél, kedves hallgatóm, hanem való-esetekből győződj meg róla, hogy az alamizsna ereje legyőzte már a halál hatalmát is. Volt egy asszony; neve Tabita (azaz: Zerge). Napnap után azon buzgólkodott, hogy az alamizsnálkodásból gazdagságot gyűjtsön magának. Özvegyeket ruházott föl és általában sokat költött rájuk. Egyszer csak betegségbe esett és meghalt. Figyeld meg most, kedves hallgatóm, hogy azok az asszonyok, akik élvezték jótékonykodását, s tőle kapott ruhába voltak öltözve, milyen szépen meghálálták jóságát, mikor rákerült a sor. Körülállták az apostolt, megmutatták neki ruhájukat és mindazt, amit Tabita tett értük, mikor még élt; és nagy sírás-rívás közepett visszasóhajtották táplálójukat. Az apostolt elfogta a megindultság. Lássuk, mit tett Szent Péter! Térdre borulva imádkozék, majd a holttesthez fordulva szóla: Tabita, kelj föl! Erre az felnyitá szemét s meglátva Pétert, felült. Ő meg kezét nyujtá neki s felsegíté. Azután odaszólítá a szenteket és az özvegyeket s bemutatá őt nekik élve. (Ap. Csel. 9, 40--41.) Látod az apostol hatalmát, jobban mondva az Úrnak benne működő erejét? Látod, mekkora jutalom érte már itt e földön az özvegyek gondviselőjét? Mondd csak: adott-e az özve-

gyeknek annyit, amennyit ezek adtak neki viszonzásul? Ő csak ruhát juttatott nekik, meg táplálékot; azok viszont az életet adták vissza neki és elűzték belőle a halált; helyesebben szólva nem is ők, hanem irgalmas Urunk, Tabitának az özvegyekre fordított gondoskodásáért. Láttátok, szeretteim, az orvosság hathatós voltát. Szerezzük meg ezt valamennyien minmagunknak. Hiszen nem drága, noha nagyon hathatós; igen könnyen megvásárolható, nem kerül sokba. Az alamizsna értéke nem a pénz nagyságától függ, hanem az adományozók szándékától. (Mt. 10, 42.) Ezért az is kedves az Úr előtt, aki egy pohár hideg vizet ad, meg az is, aki két fillérekért dob a perselybe. (Luk. 21, 2.) Megtanulhatjuk ebből, hogy a mindenek Ura mindenkor a jószándékot keresi. Gyakran megtörténik, hogy még az is bőségesen alamizsnálkodhat, akinek kevese van, csak buzgalma legyen nagyfokú. Viszont az is igaz, hogy akinek sokja van, kisebbnek látszik a szegénynél, ha lelkülete fukar. Osszuk ki tehát, kérlek benneteket, adakozó lélekkel vagyonunkat a szükséglátók közt; hiszen az Úr adta nekünk; így ugyanis visszaadjuk az Úrnak, amit tőle kaptunk, de csak azért, hogy aztán újra a miénk legyen búsás kama-tostul. Mert ő olyan bőkezű, hogy bár elfogad tőlünk egyet-mást abból, amit nekünk adott, de nem gondolkozik úgy, mint ha a sajátját fogadta volna el, hanem megígéri, hogy amit elfogadott, azt bőkezűen vissza is adja; csak aztán mi is legyünk készen arra,

hogy megtegyük a tőlünk telhetőt és ajándékainkat úgy osszuk ki a szegények közt, mintha az Isten kezébe tennők le; hiszen tudhatjuk, hogy nemcsak azt adja vissza, amit elfogad tőlünk, hanem sokszorosán fizeti vissza adományunkat, mert mindenkép meg akarja mutatni adakozó-kedvét. Mit mondok: csak ajándékunkat juttatja vissza sokszorosán? Az ő keze nemcsak ezt adja vissza, hanem egyszersmind a mennyek országát is nekünk ajándékozza, megdicsőít, megkoronáz, száz meg száz jóval kedveskedik, ha ajándékaiból valamicskét is jószívvel följajánlunk neki. Vagy talán nehéz vagy terhes szolgálatot kér tőlünk? Az ő akarata értelmében fölös javainkat is „szükséges”-ként használhatjuk; ami azonban hasznavehetetlenül ott hever kamránkban, azt osszuk ki szépen a magunk jószántából; így majd alkalom kínálkozik az Úrnak arra, hogy ragyogó koronát tegyen fejünkre. Mert ő mindenáron arra törekszik, hogy méltókká tegyen bennünket ígéreteire.

5. *Az alamizsnálkodás ajánlása.* — *Ne fosszuk meg tehát magunkat a nagy javaktól.* — A sokat tűrő földművesek kiürítik hombáraikat, a földbe vetik a magot s a régebben összegyűjtött gabonát szerteszórják, mégpedig szívest-örömet, mert a többnek reményével vigasztalhatják magukat; és bár jól tudják, hogy a rossz időjárás, a föld terméketlensége és sok más körülmény: akár sáskajárás, akár a rozsdá elhatalmasodása gyakran meghiusította már számításukat,

mégis jó reménységben ringatóznak, amikor a kamrákban felhalmozott szemet a földbe rejtik. Ha már a földművesek is így tesznek, hozzánk sokkalta jobban illik heverő javainkat a szegények táplálására fordítanunk; hiszen a mi célba-jutásunk meg nem hiúsul, s nekünk nem kell tartanunk a föld terméketlenségétől. A szegényeknek bőven osztogat, mondja a Zsoltár (111, 9.); de halljad folytatását is: Igazsága örökre megmarad. Ó csodálatos magvetés! A röpke földi életben osztogatott, de örökkön örökké megmarad igazsága. Volt-e már valaha is ennél boldogítóbb valami? Ép ezért kérlek benneteket, szerezzük meg az alamizsnálkodás-szülte igazságot, hogy rólunk is el lehessen mondani: A szegényeknek bőven osztogatnak, igazságuk örökre megmarad. E szavak után: bőven osztogat, nem szabad azt gondolnod, hogy a kiosztott javak kárba vesznek, ezért nyomban hozzáfűzte a zsoltáros: Igazsága örökre megmarad. Az adományok kiosztása után az igazság bevehetetlen vársz: megmarad mindörökre és nem dül le sohasem. Az alamizsnálkodással együtt fordítsunk nagy gondot más erényekre is, fojtsuk el a testi vágyakat, irtsunk ki lelkünkől minden helytelen kívánságot, minden rossz gondolatot, indulatot, haragot, irigységet; diszítsuk föl lelkünket minden lehető ékességgel, hogy sziporkázófényű szépsége megnyerje nekünk a mindenség Urát, és Ő kegyeskedjék nálunk lakozni. Ha ugyanis valahol lelki szépséget pillant meg, mindjárt ott

terem. Hiszen Ő maga mondta: kire tekintsek tehát? Arra, aki szegény, aki megtörtlelkű s aki beszédeimet féli. (Iz. 66, 2.) Lám, hogyan megmutatta nekünk ama lelki színeket, amelyek ragyogóvá tehetik lelkünk szépségét! Aki szegény... aki megtörtlelkű. Majd megmondja azt, ki szerezheti meg e színeket: Aki beszédeimet féli. Mit jelent ez: „Aki beszédeimet féli”? Jelenti azon engedelmességet, amely tettere váltja Isten parancsait, amint egy más helyen mondja az Irás: Boldog az ember, ki mindig istenfélő. (Péld. 28, 14.) Ha azt látjuk, hogy szolgálk félő és szeges gonddal teljesíti parancsainkat, mi is nagyobb jóindulattal és szánalommal vagyunk hozzá; még sokkal nagyobb mértékben mutatja ezt a mi Urunk mi irántunk. Ezért mondta: Arra tekintek, aki szegény, aki megtörtlelkű s aki beszédeimet féli. Félsük tehát beszédeit és teljesítsük nagy rettegés közepett. Mert az Ő beszédei — nekünk adott parancsa. Cselekedjük azt, amiről tudjuk, hogy tetszik neki; amit dicsérőleg fogad; és iparkodjunk nagyon csendességesek, „szegények és megtört szívűek” lenni; teljesítsük minden parancsát nagy tisztelettel és félelemmel, hogy a mindenek Ura dicsérhesse szándékunkat, kedvét lelje engedelmes voltunkban és kegyes legyen reánk tekinteni. Ha ezt megteesszük, biztosít bennünket: Reátok tekintek, azaz: gondviselésemre méltatlak, kezem nyujtom, mindenben segítelek, elhalmozlak bőkezűségem jeleivel. Tegyük meg tehát mindezt, kérlek benne-

teket, hogy ránk tekintsen az Úr, és így szomorúság nélkül tölthessük el földi életünket, elérjük a jövő javait, a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és irgalmából; Vele az Atyának s a Szentléleknek dicsőség, erő, tisztelet most és mindenkor és mindörökké. Amen.

9. Jákob küzdelme Istennel¹

Jákob folytatá megkezdett útját. Egyszer csak szembejövének vele az Isten angyalai. Mikor meglátta őket, mondá: Az Isten táborozott ez! Elnevezé tehát azt a helyet . . . Két-tábornak. (Gen. 32, 1—2.)

Tudom, tegnap kifáradtatok, mert beszédem egy kicsit hosszúra nyúlt. De legyetek nyugodtak, fáradságtok nem esett hiába: hiszen az Úrban történt, már pedig az Érte fáradás — még a rövid is — nagy jutalmat szerez. Lehet, hogy testetek elfáradt; lelketek azonban erősödött. Láttam, hogy buzgó vágyatok és felajzott figyelésetek a tetőpontra hágott, ezért majd hogy nem rövidebbre fogtam tanító szavamat; nem akartam mégsem történetünk befejezte előtt abban hagyni beszédemet, tudtam ugyanis, hogy e módon inkább kedvetekre cselekszem. Hogy mondanivalóm oly hosszúra nyúlhatott, az nagyszerűen megmutatta, milyen nagy a buzgóságtok, milyen kielégíthetetlen vágyatok a hallgatásban. Így hát jómagam is fokozott serénységgel fogok hozzá tanítástokhoz, hiszen látom nap-nap után növekvő kívánságtokat. Nos, térjünk rá ma — erőnkhez képest — a tegnap mondtak foly-

¹ Hom. 58. (P. G. 54, 506—513).

tatására, elétek tálalva a szokásos szeretetlakomát. Lássuk csak, Lábán távozása után Jákob hogyan kél útra. A Szentírásban nincs fölösleges rész. Minden, amit az igazak végbevisznek, nagy haszonnal olvasható. A mindenek Ura volt állandó kísérőjük, Ő könnyítette meg utaik sok fáradságát, ezért aztán az ő kis útjuk tanulmányozásából mi is nagy hasznot meríthetünk. Ahogy Lábán hazament, Jákob is folytatá útját. Egyszer csak szembejövének vele az Isten angyalai. (Gen. 32, 1.) Eltávozta után ugyanis, amint Lábántól való félelme teljesen végetért, elfogta a bátyjától való rettegetés. Ám a kegyes Úr lelket akart bele önteni, teljesen el akarta oszlatni gyávaságát, megláttatta tehát vele az angyalok táborát. Szembejövének vele az Isten angyalai. Mikor meglátta őket, mondá: Az Isten tábora ez! Elnevezé tehát azt a helyet Kéttábornak (u. o. 2.), hogy ez a név megörökítse az itten osztályrészeül jutott látomást. E látomás után követeket küldé maga előtt Ézsauhoz, a bátyjához... (U. o. 3—4.)

Lám, még a látomás után is mily nagy rettegés gyötörte! Félt bátyja erőszakosságától; aggódott, hogy törbecsalja, mert még eszében tartja egykori cselekedetét. Így szóljatok uramhoz, Ézsauhoz: Ezt üzeni öcséd, Jákob: Lábánál tartózkodtam s voltam mindmáig. Van marhám, szamaram, juhóm, rabszolgám meg rabszolgálóm: s most követséget küldök uramhoz, hogy kegyelmet találjak tekintetemben. (U. o. 4—5.) — Figyeld meg, mennyire fél bátyjától. Ki

akarja engesztelni. Követséget küld tehát hozzá, jelenti neki jövedelmét, vagyoni állapotának alakulását; és értesíti arról, hogy hol volt ily hosszú ideig. Haragja kiengesztelésével szeretné elnyerni megbocsátását. Ez meg is történt: az Isten lecsillapította a bátya szívét, és neheztelését kioltva — engesztelékennyé tette. Lábán nagy haraggal üldözte Jákobot, ám az Úr már pusztá szavával ráijesztett: hogy ne tudta volna hát békülékennyé változtatni Ézsaut az öccse iránt! Mikor visszatértek a követek Jákobhoz, mondták: Eljutottunk bátyádhoz... s ime siet eléd négyszáz emberrel. (U. o. 6.) Ez csak növelte Jákob ijedelmét. Nem látta tisztán bátyja szándékát. Értesülvén tehát kíséretének nagyságáról, elrémült, mert attól tartott, hogy harcolni jó és ezért „siet eléje”. Igen megfélemlék erre Jákob. (U. o. 7.) A félelem megzavarta elméjét. Zavarában nem tudta, mitévő legyen. Életét féltette, szeme előtt felrémlt a halál. Két táborba osztá a vele levő népet..., mondván: Ha Ézsau az egyik táborot megtámadja s megveri, a megmaradt másik tábor megmenekszik. (U. o. 7—8.) Félelme, nagy rémülete sugallta ezt neki. Látva, hogy szinte törbeesett, a legyőzhetetlen Úrhoz fordul és valósággal számonkéri Tőle régebbi ígéreteit: Itt az idő, hogy egyrészt az elsőszülöttek kiváltságos helyzetéért, másrészt nekem tett ígéreteidért méltónak találtassam teljes támogatásodra. Mondá ugyanis Jákob: Én atyámnak, Ábrahámnak Istene s atyámnak Izsáknak Istene, ... ki azt mondottad nékem: Térj vissza

földedre s születésed helyére. (U. o. 9.) Te, aki engem kihívtál az idegen földről és visszaparancsoltál atyámhoz és szülőföldemre: csekély vagyok mindaz irgalmadra s hűségedre, amelyet szolgálással műveltél. (U. o. 10.) Légy mostan is segítségemre. Mindaddig nagy gondot viseltél rám, most is kiragadhatsz a veszély torkából. Jól tudom, hogy egy szál botommal keltem át a Jordánon (u. o.); minthogy azonban törődtél velem, én aki egy szál bottal vágtam neki az idegen földnek, két táborral jövök vissza mostan. (U. o.) Uram, aki ilyen nagy vagyont adott nekem és ennyire megnövelted gazdagságomat, Te ments meg engem bátyámnak, Ézsauinak kezéből, mert igen félek tőle, hogy... meg ne találjon ölni anyát, fiát egyaránt. Te azt mondtad, hogy jót teszesz velem s oly bőségessé teszed ivadékodat, mint a tenger fövenyét, melyet sokasága miatt megszámolni nem lehet. (U. o. 11—12.)

Jákob kéri Istentől, hogy teljesítse ígéreteit; Jákob harca az angyallal; nevének Izraelre változtatása; miért emberi alakban jelennek meg az angyalok. — Figyeld meg Jákob istenfélő lelkületét és jóra valóságát: csak arra kéri az Urat, hogy teljesítse ígéreteit. Először megköszöni régebbi kegyelmeit, majd megvallja, hogy ruhátlan és kivetett létére jutott ilyen nagy gazdagságba: csak azután kéri, hogy ments meg a veszedelemtől. „Hiszen Te azt mondtad: Oly bőségessé teszem ivadékodat, mint a tenger fövenyét, melyet megszámolni nem lehet.”

Miután imádkozott s az Úr elé tárta könyörgő kívánságát, maga is megteszi, amit megtehet. Abból amit magával hozott, ajándékokat választott ki bátyjának. Aztán külön-külön elküldé szolgálai által és meghagyta nekik, hogy szavukkal engeszteljék ki bátyja lelkét és adják hírül neki megérkeztét. (U. o. 13—19.) Mondjátok neki: Szolgád... követi útunkat. (U. o. 20.) Mindezt azért, hogy előbb váljék jóbaráttá és csak azután találkozzék vel szemtől-szembe. Azután kerülök a színe elé: talán kegyelmes lesz irántam. Az ajándék tehát elméne előre. (U. o. 20—21.) Vedd most megint szemügyre az Isten kimondhatatlan kegyességét: alkalmas időben gondoskodása mindenkor megnyilvánul. Annak idején, mivel az igaz semmit sem sejtett és nem tudta, hogy nagybátyja a titkon történt eltávozás megbosszulása végett mindenkép rátámad, mégpedig nagy erővel, mondom: annak idején Lábánnak jelent meg az Úr, lecsillapította indulatát és ráparancsolt, hogy öccsének még csak egy rossz szót se szóljon. „Keményebben ne szólj Jákob ellen!” (Gen. 31, 24.) De úgy intézte a dolgot, hogy a látomásról Lábán nyelve által az igaz is értesüljön, mert azt akarta, hogy Jákob az isteni gondviselés tudatában bátrabb legyen. Most más a helyzet. A bátyja az idő hatására megszelídült. Letett öccse ellen való indulatos haragjáról. Jákob viszont tovább vívódott önmagában. Félt, reszketett a bátyja elé járulástól. Ezért a jóságos Úr most nem Ézsau-nak ad parancsot (mint fentebb Lábánnak), hiszen ez már semmi rosszat sem forral öccse

ellen, hanem az Úr most Jákobot vigasztalja. Ajándékvivő szolgálóinak elküldése után aludt egyet, majd igen korán felkelt, vevé két feleségét... meg... fiait és átkele a Jábok gázlóján és átvivé mindenét, amije volt. Mikor aztán egyedül maradt, íme egy férfiú tusakodott vele egész virradatig. (Gen. 32, 22—24.) Nagy az Úr kegyessége. A két testvér találkozása előtt emberalakban akart megküzdeni Jákobbal, hogy kézzelfoghatóan tudtára adja: nem fogja érni semmi baj. A férfi mikor látta, hogy legyűrök, megérinté csípőjének inát. (U. o. 25.) Mindez az Úr alkalmazkodása végett történt. El akarta ugyanis úzni a félelmet Jákob lelkéből és rá akarta bírni, hogy mit se rettegve járuljon bátyja elé. Amint ugyanis megérinté csípőjének inát, az tüstént elszáradta. (U. o.) Majd pedig, hogy megismerje vélt küzdőfelének erejét, azt mondja a férfiú Jákobnak: Eressz el, mert feljő immár a hajnal. (U. o. 26.) Megsejtvén tehát az igaz a férfiú különös hatalmát, így szólt hozzá: Nem eresztelek el, míg meg nem áldasz. (U. o.) Nagy és érdememet meghaladó kitüntetésben részesültem. Nem eresztelek el tehát, míg meg nem áldasz engem. Erre az mondá: Mi a neved? (U. o. 27.) — Lám, már ismét hogy alkalmazkodik az Úr! Ha meg nem kérdi, talán nem tudta volna Jákobnak a nevét? Bizonytal tudta volna, kérdésével azonban meg akarja szilárdítani az igaz bizalmát és föl akarja világosítani, hogy voltaképen kivel beszél. Mikor tehát ez felelé: Jákob, erre az mondá: Ne Jákobnak hívjanak ezentúl, hanem Izrael-

nek; mert ha erős voltál az Istennel szemben, mennyivel inkább fogsz győzedelmeskedni az embereken. (U. o. 28.) Nézd, teljesen föltárja most mutatott nagy leereszkedésének okát s a névadás útján egyszersmind tudatja vele, hogy kit látott, kivel viaskodott. Ne Jákobnak hívjanak ezentúl, hanem Izraelnek. Ez a név pedig azt jelenti: „Aki látja Istent.” Mivel méltónak találtattál arra, hogy meglásd az Istent (már amint ember megláthatja) ezért adom neked ezt a nevet. Azt akarom, hogy nyilván lássa az utókor, milyen látomásban részesültél. És hozzáteszi: Mert ha erős voltál az Istennel szemben, mennyivel inkább fogsz győzedelmeskedni az embereken. Ne félj többé! Ne tarts attól, hogy bárki is megkárosít. Hiszen te akkora erőt kaptál, hogy Istennel is megbírtál küzdeni: sokkalta inkább győzedelmeskedsz tehát az embereken, — senki sem tud majd legyőzni téged.

E szavak hallatára Jákob elámult a vele Szólónak nagyságán. Így beszélt tehát hozzá: Mondd meg nekem, mi a neved? Az felelé: Mit kérdezed nevemet? Azzal megáldá őt. (U. o.) Maradj meg a rádszabott határok közt, át ne hágd a mértéket! Áldásom akarod venni? Ime, megadom. Azzal megáldá őt. Erre Jákob elnevezé azt a helyet Fánuelnek, mondván: Színről-színre láttam itt az Istent, mégis megmenekedett a lelkem. (U. o. 30.) Ime, a látomás milyen nagy bizalmat öntött beléje! — Megmenekedett a lelkem, pedig az előbb majdnem meghalt ijedelmében. — Mivel megadatott nekem szemtől-

szembe látni az Istent, megmenekedett a lelkem. Éppen akkor kelt fel . . . a nap, amikor túlment Fánuelen. (U. o. 31.) Látod, az Úr az emberi gyengeséghez alkalmazkodtában minden úton-módon ki akarja mutatni jóságát. Ne csodálkozz rajta, kedves hallgatóm, hogy ilyen nagy az Úr leereszkedése. Jusson eszedbe, hogy az Úr a patriarchának is vendége volt (angyalaival együtt) és ott ült a tölgyfa alatt emberalakban; s ezzel már jóelőre jelezte, hogy emberi természetet fog majd öltetni és az egész emberi nemet így fogja megszabadítani az ördög zsarnokságától, így fogja visszavezetni az üdvösséghez.

A megtestesülés igazsága kihirdettetik. Az Úr jótéteményeinek emlékei a Szentírásban. — Akkor azonban még, a kezdet kezdetén, csak jelképben jelent meg mindegyiküknek, amint maga is mondja egy másik prófétája által: Én adtam a sok látomást, s a próféták által én mondtam példabeszédeket. (Ózeás 12, 10.) Mikor azonban az Úr kegyes volt szolgálai alakot öltetni és zsenge áldozatunkat elfogadni, akkor már nem jelképes, nem is csupán látszólagos testet vett magára, hanem igazit. Éppen ezért át akarta élni minden élményünket, asszonytól akart születni, csecsemő akart lenni, pólyába takartatni, anyatejen élni és el akart viselni mindent-mindent, hogy Isten határozatának igaz volta hihető legyen, s elnémuljon az eretnekek szája. Azért alszik el a hajóban is, azért kel útra és fárad el, azért tűr el minden földi kint, hogy önnön életével teljesen meggyőzőn mindenkit. Azért áll az ítélszék elé,

feszítetteti magát keresztre, túri el a leggyalázatosabb halált, helyezteti magát a sírba, hogy megtestesülése mindenképen nyilvánvaló legyen. Mert ha csakugyan nem vette magára a testünket, akkor meg sem feszítették, meg sem halt, el sem temették, föl sem támadt. Ha pedig nem támadt föl, semmis minden beszéd a megtestesülésről. Lám, milyen oktalanságba esnek azok, akik nem hajlandók követni a Szentírás útmutatását, hanem önnön gondolataikra bíznak mindent. Ám ami most jóllátható igazság, az Jákob előtt még csak valami jelkép volt; de olyan jelkép, amiből az igaz egészen megbizonyosodhatott arról, hogy nagy gondot visel rá az Isten és hogy legyőzhetetlen lesz bárkivel szemben, aki reá leselkedik. Aztán hogy látomása ismertté váljon az utókor előtt, „a lábára . . . sántított”. Emiatt nem eszik meg Izrael fiai azt az inat, amelyik Jákob csípőjében elszáradt, mind a jelen napig: mivel-hogy Ő megérintette csípőjének inát és az megmerevedett. (Gen. 32, 31—32.) Jákob ha majd megfutotta élete pályáját, el fog távozni e földről; ellenben az Istennek reá való gondviselését és nagy leereszkedését minden emberi nemzedék előtt ismertté kellett tenni. Innen van az — jegyzi meg az Irás —, hogy nem eszik meg Izrael fiai a csípő-inat, amely megmerevedett. Ismerte az Úr a zsidók szerfölött hálátlan lelkületét. Tudta, hogy könnyen felejtik jótéteményeit, ezért folyton valami alkalmas jellel emlékezteti őket tetteire és van rá gondja, hogy az említetthez hasonló vallási szokások segítségé-

vel megőrizték ezeket az emlékeztető jeleket. Erre bőven találsz példát az egész Szentírásban. A legtöbb ilyen szokás főoka általában az az isteni szándék, hogy a jövő nemzedékek mindig megemlékezzenek Isten jótéményeiről, és feledékenységük vissza ne sodorja őket tévelygésükbe; már pedig a tévelygés különleges tulajdonsága volt a zsidó fajnak: a zsidók a jótéményekkel szemben gyakran nagyon is hálátlanoknak bizonyultak. Bizonyára elpárolgott volna a fejükből mindannak emléke, amit Isten értük tett, ha meg nem honosítja a szertartás-törvényeket. — Ám lássuk, mikép találkozik Jákob a bátyjával! Amint a történetek alapján eléggé megvigasztalódott és ígéretet kapott, hogy erős és tehetős lesz az emberekkel szemben is, felemelte szemét (és) látta, hogy jön Ézsau és vele négyszáz ember. Erre különválasztá Liának, Ráchelnek és a két rabszolgálónak gyermekeit; majd felállítá a két rabszolgálót és gyermekeiket elül, Liát pedig s gyermekeit a második helyen. Ráchelt meg Józsefet leghátul, maga pedig az élükre méne s hétszer földig hajtá magát, míg bátyja közelébe ért. (Gen. 33, 1—3.) Nézd, a különválasztás után, hogy siet elébe, a többiek élén. És hétszer földig hajtá magát, míg bátyja közelébe ért. Mozdulataival, hajladozásával akarja megnyerni bátyja jóindulatát; ezt el is érte: Mert Ézsau az öccse elé futa és megölelé s a nyakába borula s megcsókolá és síra. (U. o. 4.)

Figyeld meg az Isten irányító tevékenységét (amiről tegnap beszéltem, azt mondom

most újra): mikor a mindenek Ura meg akarja mutatni irántunk való gondviselő jóságát, bárányoknál szelídebbekké változtatja még ádáz ellenségeinket is. Figyeld meg, mekkora változáson esik át Ézsau. Az öccse elé futa és megölelé s megcsókolta és síra. Ekkor végre felsóhajtott Jákob. Félelme elszállt, és gyávasága megszűntével bátrabbá lett. Mikor aztán (Ézsau) felemelte szemét, meglátá az asszonyokat és gyermekeiket s mondá: Mit akarnak ezek? (U. o. 5.) Öccse vagyonának láttán elfogta a csodálkozás; azért teszi föl ezt a kérdést. Hát öccse mit szól? Ezek azok a gyermekek — mondja —, kiket Isten nekem, szolgádnak ajándékozott. (U. o.) Lám, milyen nagy a szerény Jákob hatalma! Alázatos szavaival meg tudta szelidíteni bátyja haragját. Erre közelebb kerülének a rabszolgálók és fiaik... Odaméne Lia is... és Ráchel és meghajtá magát. Mondá ekkor Ézsau: Mire való az a tábor, amellyel találkoztam? Ő felelé: Hogy kegyelmet találjak uram előtt. (U. o. 6—8.)

Jákob alázatosságával legyőzi bátyját. — Vedd szemügyre, kérlek, Jákob győzelmét, amelyet nagy alázatosságával aratott bátyján. Ime, akit eddig ádáz ellenségének hitt, az most oly szelidnek mutatkozik, hogy szolgálatára szívvel-örömmel felajánlja mindenét. Mondá (ugyanis): Van nekem, öcsém, bőviben; ami a tied, legyen a magadé. (U. o. 9.) Jákob azonban nem nyugszik bele. Meg szeretné mutatni, mily nagyra becsüli bátyja bárátságát, ezért azt mondja: Ha kegyelmet ta-

láltam szemedben, fogadd el ezt az ajándé-
kocskát a kezemből, mert úgy néztem ar-
codra, mintha az Isten színét néztem volna.
(U. o. 10.) Fogadd el neked szánt ajándékai-
mat. Hiszen oly örömmel néztem arcod, mint
midőn valaki az Isten arcát nézi. Ezt Jákob a
bátyja szolgáltrakész engedékenységének
megszerzése végett mondta, vagyis azért,
hogy hízélgésével testvéri jóindulatra in-
dítsa. Légy hozzám kegyelmes (u. o.), azaz
légy kedves irántam s fogadd el az áldást,
melyet neked hoztam s amelyet az Isten, a
mindenek osztogatója adott nékem. (U. o.
11.) Ne vonakodjál elfogadni. Mindezt
Isten ajándékozta nekem, ő volt mindenem-
nek szolgáltatója. E szavaival egyrészt szép
csendesén tudtára adta, milyen nagy gondot
visel rá az Isten, másrészt arra készítette,
hogy nagy tisztelettel legyen iránta. Öccse
unszolására . . . elfogadá. (U. o.) Ime, hogy
megváltozott már! Majd mondá (neki Ézsau):
Tartsunk együtt! (U. o. 12.) Azaz: mostantól
fogva járjuk együtt az utat. Jákob azonban
méltányos kibúvóhoz folyamodik: Tudod,
uram, hogy gyenge gyermekek, szoptatós
juhok és tehének vannak velem; ha a járás-
ban jobban megerőltetem őket, egy nap el-
hull minden nyájam. (U. o. 13.) Nem tudok
erősebb iramban menni az úton; kénytelen
vagyok lassan, óvatosan haladni gyerme-
keim és barmaim miatt egyaránt, hogy bele-
ne pusztuljanak a megerőltetésbe. Menj te-
hát te külön — folytatja — én pedig gyer-
mekeim és jószágaim kímélve, haladok és
találkozom majd veled Szeirben. Erre a

bátyja így felelt: Kérlek, hadd maradjanak legalább a velem levő népből néhányan úti-társaid. (U. o. 15.) Ezt nagy tisztelete és szolgálatkészsége jeléül tette. De öccse nem fogadta el. Elég az nekem — mondja — hogy kegyelmet találtam tekintettedben. Az volt egyetlen gondom, hogy barátot találjak benned. Ezt el is értem: semmi másra nincs szükségem. Jákob Szokótba méne; ott házat építé és sátrakat állíta, miért is elnevezé azt a helyet: Szokótnak, azaz Sátraknak. (U. o. 17.)

Erkölcshi utószó. Ellenségeink kiengesztelése nagy erény. A nyájasság jelentősége. — Ezek hallatára utánozzuk Jákobot; legyen lelkünk ugyanolyan alázatos! Ha vannak ellenségeink, ne szítsuk tovább haragjukat; ellenkezőleg: szavainkban és tetteinkben megnyilvánuló nyájas alázatosságunkkal fojtsuk el gyűlölségük tüzét és gyógyítsuk meg felgerjedt lelküket. Lám, a bölcs Jákob nagyhatású szavaival úgy lekenyerezte Ézsaut, hogy ez egyrészt sietett megtisztelésére, másrészt mindent szívesen megtett volna, amivel elősegíthette öccse tekintélyét. Valóban nagyfokú erényesség jele, ha nemcsak jóakaróinkat szeretjük odaadóan, és nemcsak nekik járunk kezükre minden módon, hanem ellenségeinket is szeretjük és fokozott szolgálatkészségünkkel barátainkká tesszük. Nincs nagyobb hatalom a nyájasságnál. Amint a lobogó lángra kapott máglyát a ráöntött víz kioltja, úgy fojtja el a kemencénél jobban izzó lélek tüzét a szelídség-szülte szó. Belőle kettős hasznunk tá-

mad: egyrészt mi magunk szelídséget tanúsítunk, másrészt lecsillapítjuk embertestvérünk haragját és megszabadítjuk lelkét a háborgástól. Mondd csak: te kárhoztatod testvéred haragját és ellened fordult gyűlöletét? Akkor te miért nem iparkodol más úton járni? Miért gyúlsz magad is még nagyobb haragra? Vagy talán elolthatni tűzzel a tüzet? Ez ellentmond a természetnek. Nos, ugyanígy soha nem lehet a dühöngést egy másik dühöngéssel megszelidíteni. Mert ami a víz a tűznek, az a nyájasság meg az önmérséklés a haragnak. Ezért mondta Krisztus is tanítványainak: Ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? (Mt. 5, 46.) Aztán hogy a hanyagokat korholja és buzdítsa, hozzáteszi: Nem azt cselekszik-e a vámosok is? (U. o.) Bárkit nézel a tunyák közül, nem azt cselekszi-e? Nemde még a vámosok is nagy buzgóságot mutatnak ebben? Pedig van-e a vámosnál alábbvaló? Mégis minden bizonynal azt tapasztalod, hogy a vámos is így cselekszik: vagyis azt, aki szereti, lehetetlen viszont nem szeretnie. Én azonban azt akarom, hogy ennél többek, felsőbbrendűek legyetek; ép-azért nem erre buzdítalak benneteket, hanem arra, hogy szeressétek ellenségeiteket is. Arra, amit Jákob a törvény s a másoktól kapott tanítás előtt magamagától megcselekedett: páratlan szelídségével előbb Lábánt győzte le, most pedig bátyját is. Igaz, bízott a mennyei támogatásban, előbb azonban megtette a tőle telhetőt is. Győződjünk meg tehát jómagunk is arról, hogy tengernyi

törekvésünk ellenére semmit, de semmit nem érhetünk el, ha nem istápol bennünket az ég segítségével. Mert amint semmi jót nem tehetünk ama támogatás nélkül, úgy a magunk erejének latbavetése nélkül nem leszünk méltók az onnanfelülről jövő kegyelemre. Iparkodjunk tehát, hogy egyrészt megcselekedjük, amit megtehetünk, másrészt a magunk pártjára állítsuk az ég segedelmét; így ugyanis részben a magunk iparkodása, részben Isten jósága következtében erényeink napról-napra növekednek, mi magunk pedig bőségesen részesülünk a mennyei kegyelemben. Adja meg ezt mindnyájunknak a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és jósága; Neki az Atyával s a Szentlélekkel legyen dicsőség, hatalom, tisztesség, most és mindenkor és mindörökké. Amen.

10. Józsefre irigykednek testvérei¹

Jákob . . . nemzetségtörténete a következő: József tizenhat esztendő korában még mint ifjú a nyáját legeltette testvéreivel. (Gen. 37, 2.)

Újra a jólismert asztalhoz akarlak ültetni benneteket és — multkori szavaim folytatásaképen — a most felolvasott Szentírásrészletből is szeretném elétek tálni a lelki lakomát. A mai olvasmány elegendőképp megtanít rá mindnyájunkat, milyen nagy csapás az irigység. Ez a veszedelmes szenvedély még a rokonvért is egészen hatalmába kerítheti. Hogy azonban nyomról-nyomra haladjunk, először olvasmányunk kezdetével kell foglalkozni. „Jákob . . . nemzetségtörténete a következő.” Nézd a csodálatos szent szerzőt: alighogy megígéri nekünk Jákob nemzetségsorának ismertetését, mindjárt rátér a gyermek József történetére, és e szavak után: „Jákob nemzetségtörténete a következő”, sietve félbeszakítja Jákob ivadékainak és ezek ivadékainak folyamatos felsorolását (az előbb is így tett, amikor Ézsauról volt szó), és tüstént Józsefhez kanyarodik. — Ez még ifjú volt, jóformán a legfiatalabb a testvérek közül. Azt mondja róla a

¹ Hom. 61. (P. G. 54, 525—532).

szent szerző: „József tizenhat esztendő korában még mint ifjú a nyáját legeltette testvéreivel”. Miért jelzi nekünk az Irás, hány éves a gyermek? — Azért, hogy megtudd: a fiatalság nem akadály a erénynek; azért, hogy jól megismerd ennek az ifjúnak engedelmességét atyja iránt, testvéreihez való jóindulatát és bátyjainak embertelenségét. Nézd: József bátyjai nem tartották meg a testvéri szeretet törvényét, pedig öccsük szeretetet érzett irányukban és azt lehetett volna hinni, hogy már fiatalságával rokonszenvre indítja őket. Nem ez történt: a testvérek alighogy észrevették a fiú jó természetét és atyjának hozzá való jóindulatát, mindjárt irigységre gyultak ellene. Bevádolták ugyanis Józsefet valami igen nagy vétek miatt atyjánál, Izraelnél. (Gen. 37, 2.) Ime, mekkora gonoszság! Meg szeretnék zavarni atyjuk szeretetét, ezért valami költött bűnt kennek öccsükre. Ezzel azonban csak irigységüket árulják el. De azt is megtudhatod az Irásból, hogy áskálódásuk semmi haszonnal nem járt, ellenben napfényre került a szívükben rejlő gonoszság. Figyeld csak meg atyjukat: a rágalom elhangzása után még jobban ragaszkodik fiához és elébe helyezi a többinek. Izrael minden fiánál jobban szerette Józsefet, minthogy vétségében nemzette, s tarka köntöst csináltatott neki. (U. o. 3.) Mit jelent ez: Izrael minden fiánál jobban szerette Józsefet, minthogy vétségében nemzette? — Mivel késő vétségében nemzette, épazért szerette mindegyiküknél jobban. A kései gyermekek — úgy látszik — kedve-

sebbek, és atyjuk szeretetét is jobban meg tudják szerezeni. Ám nemcsak ez a körülmény fűzte hozzá atyját, és nemcsak ezért tartotta őt a patriarcha többre a testvérekénél. A Szentírás fölvilágosít bennünket arról, hogy József után még egy másik fiú is született. Ha tehát atyja szeretete merőben természeti vonzalom lett volna csupán, utolsó gyermeke lett volna a legkedvesebb, hiszen igazában ez volt vénségének szülőtte: abban az időben látta meg a napvilágot, amikor Izrael már élete utolsó napjait élte. Mit mondjunk tehát? — Valami mennyei adománynak kellett Józsefet szeretetreméltóvá tennie. Nyilván ez az adomány emelte — erényes lelke által — a többi testvér fölé. Az Irás azért említi azt az okot, hogy „mivel vénségében nemzette, jobban is kedvelte”, mert nem akarja túlságosan kiemelni a testvérek gyűlöletét.

Az irigység nagy rossz. Kaint az irigység tette az első gyilkossá. — Szörnyű szenvedély ez. Ha megszállja a lelket, addig nem távozik belőle, míg az esztelenség végső határáig nem sodorja. Közben egyfelől megkárosítja ama lelket, amely szülte, másfelől (ennek a léleknek akarata ellenére) az irigyelt személyt még dicsőbbé, nemesebbé, jelesebbé teszi... , ez aztán megint újabb heves csapás az irigy számára. — Lám, e csodálatos ifjú — az Irás előadása szerint — mit sem sejt az áskálódásból; testvéreihez mindig bizalommal és becsületesen szól, mintha csak egyanyaszülte édestestvérei volnának. Amazok mégis gyűlölik, mert a

dühöngő irigység hatalmába kerültek. Mikor testvérei látták, hogy atyjuk őt minden fiánál jobban szereti, meggyűlölték s egy jó szót sem bírtak szólani hozzá. (U. o. 4.) Nézd, mennyire gyűlölik, noha semmit sem vétett. Egy jó szót sem bírtak szólani hozzá. Mit jelent ez: „Egy jó szót sem bírtak szólani hozzá?” A szenvedély uralkodott rajtuk. Naponta nőtt bennük a gyűlölet, mintha ez a zsarnoki szenvedély rabul ejtette volna őket. Sunyi módon beszéltek vele s egy jó szót sem bírtak szólani hozzá. Az Irás utal gyűlöletük okára is, — az irigységre: „Mikor testvérei látták, hogy atyjuk minden fiánál jobban szereti”. Atyja szeretete támasztott ellene irigységet, viszont a fiú éppen erényével nyerte meg atyja jóindulatát. Amazoknak utánaozniok kellett volna öccsüket, és versenyezniök vele jószívűségben. Így ők is megnyerhették volna atyjuk szeretetét. Ilyesmi azonban eszükbe sem jutott, ehelyett közös erővel gyűlölték az atya kedveltjét. Valóságos ellenségeivé lettek öccsüknek. Titkos gonoszság támadt bennük, nem tudtak tehát békével, hanem csak sunyi módon szólani hozzá. Ez a csodálatos ifjú viszont megmaradt testvéries jóindulatában. Gyanútlanul megbízott bennük mint testvéreiben, és eltúrte minden agyarkodásukat.

Ez a szenvedély ösztökélte egykoron Kaint is a testvérgyilkosságra. És amint a testvérek azért gyűlölték öccsüket, azért iparkodtak kikezdeni vele, azért törték halálán fejüket napról-napra, mert atyjuk jóindulatú volt Józsefhez, épígy Kain is azért

szánta el magát testvérgyilkosságra, mivel látta, hogy Isten az öccse ajándékait szívesebben fogadja, és azért mondta: Menjünk ki a mezőre. (Gen. 4, 8.) Ábel sem gyanított semmit, megbízott bátyjában, kiment vele és bűnös kéz áldozata lett, bár sohasem gondolt ilyen eshetőségre. A csodálatos József sem sejtette testvérei rosszakaratú összeesküvését; mint testvéreivel szólt velük és eléjük tárta Istentől kapott álomlátásait, amelyek előrejelezték eljövendő dicsőségét és testvérei hódolatát. Történék az is, hogy álmot látott, s azt elbeszélte testvéreinek, ami még nagyobb gyűlölséget fakasztott. Mondá ugyanis nekik: Halljátok álmodat... Azt álmodtam, hogy kévét kötöttünk a mezőn s az én kévém felemelkedett és megállott, a ti kévéitek pedig köréje állottak és leborultak kévém előtt. Felelék testvérei: Talán bizony királyunk leszesz vagy uralmad alá kerülünk? Ezek az álmok és beszédek csak taplót adának az irigység és gyűlölség alá. (Gen. 37, 5—8.) Azért mondta meg nekünk az Irás jóelőbb is, hogy a testvérek már régebben meggyűlöltek öccsüket, mert el akarta osztatni abbeli hiedelmünket, hogy csupán most kezdődött a testvérek harca öccsük ellen. „Csak taplót adának az irigység és gyűlölség alá”: azaz még sokkal inkább megnőtt bennük a gyűlölködő, ellenséges érzület. Nézd, mennyire elvakultak! Ők maguk megfejtik az álmot! Mert nem szabad azt gondolnunk, hogy a jövőt nem ismerték, és ezért maradtak meg régi irigységükben. Az igazság az, hogy mihelyt az álomból megtudták a jövőt,

új erőre kapott a gyűlöletük. Borzasztó esztelenség! A jövőt tudva csak nagyobb jóindulattal kellett volna iránta viseltetniök, gyökeresen meg kellett volna szüntetniök a gyűlölséget, vagyis kerülniök kellett volna az irigykedést. Ámde ők eszük-veszettségében nem látták, hogy mindent önmaguk ellen cselekszenek, és így még hevesebb gyűlöltre lobbantak. Ó szerencsétlen balgatagok, miért mutattátok ki szörnyű irigységteket, semmibevéve öcsétek testvéri szeretetét, és miért nem gondoltátok meg azt, hogy álmainak elmondása világosan mutatja, milyen jóindulattal van hozzá az Isten. Ne higyjétek, hogy elébe vághattok annak, amit Isten öcséteknek előre jelzett. Mert nemsokára úgy lesz minden, ahogy kiolvastátok az álomból, még ha száz akadályt agyaltok is ki. Hiszen végtelenül bölcs a mindenek Ura és hatalmas önnön erejének megmutatásában. Igaz, gyakran megengedi, hogy akadályok gördüljenek útjába. De amit eleve elhatározott, azt végrehajtja. Ezzel mutatja meg erejének módfelett való nagy voltát. — Nos, ilyen az irigy ember: ilyesmire nem tud gondolni, hanem úgyszólván teljesen szenvedélyének rabszolgája lesz és mindent a maga üdve ellen cselekszik. Az álom elbeszélése után a testvérek is még jobban átadják magukat a gyűlölködésnek. A csodálatraméltó József pedig, amikor egy másik álmot is látott, nemcsak nekik mondta el, hanem atyjának is. Azt láttam álomban, hogy a nap és a hold és tizenegy csillag leborult előttem . . . atyja megdorgálá s mondá: Mit jelentsen ez

az álom, amelyet láttál? Talán bizony, hogy én meg anyád és testvéreid földig boruljunk előtted? Irigykedtek ezért rá testvérei, atyja azonban . . . fontolgatta magában a dolgot. (U. o. 9—11.) Atyja tudta, hogy testvérei irigykednek rá, ezért dorgálta meg a fiút; pedig ő maga is megfejtette az álmot és kitalálta, hogy fiának — Isten adott kinyilatkoztatást. Ezért fontolgatta magában a dolgot. De nem így tettek a testvérek! Hát hogyan? — Még jobban irigykedtek öccsükre. — Mért voltatok esztelenek? Miért viselkedtetek féleszű módra? Nem vettétek észre, hogy az álom nem ok nélkül ismétlődött meg, hanem azért, hogy hagyjatok fel gyilkos terveitekkel, hiszen most már meggyőződhattetek róla, hogy végrehajthatatlan dologra vállalkoztatok, mert az álomban jelzett dolgok minden úton-módon valóra válnak? Törődnötök kellett volna a testvéri érzülettel, és öcsétek leendő dicsőségét a magatokénak kellett volna tartanotok. Ha már azonban erre nem ügyeltetek, legalább annak kellett volna eszetekbe jutnia, hogy nem ellene, hanem a mindenség Ura ellen hadakoztok: Ő adta u. i. neki a kinyilatkoztatást. — A testvérek azonban, amint az imént mondtam, sem a természetes kapcsolatot nem tisztelték, sem az öccsük iránt való égi kegyességre nem figyeltek, hanem napról-napra fokozták gyűlöletüket és titkon máglyát gyújtottak önmagukban. Közben sem atyjuk, sem a fia ilyesmit nem gyanított, és nem sejtette, hogy a testvérek ekkora oktalanságba rohannak. Így esett, hogy mihelyt

ők nyájaikhoz tértek: Mondá (Józsefnek) Izrael: Testvéreid Sichemben legeltetik a juhokat; jer, hadd küldjelek el hozzájuk. Ő felelé: Itt vagyok. (U. o. 13.) Látod az atya szeretetét fiai iránt? Látod fia engedelmes voltát? Majd azt mondta neki: Eredj és nézd meg, jól van-e minden testvéreid s a juhok körül s hozz nekem hírt, mi van? (U. o. 14.)

József Krisztus előképe. — Mindez pedig azért történt, hogy egyrészt kitessék József jóindulata testvérei iránt, másrészt pedig megnyilatkozzék a testvérek vérszomjazó lelkülete. De a történetek a jövendőt is jelképezték és homályosan előre megrajzolták az Igazság sorsát. Amiképen József elment testvérei látására, azok azonban nem tisztelték sem testvéri mivoltát, sem küldetése célját, hanem először megölésére gondoltak, később pedig eladták az izmaelitáknak: így a mi Urunk is nagy irgalmasságában eljött az emberi nemet meglátogatni; evégből emberi testet öltött; és úgy jött el, hogy testvérünk lett. Szent Pál így kiált föl: Mert semmiképen sem az angyalokat karolta fel, hanem Ábrahám ivadékát... ezért mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreihez. (Zsid. 2, 16—17.) Ellenben a hálátlan zsidók a lélek s a test Orvosát, aki naponta száz meg száz csodát művelt, meg akarták ölni és végre is hajtották gyilkos szándékukat: keresztrefeszítették Azt, aki üdvösségünkért szolgálakot öltött magára. Ők valójában megfogták és keresztrefeszítve megölték áldozatukat: József testvérei azonban csak terveztek, de nem hajtották végre tervüket. Az előkép-

nek ugyanis tökéletlenebbnek kellett lennie az igazságnál, különben nem lehetett volna előképe a később történendőknek. Ezért az időben még csak homályosan jelezte a jövőt. Figyeld csak meg, mily csodás dolog ez! Józsefet nem ölték meg, hanem eladták; ruháját meg gödölye vérével bemocskolva visszaküldték atyjuknak, el akarván hitetni vele, hogy fiát a fenevadak széttépték. Látod, ez mind azért volt így, hogy mintegy árnyékban, de az igazsághoz híven képe legyen a valóságnak. De térjünk vissza gondolatmenetünkhöz! Elküldé tehát (atyja) ... és ő el is jutta Szichembe. Amint aztán a mezőn bolyongott, találkozik vele egy ember és megkérdezi, mit keres. Ő felelé: Testvéreimet keresem. Mondd meg nekem, hol legeltetik nyájaikat. (Gen. 37, 15—16.) Lám, milyen nagy buzgalommal érdeklődik bátyjai felől, kíváncsian jár-kél, mindent megtesz, hogy láthassa őket. Mondá erre néki az az ember: ...Hallottam, hogy azt mondták: Menjünk Dotáinba. Elmenvén tehát József ... meg is találá őket. Mikor messziről meglátták, mielőtt még odaért volna hozzájuk, arra gondolának, hogy megölik. (U. o. 17—18.) Vedd most szemügyre, kérlek, az Isten végtelen bölcsességét; a testvérek készek voltak öccsük megölésére, a mindenek Alkotója és Változtatója meg is engedi, hogy mindenféle akadály gördüljön József elé; mégpedig azért, hogy harcosát egyre dicsőbbé tegye, s azután beteljesíthesse álmait. Mikor messziről meglátták, ...arra gondolának, hogy megölik. Így szólának

ugyanis egymáshoz: Itt jó az álomlátó! Jertek, öljük meg s dobjuk egy régi vízverembe s mondjuk azt, hogy fenevad ette meg — s akkor majd kitűnik, mit használnak neki álmai. (U. o. 18—20.)

Amit Isten előre megmondott, nem lehet megakadályozni. — Látod, meg akarták ölni, mert tartottak az álom beteljesülésétől. Pedig meg kell tanulniok, hogy lehetetlen be nem teljesülnie annak, amit Isten előre megmondott; egyelőre azonban még tanácskoznak, merényletre készülnek, elárulva gonoszságukat. Ámde a végtelenül bölcs Isten arra kényszeríti a cselszövőket, hogy akaratlanul is a gondviselés eszközei legyenek. Igaz, összeesküdtek öccsük megölésére és szándékban már el is tették láb alól. Mikor azonban ezt Rúben meghallotta, azon volt, hogy kiszabadítsa kezükből és azért azt mondá: Ne vegyétek el életét, ne ontsatok vért, hanem dobjátok ebbe a pusztai vízverembe és őrizzétek meg tisztán kezeteiket. Ezt azonban csak azért mondotta, mert ki akarta szabadítani kezükből s visszaadni atyjának. (U. o. 21—22.) Nézd, ő sem meri nyíltan kiragadni kezükből, hanem csak gyilkoló szándékukat akarja megfékezni, mondván: Ne ontsatok vért, hanem dobjátok a vízverembe. A Szentírás meg akarja nekünk mutatni Rúben célját. Rúben azért tett így, mert ki akarta szabadítani kezükből és visszaadni atyjának. Mikor a testvérek ezen tanakodtak, József még nem érkezett oda, csak amidőn már befejezték e beszélgetést, akkor „odaért testvéreihez”. (U. o. 23.) Test-

vérük elé kellett volna szaladniok, megölelniök és megkérdezniök, hogyan van atyjuk. Ők azonban, mint vadállatok a báránykára, reávetik magukat: ... lehúzzák róla a tarka köntöst, őt magát pedig bedobták a ... vízverembe, melyben nem volt víz. (U. o. 24.) Rúben tanácsa szerint cselekedtek. Miután bedobták, „leültek kenyerezni“. Mily durvaság és embertelenség! Hosszú-hosszú utat tett meg, nagy igyekezettel kereste-kutatta őket, hogy láthassa és hírül adhassa atyjának hogylétüket. Ők pedig barbár és goromba módon, éhhalállal akarták elpusztítani, mivel Rúben azt tanácsolta nekik, hogy ne ontsanak vért. Ám a jóságos Isten a gyermeket hovahamar megszabadította testvérei esztelenségétől. Mikor leültek kenyerezni, látták, hogy izmaelita vándorkereskedők jönnek arrafelé ... s ... Egyiptomba (mennek). Mondá Júda: Mi hasznunk, ha megöljük testvérünket s eltitkoljuk vérét? Jobb lesz, ha eladjuk az izmaelitáknak s nem szennyezzük be kezünket: hiszen testvérünk és húsunk. (U. o. 25—27.)

Látod, Ruben már az előbb is megakadályozta a nagyobb bajt a kisebbel; most meg Júda tanácsolja öccsük eladását, hogy kiragadhassa a halál torkából. Az egész pedig azért történt így, hogy akaratuk ellenére is bekövetkezzék Isten végzése, és így eszközei legyenek a gondviselésnek. Ráállanak (Júda) beszédére s kihúzzák a vízveremből s eladják az izmaelitáknak hús ezüstön. (U. o. 28.) Milyen gonosz tervváltoztatás! Milyen átkozott nyereség! Mennyire igazságtalan vásár!

— El meritek adni édes testvéreteket, atyátok szemefényét, aki látogatástokra jött, aki az ég-világon semmivel nem bántott meg benneteket? Ráadásul Egyiptomba tartó barbár idegeneknek adjátok el! Micsoda nagy esztelenség és irigység ez? Hiszen ha ezt azért művelitek, mert az álomtól-féltetekben meg vagytok győződve arról, hogy a látomás mindenkép beteljesedik, akkor miért vállalkoztok lehetetlenségre és tettekkkel miért hadakoztok Isten ellen, jóllehet Ő ígért meg öcséteknek mindent? Ha semmibe sem veszitek az álmokat, hanem örültségnek tartjátok, miért műveltek ilyent, amikor ez örök szennyfoltot ejt rajtatok, atyátok fejére pedig sírig tartó gyászt hoz? — Hej, súlyos szenvedély ez nagyon és vérszomjas lélekre vall! Aki gaztetre vetemedik és akinek feje fölött összezsaptak az okatlan gondolatok hullámai, az nem ügyel többé arra a nagy szemre, amely nem ismer nyugovást; az nem tiszteli magát a természetet sem és nem figyel semmi olyanra, ami részvétet kelthetne benne. Ez történt meg a testvérekkel is. Nem gondoltak arra, hogy József — a testvérük; sem arra, hogy még fiatal, sem arra, hogy kedveltje atyjának, sem arra, hogy még sohasem élt idegen földön, külföldiek közt még sohasem fordult meg, most pedig távoli országban, barbárok közt fog élni; minden tisztességes gondolat sutbavetésével csak egyben főtt fejük: hogy mikép valósíthatnák meg irigységszülte tervüket (megvalósíthatónak gondolták). Lelkükben ők már

testvérgyilkosok lettek. Áldozatuk azonban mindent hősiezen elviselt.

Az Úr keze őrzi Józsefet. — Józsefet az égi kéz oltalmazta, és elhárított tőle minden nehézséget. Hogyha velünk van a mennyei jószág, még félvadak közt és idegen földön is jobban élhetünk, mint azok, akik nagy kényelemben otthon töltik életüket. Viszont hiába élünk odahaza — látszólag teljes gyönyörűségben, ha elesünk az isteni segítség-től: ez esetben u. i. mi vagyunk a legszánalomraméltóbbak a világon. Mert nagy az erény ereje, de nagy a gonoszság gyöngesége is. Jól megmutatja nekünk ezt a szóbanforgó történet. Mondd, kiket tartasz sajnálatra és tengernyi könnyre méltóknak: azokat-e, akik öccsük ellen ekkora gáztettet követtek el, vagy pedig öccsüket, aki barbár kézbe került? Nyilván amazokat. Gondold meg, kérlek, hogy ez a csodálatos fiú, akit a szolgák olyannyira ajnároztak, és aki folyton ott ült atyja ölén, most váratlanul a nehéz szolgasors elviselésére kényszerült, tetejébe még szinte állati vadságban élő külföldiek közt. Ám maga a mindenség Ura tette őket emberségessé, Józsefben pedig nagy türelmet oltott. Öccsük eladása után úgy érezték a testvérek, hogy szándékuk teljesült: el tudták tenni láb alól az irigyelt testvért. Mikor Rúben visszatért a veremhez, nem találá a gyermeket; erre megszaggatá ruháit, visszaméne testvéreihez és mondá: Nincs meg a gyermek, hová legyek én. (U. o. 29—30.) Főntebb megmondta a Szentírás, hogy Rúben azért tanácsolta öccse

verembevettetését, mert ki akarta ragadni a testvérek gyilkos kezéből és vissza akarta adni atyjának. Most látta, hogy iparkodása meghiusult, megszagatta ruháit: „Nincs meg a gyermek, hová legyen én.” Hogyan védekezhetnénk, főleg én, aki mondhatnám előljárótok vagyok. Azt hitte t. i., hogy öcsését megölték. Megtörtént, amit a testvérek kívántak: idegen földre juttatták gyűlöletük tárgyát, és így valami módon könnyíteni tudtak irigységükön. Most már nagy ravaszul abban eszelnek, mint vezethetnék félre atyjukat, hogy ki ne tudójék előtte a rút összeesküvés. Vevék a köntösét és belemártották egy levágott gödölye vérébe és elküldének, hogy vigyék el atyjukhoz és mondják: Ezt találtuk; nézd meg, fiad köntöse-e vagy sem? (U. o. 31—32.) Miért csapjátok be magatokat, esztelenek?! Mert lehet, hogy atyátokat rászeditek, de nem maradhattok rejtve ama szunnyadatlan Szem előtt, amelytől pedig leginkább kellett volna félnetek. De hát ilyen az emberi természet, ilyen sokunknak gonoszsága: elsősorban és csakis embertársainktól meg e világ megszóló nyelvétől óvakodunk, de nem gondolunk a rettenetes Itélőszékre s a borzasztó büntetésre; csak azzal törődünk, hogyan kerülhetnők el az emberi szemrehányást. Így viselkedtek a testvérek is, amikor iparkodtak becsapni atyjukat. Mikor atyjuk megismerte (a köntöst), mondá: A fiam köntöse! Fenevad ette meg őt, vadállat falta fel Józsefet! (U. o. 33.) Valóban: ugyanolyan kegyetlenül szenvedett, mintha fia vadállatok

karma közé került volna. Aztán (a patriarcha) megszaggatá ruháit, szőrzsákba öltözék és sok ideig gyászolta fiát. (U. o. 34.) Milyen siratni valók voltak a testvérek! Nemcsak azért, mert eladták öccsüket a barbároknak, hanem azért is, mert atyjukat — késő vénségére — ekkora fájdalommal sujtották. Ámbár gyermekei mind összesereglettek, hogy enyhítsék atyjuk bánatát, nem akart megvigasztalódni, hanem mondá: Gyászolva megyek el fiamhoz az alvilágba. (U. o. 35.)

Gondolom, ez újabb csapás volt rájuk. Amikor u. i. látták, hogy atyjuk ilyen forrón szereti azt, aki nem volt többé, és akiről azt hitte, hogy vadállatok martaléka lett: még jobban emésztette őket az irigység. Ráadásul a testvérek (mivel atyjukhoz és öccsükhöz kegyetlenek voltak) nem érdemeltek semminemű bocsánatot; az izmaeliták viszont a Gondviselés eszközei lettek: továbbadták Józsefet Putifárnak, a fáraó főszakácsának. Lám, József lassan, de biztosan halad előre. Mindig megmutatja erényét és türelmét és végül, mint emberül küzdő bajnok, győzelmi koszorúval, — királyi koronával koronáztatik meg. Álmainak teljesülből megtanulhatták piacravetői, hogy aljasságuknak nem lett semmi haszna. Mert olyan erős az erény, hogy támadások közepepe még csak ragyogóbb lesz. Nincs nála erősebb, nincs hathatósabb, hiszen izmos önmagában is, birtokosa pedig támogatásban részesül onnanfelülről. Az erényes embert Isten támogatja, mennyei istápolásra méltó

tatja: hatalmasabb is az ilyen ember mindenkinél. Legyőzhetetlen és nem lesz zsákmánya emberi törvetésnek sem a sátán mesterkedésének. Ne a rossz bánásmód elől meneküljünk tehát, hanem a rossz cselekedetek elől. Bárki megpróbálhat lesujtani felebarátjára: igazában egyáltalán nem árthat neki. Lehet, hogy ideig-óráig ártalmára van, de csak ezen a világon, amott azonban örök kínt és kibírhatatlan büntetést von önfejére. Ezt csak úgy kerülhetjük el, ha előkészülünk a viszontagságok elviselésére és — az Úr tanítása szerint — imádkozunk bántalmazóinkért. Ez nagy jutalmat szerez nekünk és méltóvá tesz bennünket a mennyek országára. Vajha megadná ezt mindnyájunknak a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és irgalma. Neki az Atyával és a Szentlélekkel legyen dicsőség, hatalom, tisztesség, most és mindig és mindörökön örökké. Amen.

11. József a börtönben¹

Nem is volt annak (a főtlöctartónak) semmi gondja semmire sem s mindent . . . ő (József) intézett. (Gen. 39, 23.)

Ami a tegnap mondottakból hátra van, azt akarom ma elmondani kedvességteknek; vagyis újra József történetével szeretnék foglalkozni. Tudjátok, hogy tegnapi beszédem egy kissé hosszúra nyúlt, és így nem haladhattam tovább; ott fejeztem be elmélkedésemet, hogy Józsefet az egyiptomi nő rágalma miatt Putifár tömlöcbe vetette. Ezért ma érdemes lesz megtudnotok, mi történt vele a tömlöcben. Mert börtönbevetetése és a főtlöctartónak hatalma alá kerülté után is annyira megsegítette Isten, hogy a főtlöctartó rábizta az egész tömlöc igazgatását. És nem volt semmi gondja semmire sem, mert mindent József intézett. Lám, Józsefet még a viszontagság közepett sem érte semmi baj, mert Isten végtelen bölcsessége minden kellemetlenséget jóra változtatott. A gyöngyöt sárba hajíthatod, mégis megtartja eredeti szépségét. Ilyen az erény is: bárhová ved, erejét megmutatja a szolgaságban is, a tömlöcben is, jó és balsorsban egyaránt. Tehát József rab létére is megnyerte a börtön-

¹ Hom. 63. (P. G. 54, 540—547).

felügyelőt, és megkapta tőle az ottlévőkön való hatalmat; lássuk most már, mi módon mutatta meg a kapott kegy erejét! — Hogy ezek így végbementek, történék... (Gen. 40, 1.) Mik mentek végbe? Amiket az Irás a rágalom megtörténte és József tömlöcre ítélese után mondott el; azután: amit már jelzett az Irás, hogy t. i. a tömlöctartó minden ottani ügy intézését rábízta, mert Józseffel volt az Úr. — Hogy ezek így végbementek, (azaz József tömlöcbevetése után) történék, hogy két főtiszt, az egyiptomi király pohárnoka meg sütőmestere vétkeztek uruk ellen. . . A Fáraó . . . tömlöcbe vetteté őket . . . a tömlöctartó pedig Józsefre bízta őket. (U. o. 1—4.) A tömlöctartó nem úgy bánt Józseffel, mint rabbal, hanem mint munkatársával, sőt mint olyanal, aki a börtön lakóit nyomorúságukban meg tudja vigasztalni. S ő szolgálja nekik. (U. o. 4.) Mit jelent ez: Szolgálja néki? Azt, hogy megvigasztalta, erővel töltötte meg lelküket, fölemelte szívük és nem engedte, hogy eleméssze őket a bánat. Meglehetős ideje volt már, hogy fogságban tartották őket, mikor egyszer egy azon éjjel álmodtunk mind a ketten. (U. o. 4—5.) És ekkor József, akinek volt rá gondja, hogy megvigasztalja őket, álomlátásaik-ozta zavarok láttán azt mondja nekik: Miért szomorúbb ma arcotok a szokottnál? (U. o. 7.) Arcuk elárulta a bensőjünkben lappangó zavart. Ezért mondta a bölcs is: A jókedv földeríti az arcot, a szív bánata pedig leveri a lelket. (Példab. 15, 13.) Láta, hogy álmaik miatt szomorúak, megkérdezte tehát őket, mi az oka bánatuknak.

Ime a börtönben is hogy megmutatja kiválóságát: könnyíteni akar mások szomorúságán. Hát azok mit tettek? Azt mondták: Álmodtunk s nincs, ki megfejtse nekünk. (Gen. 40, 8.) Nem ismerték annak bölcsességét, aki szóbaállt velük. Azt hitték, közönséges valaki; nem is mondják el neki álmukat; csak annyit szólnak, hogy láttak... és hozzáteszik: „Nincs ki megfejtse nekünk.” Ez a csodálatos ifjú erre azt mondja nekik: Nem az Istené-e az álomfejtés? Mondjátok el nekem. (U. o.) Nem azt ígérem, hogy magamtól fogok nektek mondani valamit. Isten fejt meg az álmodat. Mondjátok el nekem! -- Lám, mily okos és alázatos! Nem azt mondta: „Én ítélem meg, én mondom nektek álmaitek értelmét”, hanem mit mond? — „Mondjátok el nekem!” Csak Isten fejtheti meg. Elsőnek a főpohárnok beszélé el álmát. Felelé József: Ez az álom megfejtése: A három szőlővessző még három nap; azután megemlékezik a Fáraó szolgálatodról s visszahelyez előbbi hivatalodba, hogy adogasd néki a poharat tiszted szerint, amint azelőtt szoktad. De megemlékezzél ám rólam, ha jól leszen sorod s cselekedjél irgalmasságot vélem: beszéld rá a Fáraót, vitessen ki engem ebből a tömlöcből, mert úgy loptak el engem a héberek földjéről s itt is ártatlanul vetettek e verembe. (U. o. 9. és 12—15.) Megmondta neki, hogy sorsa jóra fordul, és kiengesztelődik iránta a király, ezért meri hozzátenni: De megemlékezzél ám rólam, ha eléred boldogságod; ne feledkezzél el arról, aki neked

mindezt előre megmondta és cselekedjél irgalmasságot velem.

József lelki erejének és felebaráti szeretetének nagysága. — Ennek hallatára, kedves hallgatóim, ne íteld el az igaz kislelkűségét. Inkább azon ámulj el, hogy milyen nemes nyugodtsággal tudta elviselni a börtöni életet, ámbár roppant sok volt a kellemetlensége. Hiába kapott nagy hatalmat a tömlöc-tartótól, rab-volta s a szutykos-piszkos emberek közt való tartózkodás mégis nehezebbre esett. Nézd csak bölcs lelkületét: itt is milyen hőiesen viselt el mindent és mindenben hogyan megmutatta nagy alázatosságát! — Cselekedjél irgalmasságot velem: beszéld rá a fáraót, vitessen ki engem ebből a tömlöcből. — Figyeld csak meg: semmit sem szól ama bűnös házasságtörő asszony ellen, gazdáját sem okolja, nem mondja el bátyjai embertelen bánásmódját sem. Mindezt szívébe rejti és csak azt mondja: Emlékezzél meg rólam, és vitess ki ebből a tömlöcből. Mert úgy loptak el engem a héberek földéről s itt is ártatlanul vetettek e verembe. Ne siessünk el e hely mellett, hanem vizsgáljuk meg, milyen bölcs elmével volt József megáldva; hogyan megragadta az alkalmat, mert tudta, hogy a boldog életbe visszatérő pohárnok minden viselt dolgát jelentheti a királynak; ezért nem szólja meg az egyiptomi nőt, (hogy megismételjem magam), nem beszél uráról sem, testvéreiről sem; nem árulja el, miért jutott tömlöcbe, nem igyekszik elbeszélni a rajta esett gaz sérelmet; senkit sem vádol, csak a saját maga érdeké-

ben iparkodik szólni. Testvéreinek cselekedetét is eltitkolta mondván: Ugy loptak el engem a héberek földéről. Arról meg említést sem tesz, mit művelt a bűnös egyiptomi asszony, nem említi urának ő ellene zúdult igazságtalan haragját, hanem mit mond? „Itt is ártatlanul vetettek e verembe.” — Tanuljuk meg ebből, hogy hasonló körülmények közt mi se iparkodjunk gyalázni zaklatóinkat, ne hegyezzük nyelvünket megvádolásukra, ellenkezőleg: nyájas viselkedésünkkel bizonyítsuk meg ártatlanságunkat, utánozzuk ezt a csodálatos fiatalembert, aki a viszontagságban sem akarta — még szavakkal sem — pajzán hírét kelteni az egyiptomi nőnek. Hisz tudjátok, hogy sok kifogásolható erkölcsű ember nem egyszer orcátlanul igyekszik a maga vétkeit másokra kenni. Ez a napnál ragyogóbb ifjú azonban nem vetemedett ilyesmire, jóllehet a teljes igazságot mondhatta volna az asszony cédaságának kitergetésével és így tisztázhatta volna magát. De ő nem hajszolta az emberek dicséretét. Megelégedett az ég jóindulatával és csak azt akarta, hogy ama soha nem alvó égi Szent dicsérje tetteit. Most még hallgatott és iparkodott mindent elleplezni, később mégis megdicsőítette a kegyes Úr, mert látta bajnokának szép harcát. — A most következő eseményekből ismerkedjünk meg ennek az ifjúnak béketűrésével. A várakozás nem szegi kedvét, bizalma nem vész el, szíves-örömet eltűr mindent és hálás az Úrnak, hiszen Ő engedte meg, hogy a dolgok így történjenek. Most a fősütőmester

úgy vélte, az ő álma is valami jót jelent, ezért ő is elmondta álomlátását. József végighallgatta, égi sugallatból az álom magyarázatát is megkapta és megmondta neki, hogy reá halál vár. Még három nap, azután fejedet véteti a Fáraó és bitófára akasztat s madarak eszik le húsodat. (U. o. 19.) Ezért mondtam az előbb, hogy nem magamtól jósolok nektek, hanem csak azt mondom meg, amit Isten tudtomra ad. Ne nekem tulajdonítsátok tehát, ha akár jót, akár rosszat jelent álmotok. Nem magamtól szólok, hanem csak azt jelentem ki nektek, amit a felülről jövő kegyelem kinyilatkoztat. — Egyébként a mondott napok elérkeztével József szava beteljesült: úgy járt mindkettő, amint József megfejtette álmukat; egyikük visszatért régi boldog állásába, másikuk elvette büntetését. Ám a főpohárnok, (aki e nagy vigaszt kapta) megfélemedezék álomfejtőjéről. (U. o. 23.) Látod: az igaz már megint a porondon küzd, tanuságot tesz kiválóságáról, nem esik zavarba, nem indul fel, nem zúgolódik. Ha közönséges valaki lett volna, talán így beszél magában: Mi ez? A főpohárnok álmát megmagyaráztam, hamarosan vissza is kapta régi boldogságát, de megfélemedezett álomfejtőjéről. Ő jólétben él, én meg ártatlan létemre ide vagyok bezárva gyilkosok, sírtolvajok, rablók, vagyis olyanok közé, akik egész sor gaztettet követtek el... Semmi ilyet nem mondott, nem gondolt; mert tudta, hogy még nagyobb harc áll előtte, és szép küzdelem után ragyogó koszorú köríti majd fejét.

Nézd, két év telt el azóta, hogy a főpohárnok visszakerült állásába. Józsefnek ki kellett várnia az alkalmas időt, hogy annál nagyobb dicsőséggel övezve szabaduljon ki innét. Mert ha a főpohárnok már a Fáraó álma előtt gondolt volna arra, hogy szószólója legyen Józsefnek és kiszabadítsa a tömlöcből, talán nem lett volna mások előtt olyan szembeszökő az ifjú erénye. Nos, a végtelen bölcseségű Isten, mint a jó művész, tudta, meddig kell tűzben tartani az aranyat, és mikor kell onnét újra kivenni; két évnyi időre megengedi hát, hogy a főpohárnok megfeledezzen ígéretéről: de csak azért, hogy közben elérkezzék a Fáraó álmának ideje, s a kényszerhelyzet hatására József ismertté legyen a király egész birodalmában. Két esztendő múlva a Fáraó látta álmot... Mikor aztán megvirradt, félelmében megrettenve elkülde Egyiptom valamennyi jósához és minden bölcséhez s összehívá őket, s elbeszélé nekik az álmot, de senki sem volt, ki megfejtette volna. (Gen. 41, 1, és 8.) Lám, milyen nagy az Isten gondoskodása. Megengedte, hogy először kipróbáljanak minden ott élő látszat-bölcsét; de csak azért, hogy midőn ezek tudatlansága kiderült, végre előhózzák ezt a bilincsbe vert, fogoly, szolga zsidót, és vele magyaráztassák meg azt, ami olyan sok ember előtt érthetetlen volt. E módon ugyanis szilárdan meggyőződhetek valamennyien arról az égi kegyelemről, amely Józsefben kivirágzott. Akkor tehát, amikor minden bölcs megjelent, de egyik sem tudott mondani semmit, még

szájukat sem tudták kinyitni, akkor kapott észbe a főpohárnok és elmondta a fáraónak, mi történt vele a börtönben, és hozzátette: A vétkemről szólok. (U. o. 9.) Elmondja, hogy a tömlöcbe jutás után ő is meg a fő-sütőmester is álmot látott. Álmukra magyarázatot Józseftől kaptak, és csakugyan minden úgy történt, amint ő előre megmondta. Parancsola erre a király és tüstént kihozák Józsefet a tömlöcből, megnyírák, és más ruhát adának reá és eléje vivék. (U. o. 14.) Vedd szemügyre most mindjárt, az új fejlemények elején, milyen nagy tisztesség ez! József szépen megtisztult a türelem által, és most, hogy a Fáraó elé vezették, fénylő aranyként jött elő a tömlöcből. Látod, mit jelent az, ha az ég kegyelme segít valakit! Figyeld meg, mily nagy volt Isten gondoskodása, hogy József ügye beteljesedjék. Ama nagy harc megharcolása, a bűnös egyiptomi asszony hálójából való elmenekülés és a börtönre vettetése után Isten megengedte, hogy a Fáraó főpohárnoka meg a fő-sütőmester ugyanazon időben kerüljön börtönbe, az álmofejtés során megismerkedjék ennek az ifjúnak bölcseségével; mégpedig azért, hogy egyikük most kellő időben megemlítse és előhossa Józsefet. Mondá neki a Fáraó: Ál-mokat láttam s nincs, aki megfejtse. Azt hallottam, hogy te igen bölcsen tudod megfejteni őket. (U. o. 15.) A Fáraó szégyelte világosan megmondani, hogy egy bölcse sem tudta megmagyarázni álmát, hanem mit mondott. — Ál-mokat láttam s nincs, aki meg-fejtse. Azt hallottam, hogy te igen bölcsen

tudod megfejteni őket. — Vedd szemügyre, kérlek, József nagy okosságát és jámbor voltát. Halljad a Fáraónak adott feleletét: Ne gondold, hogy a magam erejéből mondok valamit, vagy emberi bölcsesség erejével fejtem meg az álmod. Mert lehetetlen égi sugallat nélkül ilyesmihez érteni. Vedd hát tudomásul, hogy Isten nélkül nem tudok megfelelni néked. Nem én, hanem az Isten ad majd szerencsés választ a Fáraónak. (U. o. 16.) Tanuld meg, hogy az álmok titkát a mindenek Ura fedi fel; ne emberektől kérd hát azt, amit csak Isten tud kinyilvánítani.

A Józsefben megnyilvánuló isteni hatalom. — Ime, József a feleletével megtanítja rá a Fáraót, hogy bölcsei nagyon gyengék, viszont az Isten hatalma nagy. Mivel tehát megtudtad tőlem, hogy nem földi bölcsesség nyomán, de nem is saját eszemtől szólok, mondd meg: mit álmodtatott véled az Isten? A Fáraó ezután elmondja álmát, az elsőt is, meg a másodikat is, és megjegyzi: Elmondtam az álmodat a jósoknak, de nincs, ki megfejtse. (U. o. 24.) — Nem hallottad tőlem, szól József, hogy földi bölcseségnek nem adatott meg ezek magyarázata? Ne ócsárolj tehát jósaidat. Nem foghattak föl eszükkel olyat, ami onnan felülről jövő megfejtést kíván. Felelé József: A király mindkét álma ugyanaz . . . Hogy pedig kétszer láttál ugyanegy dologra vonatkozó álmodat, az a bizonyosság jele, mert meglesz, amit az Isten mondott és csakhamar beteljesedik. (U. o. 25. és 32.) Az ismétlődés csak megerősíti a látomást és meggyőzően bizonyítja, hogy az ese-

mények okvetlen így következnek be. József azután külön-külön megfejti a hét tehen meg a hét kalász jelentését és kijelenteti, hogy nagy bőség lesz, de ezt elviselhetetlen éhínség váltja föl; végül pedig egy kitűnő tanácsot ad: Rendelj egy férfiút Egyiptom fölé, aki összegyűjthesse a hét év bőséges termését és úgy elraktározhassa, hogy ne emésztessek föl minden, hanem az éhség idején legyen mihez folyamodni. Tetszék a tanács a Fáraónak és minden szolgájának. (U. o. 37.) Ezzel közreműködött a Fáraó abban, hogy József álma megvalósulhasson, amelyet még atyja házában látott. József megfejtette a Fáraó álmát, a Fáraó viszont mit sem sejtve beteljesüléshez juttatta József látomását. T. i. ahogy Józsefet meghallgatta mondá néki: Találhatnánk-e olyan férfiút, mint ez, ki az Isten lelkével teljes? (U. o. 38.)

Ime, maga a Fáraó is átlátja, hogy az igaznak isteni kinyilatkoztatás útján jutott tudtára minden. Kit találhatnánk, mondja, aki olyan nagy kegyelmet érdemelt volna, mint ez, hiszen ebben Isten lelke lakozik. Mondá ezért Józsefnek: Mivel az Isten neked mutatta meg mindezt, amit mondtál, találhatnék-e bölcsőbbet náladnál? (U. o. 39.)

*Isten határozatát semmi sem akadályozza. — Mit jelent a kísértések hálás szívvel vise-
lése. — Figyeld meg: valahányszor az isteni Bölcsesség valóra akarja váltani elhatározását, ebben nem akadályozhatja meg semmiféle útba eső akadály. Mert lám, Józsefet testvérei úgyszólván majdnem megölték,*

aztán eladták; tetejébe egy rágalom végső veszedelembe sodorta, hosszú-hosszú ideig börtönben volt és mindezek után mégis — mondhatni — királyi trónra emelkedett. Mivel az Isten neked mutatta meg mindazt, amit mondtál, találhatnék-e bölcsebbet náladnál? . . . Te légy házam felett s a te szájad parancsára hallgasson az egész nép, csak az egy királyi székkal leszek én több náladnál. (U. o. 39—40.) Ime, a fogoly milyen gyorsan egész Egyiptom kormányzója lesz, és akit Putifár tömlöcre juttatott, azt a Fáraó a főföhelyre emelte, és egykori ura, Putifár, egyszer csak azt látta, hogy most az parancsol egész Egyiptomban, akit ő mint pajzánkodót börtönbe juttatott. Látod, milyen nagy dolog, háladással eltűrnünk a kísértéseket! Ezért mondta Szent Pál is: A szorongatás türelmet eredményez, a türelem kipróbáltságot, a kipróbáltság meg reményt, a reménység pedig nem engedi, hogy megszégyenüljünk. (Róm. 5, 4—5.) Nézd csak: József a balsorsot türelemmel viselte, a türelem tette kipróbálttá, kipróbáltsága után tele volt nagy reménységgel, reménysége pedig nem engedte, hogy megszégyenüljön. Mondá továbbá a Fáraó Józsefnek: Ime, Egyiptom egész földje fölé rendelvelek. Azzal levevé a gyűrűt a kezéről s az ő kezére adá, bizzus ruhába öltözteté s nyakába tevé az aranyláncot. Aztán körülviteté második fogatán s hírnökkel kiáltatá, hogy mindenki hajtson térdet előtte s tudja meg, hogy ő Egyiptom egész földének a feje. (Gen. 41, 41—43.) Isten Józseffel volt, ezért már eleve mindent ked-

vezően rendezett el számára és most ily nagy dicsőségre emelte. — Majd mondá a király Józsefnek: ... A te parancsod nélkül se kezét, se lábát ne mozdítsa senki Egyiptomnak egész földén. Majd megváltoztatá a nevét s elnevezé Száfenát Páneáchnak. (U.o. 44—45.) Azt akarta ugyanis a fáraó, hogy ez a név örökre hirdesse József bölcsességét. Mert e név jelentése: „Aki a titkokat ismeri”. Ami a többiek előtt rejtett titok volt, azt ő megmagyarázta. Erre utal a Fáraó a névadással. A megtisztelés fokozása végett hozzáadja feleségül Putifaré leányát. Mivel azonban ennek ugyanaz volt a neve, mint egykori gazdájának, ezért mondja a Szentírás: Putifárenak, a heliopolisi papnak. (U. o. 45.) Azt is megtudjuk, hány éves volt ez a csodálatos fiatalember, amikor ekkora jutalmat kapott és ily súlyos küzdelmeket vívott; megmondja az Írás: Harminc esztendő volt, amikor a Fáraó ... színe előtt állott. (U. o. 46.) Ne gondoljuk, hogy csak úgy cél nélkül van megjelölve évei száma; nem, hanem azért, hogy megtanuljunk: nincs mentsége annak, aki elhanyagolja az erényt; senki sem hivatkozhatik ifjú voltára, amikor az erény gyakorlásáról van szó. Ime, ő nemcsak ifjú volt, hanem szép arcú és formás termetű is. Megesik nem egyszer, hogy valaki fiatal ugyan, de formátlan. Ő azonban fiatal is volt, szép arcú is, csinos termetű is és szinte ifjúsága virágában lett rabszolga meg fogoly. Tizenhét éves volt, amikor lehozták Egyiptomba. (Gen. 37, 1.) Éppen az ifjúkor kemencéjében izzott, amikor könnyű-er-

kölcsű egyiptomi úrnője rávetette szemét, mégsem tudott diadalt aratni az erős lelkű ifjún; végül hosszú-hosszú ideig szenvedett a tömlöcben, de olyan maradt, mint az acél: nem gyengült meg, sőt még jobban megerősödött. Vele volt az erősítő égi kegyelem. Mivel ereje szerint mindent latba vetett, ezért hívták ki a tömlöcből — egész Egyiptom kormányzására.

Bátran kell elviselni a balsorsot. — A hit szemével kell nézni a lelki dolgokat és erősen kell bízni az Isten ígében. — Ezek halatán a sorscsapások alatt sose vesszük el kedvünket, és földhözragadt eszünk járását követve ne türelmetlenkedjünk; hanem legyünk nagy béketűréssel és reménykedjünk, hisz ismerjük Urunk bölcsességét: igaz, megengedi, hogy csapások érjenek bennünket, de nem hagy el; azt akarja, hogy küzdjünk és ragyogó koronával övezzük fejünk. Így tette próbára valamennyi szentjét. Ezért mondták az apostolok is: Sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába. (Ap. Csel. 14, 21.) Maga Krisztus szintén azt mondta tanítványainak: E világon szorongatástok leszén. (Ján. 16, 33.) Viszontagságainkban tehát ne búslakodjunk, hanem halljuk meg Szent Pál szavát: Akik jámborul akarnak élni Krisztus Jézusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni. (II. Tim. 3, 12.) Ne ámuldozzunk, ne bosszankodjunk, hanem tűrjünk el minden bajt bátran és kitartással. Ne sanyarúságunkat nézzük, hanem a belőle szereshető nyereséget: hiszen olyan ez, mint a kereskedés.

Akik pénzt szeretnének gyűjteni és evilági foglalkozást űznek, másképp nem tudják növelni vagyonukat, csak úgy, hogy rengeteg veszélyt vállalnak szárazon meg vizen (el kell viselniök a rablók s a kalózkodás cselvetéseit), mégis készséges buzgalommal vállalnak el mindent és a nyereség reményében oda sem néznek a kellemetlenségeknek; ugyanígy nekünk is — ha a szenvedésekből gyűjthető gazdagságra és lelki haszonra gondolunk — örülnünk, ujjonganunk kell és nem a látható, hanem a láthatatlan valóságok szemléletébe elmerülünk Szent Pál intelme szerint: Nem a látható dolgokra figyelünk. (II. Kor. 4, 18.) A hit ugyanis nem elégedhetik meg testi szemmel; a hit a lélek szemével képzeli el a láthatatlanokat. Higyük el, hogy ezek sokkalta méltóbb tárgyai a hitnek a testi-szem-látta valóságoknál. Ábrahám is azért volt kedves az Úr előtt, mert hitt ígéretének, felülemelkedett az emberi természetén s a földies gondolkozáson, ezért: Ez beszámíttatott neki megigazulásra. (Róm. 4, 3.) Látod, ez a megigazulás: bízni Isten szavában. Ha Ő megígér valamit, ne emberi észjárással mérlegeld; keredj az ilyen szempontok fölébe és bizzál az Igérettevő hatalmában. Így tétetett próbára valamennyi igaz, köztük a csodálatos József is, és jóllehet súlyos akadályok gördültek eléje álmai után, nem zavarodott meg, nem rendült meg lelkében, hanem erős szívvel, férfiasan elviselt mindent, mert lehetetlennek tartotta azt, hogy Isten elhatározásai meg ne valósuljanak. A szolgaság, a tömlöc és a

nagy rágalom után át is vette egész Egyiptom kormányzását. Mindezt eszünkbe véve fogadjuk bátran, bármi ér is bennünket és mondjunk hálát mindenért a kegyes Istennek és várjuk az ő segítségét. Adja meg ezt mindnyájunknak a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és irgalma; Neki az Atyával és a Szentlélekkel egyetemben legyen dicsőség, hatalom és tisztesség, most és mindenkor és mindörökön örökké. Amen.

12. József testvérei Egyiptomban¹

Kiméne tehát József Egyiptom földére . . . és bejárá Egyiptom minden vidékét. Mikor aztán eljött a hét esztendő bőség . . ., a gabonát összegyűjté . . . annyi volt, mint a tenger fövénye. (Gen. 41, 45—49.)

Akarjátok-e, hogy ma is József történetét tárgyaljuk és megnézzük, mikép vállalta magára ez a csodálatos ember egész Egyiptom kormányzását és örökölt eszességével hogyan vigasztalt meg mindenkit? Kiméne József Egyiptom földére és bejárá Egyiptom minden vidékét. Mikor aztán eljött a hét-esztendő bőség, a gabonát összegyűjté: annyi volt, mint a tenger fövénye. Először megkapta a Fáraótól a teljhatalmat, majd összegyűjtötte a gabonát és elraktározta a városokban. Volt gondja idejekorán mindarra, amivel elegendőkép segíteni lehetett a következő inségen. Látod, ez az igaz férfiú most is milyen jutalmat kapott bátorságáért, türelméért és egyéb erényeiért: tömlöcből királyi palotába emelkedett! — Születék pedig Józsefnek, még az éhség eljövele előtt, két fia . . . És elnevezé az elsőszülöttet Mánásszénak, mondván: Elfeledtette velem az Isten minden bajlódásomat s atyám

¹ Hom. 64. (P. G. 54, 547—558).

házát. (Gen. 41, 50—51,) — Vedd most szemügyre József jámborságát: az említett névvel örökíti meg Isten minden jótéteményének emlékezetét, részben mulhatatlan hálaája jeléül, részben pedig azért, hogy fia a Mánásszé-névből megtudhassa majd ama türelmet és harcot, amelynek árán atyja oly nagy dicsőségre emelkedett. „Elfelejtette velem az Isten minden bajlódásomat s atyám házát.” Mi ez a „minden bajlódásomat”? Gondolom, első és második szolgaságát érti rajta, meg a börtönben elviselt nyomorúságot. „S atyám házát” — a szülői háztól való elválását jelenti. Ezt akkor szenvedte el, amikor elragadták atyja öléről, és ajnározott gyermekifjú létére a szabadságot kénytelen volt fölcserélni a rabszolgasorssal. A másikat meg elnevezé Efráimnak, mondván: Megszaporított engem az Isten szegénységem földén. (U. o. 52.) Nézd, ez a név is mennyire tele van háladatossággal! Mert nemcsak hogy „elfelejtette velem az Isten minden bajlódásomat”, hanem gyarapodtam is, még pedig ama földön, amelyen igen-igen megaláztak; a végveszedelem közepett már életem forgott kockán . . . — Érdemes meghallgatnotok, kedveseim, a fejleményeket: A termékeny hét év multán eljött a hét szűk esztendő is, amint József előre megmondta. A bekövetkezett események mindenki előtt fölfedték: micsoda bölcsesség jutott Józsefnek osztályrészül; érthető tehát, hogy mindenki alávetette magát neki. „És amikor elhatalmasodék az éhség az egész földön.” József eleinte nem engedte meg, hogy a lakosság szükségét

lásson, hiszen Egyiptomnak egész földjén volt félretéve eleség. (U. o. 54.) Mikor azonban az éhínség itt is lábrakapott, az elviselhetetlen élelemhiánytól sujtott nép a Fáraóhoz kiáltott; az éhség t. i. a király elé hajtotta őket. Lássuk csak ennek jóindulatát! Ő azt felelé nekik: Menjetek Józsefhez s amit ő mond néktek, azt cselekedjétek. (U. o. 55.) Mintha csak ezt mondta volna: Mit néztek rám? nem látjátok, hogy én csak a királyi öltönyt hordom, ellenben ő lett mindnyájunk megmentője? Tehát ne énhozzám fussatok, az ő megkerülésével, hanem hozzá menjetek! Amit ő mond néktek, azt cselekedjétek... József megnyitá az összes csűröket s árult az egyiptomiaknak. (U. o. 56.) És mivel mindnyájukat gyötörte az éhség: Minden ország Egyiptomba ment, hogy eleséget vásároljon (U. o. 57.), mert: Azokat is nyomorgatta az éhség. (U. o. 56.) Nézd csak, lassanként kezdenek betelni József álmai. Mert mihelyt elharapódzott az éhínség és átcsapott Kánaán földjére is, ahol atyja, Jákob lakott, az Irás szava szerint: Mikor aztán Jákob meghallotta, hogy Egyiptomban lehet kapni eleséget, mondá fiainak: Miért késlekedtek? Hallottam, hogy Egyiptomban lehet kapni gabonát; menjetek le és vegyetek, amennyire szükségünk van, hogy életben maradjunk. (Gen. 42, 1—2.) Mit késlekedtek itten? mondja, menjetek le Egyiptomba és hozzatok nekünk onnét élelmiszert. Mindez azért történt, hogy József testvérei a látomásnak mindenben segítségére legyenek és valóra váltsák azon álmokat, amelyeknek

megfejtését maguk is gyanították, már akkor, amidőn József elmondta nekik álmait. Leméne tehát József tíz testvére... Benjámint azonban otthon tartá Jákob (Benjámín édestestvére volt Józsefnek), azt mondván a testvéreinek: Hátha valami baja történnék az úton! (U. o. 3—4.) Kímélte fiát, mert az még kiskorú volt. Bemenének tehát... József volt a kormányzó Egyiptom földjén... testvérei leborultak előtte. (U. o. 5—6.) Egyelőre még mit sem sejtve cselekszik mindezt. Közben nagy idő telt el, így hát nem ismerték föl öccsük arcát. Valószínű, hogy az egykori gyermekifjú mostanig némiképp megváltozott külsejében. Úgy vélem, egészen az isteni Gondviselés műve volt az, hogy sem beszédjéről, sem arcáról nem tudták fölismerni testvérüket. Hogyan is gondolhattak volna ilyesmire?! Ők azt hitték, hogy öccsükből az izmaeliták kezén rabszolga lett és most bárbar népek közt szolgál: nem is juthatott tehát eszükbe semmi ilyen... Érthető, hogy nem ismertek rá Józsefre. Öccsük azonban első pillantásra tudta, kik vannak előtte. De nem fedte fel kilétét előttük. Mint ismeretlenekkel akart velük tárgyalni. Mintha idegenek lettek volna, keményen szóla hozzájuk s azt kérdezé tőlük: Honnan jöttetek? (U. o. 7.) Úgy viselkedik, mintha egyáltalán nem ismerné meg bátyjait. Szeretne ugyanis mindent apróra kitudni tőlük, főleg atyja és öccse hogylétéről.

Először megkérdi, hová valók. Azt mondják, Kánaánból jöttek gabonavásárlás végett. Az éhség kényszerített bennünket, mondják,

ez útnak megtételére; mindenünk otthon hagytuk és lejöttünk ide. Eszébe jutának az álmok, melyeket egykoron látott. (U. o. 9.) Eszébe jutottak álmai, és látta, hogy beteljesednek; ezért akart mindent aprólékosan megtudakolni tőlük. Nagy szigorúan ezt feleli tehát nekik: Kémek vagytok, azért jöttetek, hogy megnézzétek, hol gyenge az ország! (U. o.) Nem egyenes szándékkal jöttetek ide. Látszik rajtatok, hogy valami gonosz fortély hozott ide benneteket. Erre megszeppenve mondták: Nem, uram. (U. o. 10.) Most maguktól világosítják fel Józsefet arról, amit meg akar tudni: Azért jöttek szolgálid, hogy eleséget vegyenek. Mindannyian egy ember fiai vagyunk, békességesen jöttünk, semmi gonoszt sem forralnak szolgálid. (U. o. 10—11.) Egyelőre csak a maguk ügyét iparkodtak tisztázni. A félelem megzavarta elméjüket, és így még nem mondtak olyant, ami Józsefet érdekelte volna. Ezért József állhatatosan ismételte: Másként van az! Azért jöttetek, hogy kilessétek, hol védtelen az ország. (U. o. 12.) Hiába beszéltek. Már maga a megérkezésetek módja megmutatja, hogy rossz szándékkal jöttetek ide. A testvérek kényszerűségükben könyörületre szeretnék indítani, ezért kijelentik: Tizenketten vagyunk mi, szolgálid, testvérek. (U. o. 13.) Milyen megtévesztő szavak! Még azt is maguk közé számítják, akit eladtak a kereskedőknek. Nem azt mondják: „Tizenketten voltunk“, hanem: „Tizenketten vagyunk testvérek... a legkisebbik az atyánknál van.“ (U. o.) Éppen ezt szerette volna tudni, nem

bántak-e el öccsével ugyanúgy, mint vele... A legkisebbik az atyánknál van, a másik nincs többé. (U. o.) Nem magyarázzák meg a dolgot érthetően, csak annyit mondanak: „A másik nincs többé.” József erre gyanút fog, hátha Benjámint is úgy bántották, mint őt.—Úgy van, ahogy mondtam: Kémek vagytok... El nem mentek innen, míg el nem jön legkisebbik öcsétek. (U. o. 14—15.) Öcséteket akarom látni... Vágyódom látni — édes testvéreimet. Abból, amit ellenem elkövettetek, azt gyanítom, hogy lelketek testvérgyűlölő. — Ha tehát jónak látjátok, küldjete el valakit közületek, hogy hozza el (U. o. 16), ti pedig maradjatok tömlöcben mindaddig, amíg öcsétek meg nem érkezik. Ha majd ő is itt lesz, meg fogja mondani, igazat beszéltek-e, és megszabadít benneteket minden gyanakvásomtól. Ha ez nem lesz meg, nyilvánvalóan kémek vagytok és kémkedés végett jöttetek. E szavakkal fogásra veté őket. (U. o. 17.) Lám, hogy próbára teszi lelkületüket, és mindazzal, amit (látszólag) ellenük tesz, öccse iránt érzett jóindulatát fejezi ki. Harmadnapon azonban kihozatá őket a tömlöcből és mondá nekik: Tegyétek meg, amit mondok s akkor életben maradtok; mert félem én az Istent. Ha békeséges emberek vagytok, maradjon egyik testvérték megkötve a tömlöcben, ti pedig menjete s vigyéte el házatoknak a gabonát, amelyet vettetek s hozzátok el hozzám legkisebbik öcséteket, hogy meggyőződhessenem szavaitokról s meg ne haljatok. (U. o. 18—20.)

A lelkiismeret elítéli a bűnöst. — Nézd csak éleselméjűségét! Ki akarja mutatni irántuk való jóindulatát, segíteni szeretne atyja inségén, meg akarja tudni öccséről az igazat, ezért tart vissza egyet, a többit pedig hazameneszti. De íme, most fölkel ellenük, romlatlan bíróként, lelkiismeretük szava. Senki sem vádolja őket, senki sem hozakodik elő ellenük semmivel; maguk lesznek önmaguk vádlói. Mondák . . . egymásnak: Méltán szenvedjük ezeket, mert vétkeztünk az öcsénk ellen: láttuk lelke szorongását, amikor rimánkodott nekünk, de nem hallgattuk meg; azért jött ránk ez a nyomorúság! (U. o. 21.) Ilyen a bűn: amikor tetteleg elkövettük, akkor mutatja meg túlon túl való oktalán mivoltát. A részeg, amikor teleitta magát színborral, — nem érzi a bornak semmi kárát, csak később tapasztalja meg, mekkora a kár. Így a bűn is: a vétkezés pillanatai előtt elhomályosítja az elmét és mint sűrű felhő fekszik a lélekre, később azonban fölébred a lelkiismeret, megmutatja a tett oktalán voltát és ezzel bármely vádlónál súlyosabban marja a lelket. Nézzed csak József testvéreit is: most ébrednek bűnük tudatára és csak most vallják meg bűnüket, hogy életüket súlyos veszedelem fenyegeti: „Méltán, mert vétkeztünk az öcsénk ellen: láttuk lelke szorongását, de nem hallgattuk meg.” Nem hiába, nem ok nélkül szenvedünk mostan, hanem jogosan, nagyon jogosan; hiszen most bűnhődünk meg öcsénk ellen való embertelen kegyetlenségünkért. „Láttuk lelke szorongását, amikor rimánkodott nekünk, de nem

hallgattuk meg." Nem volt bennünk részvét, nagy volt a kegyetlenségünk: de most visszakaptuk a kölcsönt. „Azért jött ránk ez a nyomorúság!”

Ezt csak úgy egymásközt tárgyalták meg. Azt vélték, József nem ért belőle semmit. Mert mintha nem ismerné, nem tudná nyelvüket, tolmács által szólott velük; ennek kellett megmagyaráznia mindazt, amit testvérei mondtak neki, s amit ő mondott nekik. Egyikük, Rúben, ezt mondá: Nem mondtam-e néktek, ne vétkezzetek a gyermek ellen? De ti nem hallgattatok rám. Ime, most számonkérik vérét". (U. o. 22.) Hát annak idején nem azt tanácsoltam, nem azt kértem tőletek, hogy ne vétkezzetek ellene? Most aztán: „számonkérik vérét". Szándék szerint megöltétek. Igaz, nem vertétek át torkát karddal, de eladtátok a barbároknak s a halálnál nehezebb rabszolgaságot eszeltétek ki számára. Ezért most számonkérik vérét. Gondold meg, mit jelent az, ha lelkiismereted vádol: ha egy állandóan sürgető vádlód van, amely emlékezetedbe kiáltja bűnödöt. József tehát végighallgatta beszédüket, ám ők nem tudták, hogy József érti őket, mert tolmács által beszélt velük. (U. o. 23.) De nem birta magát tovább türtöztetni. Testvéries természete s a részvét szemrehányást tett neki. Erre ő elfordula egy kissé és síra. (U. o. 24.) Elfordult, hogy meg ne ismerjék. Aztán visszafordula és beszéle velük. Majd vevé Simeont és megkötözteté előttük. (U. o. 24—25.) Mindent megtett, hogy félelmet keltsen bennük, és hogy Simeon bilincseinek láttán kézzel-

foghatóan elárulják, van-e bennük valamelyes részvét testvérük iránt. Mindezt azért cselekedte, hogy megpróbálja lelküket és megtudja, ilyenek voltak-e Benjámint is. Azért vereti vasba előttük Simeont, hogy jól kipróbálja őket és lássa, szeretik-e. Kíméletből bánt így Simeonnal, hogy gyorsabban hozzák ide Benjámint. Célja: bizonyos akart lenni öccse ideérkezte felől. Aztán megparancsolá a szolgáknak, hogy töltsék meg a zsákjukat gabonával s tegyék vissza kinek-kinek pénzét a zsákjába s adjanak nekik élelmet is az útra... Erre ők feltevék a gabonát szamaraikra és elmenének. (U. o. 25—26.) Látod, mily nemeslelkű! Akaratuk ellenére is jót tesz velük; nemcsak élelmet ad nekik, hanem még pénzüket is visszaadja. Mikor aztán egyikük kinyitotta zsákiát, hogy abrakot adion barmának, ... meglátá a pénzt a zsák szájában. Erre mondá testvéreinek: Visszaadták a pénzem, itt van a zsákban! Álmélkodva és megdöbbenve mondák erre egymásnak: Mit is cselekedett velünk az Isten! (U. o. 27—28.) Most megint aggodalomba esnek, elfogja őket az a seítés, hogy ez a pénz csak növeli az ellenük támadt gvanút. Lelkiismeretük szintén vádolta őket. Mindent József ellen elkövetett bűnüknek tulajdonítottak. Amikor azután atyjukhoz értek és mindent világosan tudtára adtak, azt is elmondták neki, hogy az egyiptomi kormányzó megharagudott rájuk és őrizetbe vette őket, mint kémeket. Mi azt feleltük néki: Békességes emberek vagyunk... Tizenketten vagyunk testvérek...: egyikünk

nincs többé, a legkisebbikünk atyánknál van... Ő azt mondta nekünk: Erről fogom megítélni, hogy békességesek vagytok-e: egyik testvértetek hagyjátok itt nálam, ti meg... hozzátok el hozzám legkisebbik öcséteket: akkor tudni fogom, hogy nem vagytok kémeek. (U. o. 31—34.) Ez újra elkészerítette Jákobot. E szomorú elbeszélés után, amikor zsákjaikat kiürítették, mindegyikük megtalálta a maga pénzét; és féltek jómaguk is, atyjuk is. Nézzed csak: az öreg megint sír. Mit is mond nekik? Megfosztotok engem minden gyermekemtől: József nincs többé, Simeon fogságban van, Benjámin is elvinnétek! Én rám szakad mindez a baj! (U. o. 36.) Nem volt elég Józsefet meggyászolnom, Simeont is hasonló sorsra juttattátok. De még ezzel nincs vége fájdalmamnak: Benjámin is magatokkal akarjátok vinni. Én rám szakad mindez a baj. E szavak elegendőképen megláttatják velünk, milyen feldúlt volt a patriarcha lelkülete. Amint ugyanis Józsefről már teljesen lemondott (hiszen azt gondolta, fenevadak falták fel), úgy Simeon ügyében sem tudott már reménykedni; a mostani pillanatban pedig Benjáminért retteg. Egyelőre tehát még ellenáll és nem adja oda nekik fiát. Felelé neki Rúben: Az én két fiamat öld meg, ha vissza nem hozom őket! Bízd az én kezemre s én visszahozom néked! (U. o. 37.) Reám bizzad, nekem add át: én visszahozom elibéd!

Rúben azért tett így, mert tudta, csak úgy térhetnek vissza Egyiptomba, ha a gyermekek is velük megy és csak így vásárolhatják meg

az élelmiszereket. Atyjuk azonban nem tági-
tott, hanem azt mondta: Nem megy le velet-
tek a fiam. (U. o. 38.) Azután az okot is
megmondja, mintegy igazolva magát fia
előtt: Nem megy le velettek a fiam; a test-
vére meghalt, ő maradt meg egyedül. Ha
valami baja történnék azon a földön, amelyre
mentek, ősz fejemet bánatával vinnétek az
alvilágba. (U. o.) Félttem ezt a gyereket. Attól
tartok, hogy elesem ettől a vigaszomtól is
és fájdalommal fejezem be életemet. Ameddig
nálam tartózkodik, látom, van valami kis
vigasztalásom: társasága enyhíti József miatt
való gyötrelmét. Atyai szeretete nem engedte,
hogy útra engedje Benjámint. Közben az
éhség felette reánehezedett az egész vidékre.
Amikor tehát elköltötték az eleséget, ...
mondá Jákob a fiainak: menjetek el ismét
s vegyetek nekünk egy kis eleséget. Felelé
Júda: Meghagyta nekünk az a férfiú s eskü-
vel is megerősítette, mondván: Ne kerüljete-
k a szíнем elé, ha el nem hozzátok magatok-
kal legkisebbik öcséteket! Ha tehát el aka-
rod őt engedni velünk, elmegyünk ismét
s veszünk neked, amire szükség van, ha azon-
ban nem akarod, nem megyünk, mert az a
férfiú ... meghagyta nekünk: Ne kerüljete-
k a szíнем elé legkisebbik öcsétek nélkül.
(Gen. 43, 1—5.) Ne gondold, hogy öcsénk
nélkül odamehetünk. De ha azt akarod, hogy
hiába essék utazásunk és valamennyien ve-
szedelembe sodródjunk, akkor útra kelünk.
De tudd meg, hogy kijelentette: Csak az eset-
ben mehetünk szíнем elé, ha öcsénk is velünk
érkezik. Jákob keserves szorítóba került,

ezért sírva fordult hozzájuk: Hogy bajt szerezzetek vele nékem, azért mondtátok el néki, hogy van még egy öcsétek. (U. o. 6.) Miért követtétek el ellenem ezt a nagy gonosztságot? Ha nem tudattátok volna vele, hogy van öcsétek, Simeont sem veszem el, Benjámint pedig nem követelné rajtatok. Ám azok felelék: Az az ember kérdezte, ... hogy él-e az atyánk, hogy van-e még testvérünk és ezért feleltünk mi néki... Tudhattuk-e, hogy azt fogja mondani: Hozzátok el magatokkal öcséteket? (U. o. 7.) Ne hidd azt, hogy a magunk jószántából vallottuk meg előtte, milyenek itteni viszonyaink. Mint kémek gyanúba estünk, ezért tartott fogva és apróra kivallatott bennünket dolgaink felől. Mi pedig mindenben igazat akartunk mondani neki, azért mondtunk ilyeneket. Júda pedig mondá az atyjának: Ereszd el velem a gyermeket, hadd menjünk, hogy életben maradassunk s meg ne haljunk. (U. o. 8.) Bízad reám a gyermeket, hogy útra kelhessünk. Ha élelmiszerkészletünk kifogy, oda minden reményünk és más úton-módon nem tudunk gondoskodni magunkról. Magamra veszem a gyermeket: ... ha vissza nem hozom és vissza nem adom néked, bűnös legyek előtted minden időre. Ha közbe nem jó ez a huzavona, már kétszer is visszajöttünk volna. (U. o. 9—10.) A fiad iránt érzett szánalom mindnyájunk vesztét fogja okozni. Éhen halunk, ha nem akarja elengedni velünk. Ime, kedves hallgatóm, hogyan győzi le végre is az éhség veszedelme az atyai szeretetet. Látva ugyanis, hogy az éhínség nö-

vekszik és másképen nem lehet lecsillapítani, azt mondja: Mivel ez a helyzet és ennek mindenkép meg kell lennie, hogy t. i. csak úgy mehettek le, ha a gyermeket is vizitek, hát induljatok, de ajándékokat is vigyetek ama férfiúnak; a zsákokban talált pénzt szintén vissza kell vinnetek. Vegyetek magatokhoz más pénzt is, hogy gabonát vásárolhassatok. Aztán vegyétek öcséteket is és menjetek el ahhoz a férfiúhoz. — Az én . . . Istenem pedig tegye őt könnyörületessé hozzátok, hogy visszabocsássa veletek testvértetek, meg ezt a Benjámint. Én magam meg hát így maradok, elárvultan, gyermek nélkül. (U. o. 13—14.) Nézd, mennyire kinyilvánítja József iránt érzett szerfölötti nagy szeretetét. Mert ne gondolja senki, hogy ezt Simeonra vagy Benjámint értette: „Én magam meg hát így maradok elárvultan, gyermek nélkül.” Ezért bocsátotta előre: Istenem pedig tegye őt könnyörületessé hozzátok, hogy visszabocsássa veletek testvértetek, meg ezt a Benjámint. Mert ha nekik nem esik is bántódásuk, én mégis így maradok elárvultan, gyermek nélkül. — Gondold el mostan, hogyan átjárja a patriarchát a József iránt való szeretet! Hiszen a körötte álló fiak népes csoportjának láttára is gyermektelennek hitte magát, mivel „attól” megfosztották. Vevék erre a férfiak az ajándékot meg a kétszer annyi pénzt és Benjámint s lemenének Egyiptomba s József elé állának: . . . Ő meglátta őket és velük Benjámint. (U. o. 15—16.) Óhajta teljesült: láthatta szeretett öccsét. Látta, hogy eleget tettek kívánságának. Parancsola háza sáfárának,

mondván: Vezesd be ezeket a férfiakat a házba, aztán vágj állatot..., mert velem fog-
nak enni délben. Az... bevezetése a férfiakat a házba. Azok ott megijedének és mondák egymásnak: Ama pénz miatt, amelyet multkor visszavittünk zsákjainkban, vezettek be minket ide, hogy hamis vádat gördítsen reánk s erőszakos módon rabszolgaságra vessen minket is, szamarainkat is. (U. o. 16. és 18.) József irántuk való jóindulatában rendezett el így mindent; ők azonban még így is aggodalommal telvék, mert attól tartottak, hogy a pénz miatt meglakolnak, mintha e dologban is vétkeztek volna. Ezért megérkezettük-kor félelmük okát a ház sáfára elé terjesztik. Elmondják, miként találták meg a pénzt zsákjaikban: (A talált pénzt) most egész súlyában visszahoztuk, sőt más pénzt is hoztunk, hogy vegyünk, amire szükségünk van. (U. o. 21—22.)

Lám, a sok csapás hogy megszelídítette lelküket, jómagukat pedig szerényebbekké tette. Ám a sáfár felelé nekik: Béke veletek, ne féljetek: Istenetek és atyátok Istene adta nektek azt a kincset zsákjaitokba; mert a pénzt, amelyet nekem adtatok, én igazolom. (U. o. 23.) Ne féljetek és ne aggódjatok ezért. Nem fogunk érte vád alá benneteket; a pénzt hiánytalanul megkaptuk. Higyjétek, Isten akarta ezt így s ő mutatta meg nektek a kincset zsákjaitokban. Aztán kivezetése hozzájuk Simeont...s vizet hozza, hogy mossák meg lábukat és abrakot ad a szamaraiknak. (U. o. 23—24.) Látod, atyjuk imája milyen szépen egyengeti útjukat. Amint ő kérte,

nekik mondván: „Az én Istenem pedig tegye őt könyörületessé hozzátok”: úgy is történt minden. Maga a házfelügyelő, már József megérkezte előtt teljes jóindulatot tanúsított irántuk. Ők pedig előkészítették az ajándékot, amire József délre megjő... Mikor aztán József hazaért, eléje vivék az ajándékot, ... s földre borulának előtte. Erre ő ... megkérdezé tőlük mondván: Egészséges-e a ti agg atyátok, akiről beszéltetek nékem? Él-e még? Ők felelék: Egészséges a szolgád, az atyánk: él még. Azzal meghajtják magukat és leborulának előtte. Mikor pedig József ... meglátta Benjamint, az édes testvérét, mondá: Ez-e a ti legkisebbik öcsétek, akiről beszéltetek nékem? Aztán pedig mondá: Legyen kegyes, fiam, irántad az Isten. (U. o. 25—29.) Nézd, milyen nagy állhatatossággal van megáldva! Még most is nemtudomságot színlel, hogy a következők során kiismerhesse lelküket: miként éreznek Benjamin iránt. Megindultságában kicsordultak könnyei; beméne tehát a belső szobába és síra. Aztán megmosá az arcát és ismét kiiöve. (U. o. 30—31.) Most aztán kimutatja jóindulatát irántuk, mondván: Hordjátok fel az étkeket! Fel is hordották külön Józsefnek (u. o. 31—32.), mint egész Egyiptom királyának és kormányzójának és külön a testvéreinek s az egyiptomiaknak, akik ott ettek, szintén külön (az egyiptomiaknak ugyanis nem szabad a héberekkel együtt enniök, ők az ilyen lakomát tisztátalannak tartják), leültették őket előtte, az elsőszülöttet a maga elsőszülöttsége szerint s a legfiatalabbikat

is a maga kora szerint. (U. o. 32—33.) Ez ámulatot keltett bennük. Nem tudták mire vélni, honnan ismeri különböző korukat. És mikor odaadja kinek-kinek a részét, Benjáminnak ötször annyit ad. Nem vették észre a való helyzetet; azt gondolták, véletlenül történt ez és a kormányzó azért ad neki többet, mert fiatalabb. Amikor befejeződött a lakoma, aztán parancsola József a háza sáfárának, mondván: Töltsd meg zsákjaikat gabonával, amennyi csak beléjük fér s tedd be kinek-kinek pénzét a zsákja szájába. A legfiatalabbiknak a zsákja szájába pedig tedd be ezüst poharamat. (Gen. 44, 1—2) Lám, milyen jól kigondolt művészettel iparkodik kipuhatolni, hogy testvérei miként éreznek öccsük iránt. Most elbocsátja őket. Mikor aztán már útra kerekedtek, József előhívá háza sáfárát és mondá: Kelj fel s menj azon férfiak után s... mondd nekik: Miért fizettek rosszal a jóért? Az a pohár, amelyet elloptatok, uram ivópohara s abból szokott jósolni. Igen nagy gonoszságot míveltetek. (U. o. 4—5.) Ahogy rájuk talált, így szólt hozzájuk: Miért fizettek rosszal jótevőtöknek? Gonoszságtok miért olyan nagy, hogy még azt is eléri, aki irántatok olyan nagy jóindulatot tanusított? Miért nem tartottátok tiszteletben ennek az embernek nagylelkűségét? Mire való ez a nagy gonoszság s ez a nagy esztelenség, amelybe estetek? Nem tudjátok-e, hogy ebből az edényből jósol az én uram? Cselekedtetek rossz, szándékotok kárhozatos, tettetek nem méltó a bocsánatra, vakmerőségtek nagy és minden gonoszsá-

got meghalad.— Ők felelnek: Miért beszél így a mi urunk? (U. o. 7.) Miért hányod szemünkre ezt a bűnt, hiszen ebben mi teljesen ártatlanok vagyunk? Mintha szolgálid ekkora vétket követek volna el! (U. o.) Isten ments, hogy ilyesmit valaha is megpróbáljunk. Mi kétannyi pénzt hoztunk, hogyan lopnánk tehát ezüstöt vagy aranyat? De ha ezt hiszed, akkor bárkinél megkerül, amit keressz, az haljon meg, (U. o. 9.) mert ilyet mert elkövetni. Mi meg rabszolgái leszünk urunknak. (U. o.) Jó lelkiismeretükbe vetett bizalmuk indította őket, hogy ilyen magukbízóan szólnak. Ő azt mondá nekik: Legyen, ahogy állítjátok: de ha bárkinél megkerül, az rabszolgám lesz — ti azonban sértetlenek maradtok. (U. o. 10.) E szavakkal alávetették magukat a vizsgálatnak. Ő végig kutató őket, a legnagyobbiktól kezdve a legkisebbikig s Benjámin zsákjában megtalálá a poharat. (U. o. 12.) Ez elbúsította lelküket. Megszaggatták ruháikat s újra felrakodván a szamarakra, visszatérének a városba. Erre beméne Júda, tesvérei élén, Józsefhez... s valamennyien a földre omlának előtte. (U. o. 13—14.) Ime, hányszor leborulnak a földre! Ő mondá nekik: Miért akartatok így cselekedni? Nem tudjátok-e, hogy nincs hozzám hasonló a jóslás tudományában? Mondá neki Júda: Mit feleljünk uramnak? Avagy mit szóljunk, vagy mit hozhatnánk fel igazolásunkra? Az Isten megállapította szolgálid vétségét. (U. o. 15—16.) Ismét fölidézik emlékezetükben, amit egykor ellene cselekedtek. Ime mindannyian rabszolgái va-

gyunk uramnak: mi is meg az is, akinél megkerült a pohár. (U. o. 16.) Most már nagy jóindulatot árulnak el és testvérükkel együtt magukat is szolgásba adják. Felelé József: Távol legyen tőlem, hogy így cselekedjem: aki a poharat ellopta, legyen a rabszolgám, de ti menjetek szabadon atyátokhoz. (U. o. 17.)

Nézd, hogy szakad nyakukba, amitől atyjuk féltette őket. Oly nagy zavarba estek, hogy azt sem tudták, mitévők legyenek. Erre Júda közelebb járulván . . . mondá. (U. o. 18.) T. i. ő vette át atyjától öccsét e szavakkal: Ha vissza nem hozom . . . néked, bűnös legyek előtted minden időre. (Gen. 43, 9.) Ezért közelebb lép hozzá és pontosan elmond neki mindent, hogy részvétre indítsa és így kiszabadítsa a fiút. Erre Júda közelebb járulván, mondá: Kérlek, uram, hadd szóljon szolgád egy szót a füledbe. (Gen. 44, 18.) Figyeld meg: Egészen úgy beszél vele, mint szolga az urával; emlékezz csak vissza az álombeli kévékre: azok miatt élezték ki még jobban gyűlöletüket, és ámulj el az Isten roppant bölcsességén: mindent valóra vált mégannyi akadály ellenére is. Kérlek, uram, hadd szóljon szolgád egy szót a füledbe s ne haragudjál meg szolgádra . . . A multkor azt kérdezted szolgálidtól: Van-e atyátok vagy testvértetek? Mi azt feleltük neked, uramnak: Van egy agg atyánk meg egy kis öcsénk, aki az ő vénségében született; ennek édes testvére meghalt. (U. o. 18—20.) Gondold el, milyen volt József lelkiállapota, mikor e szavakat hallotta . . . Egyedül ő maradt meg anyjától

és atyja igen szereti. (U. o. 20.) Miért hazudik most is, mondván: Ennek édes testvére meghalt? (U. o.) Hiszen eladták a kereskedőknek. Minthogy azonban elhitették atyjukkal, hogy vadállatok ölték meg és falták föl, és egyébként is úgy vélték, hogy már meghalt, tehát nem sinylődik a barbárok közt rabszolgaságban, azért mondja: Ennek édes testvére meghalt. Erre te azt mondtad szolgálidnak: Hozzátok el hozzám, hadd vetem reá szememet. . . . Te . . . azt mondtad . . . : Ha el nem jő veletek legkisebbik öcsétek, ne kerüljetek többé a színem elé. Mikor tehát felmentünk szolgálidhoz, az atyánkhoz, elbeszélünk néki mindent, amit uram mondott. Mikor aztán azt mondta atyánk: Menjetek el ismét s vegyetek egy kis gabonát nekünk, mi azt mondtuk neki: Nem mehetünk. Ha lejön velünk legkisebbik öcsénk, vele együtt lemegyünk. (U. o. 21 és 23—26.) Vedd szemügyre, Júda mentegetőzéséből József milyen pontosan megtudott mindent, ami az ő eladása után otthon történt és amit róla atyjának meséltek. Ha ezt is elviszitek s éri valami az úton, ősz fejemet bánatával juttatjátok az alvilágba. (U. o. 29.) Mivel tehát atyánk ennyire szereti ezt a gyermeket, hogyan nézhetünk majd szemébe, ha a gyermek nem lesz velünk? Ha tehát én most bemegyek a szolgálidhoz, az atyánkhoz s hiányzik a fiú (minthogy lelke annak a lélkén csüng), ha meglátja, hogy nincs velünk, meghal s ősz fejét bánatával juttatják szolgálid az alvilágba. Hadd legyek én a rabszolgád, én, ki kezességet vállaltam érte, jót állot-

tam, mondván: Ha vissza nem hozom, bűnös legyek atyám előtt minden időre. (U. o. 30—32.) Ennek az ígéretnek a fejében tudtam idehozni a fiút, hogy betöltsem parancsod és megmutassam, mennyire igazat szoltunk és nem mondtunk semmi hazugságot. Hadd maradjak tehát én, szolgád, a gyermek helyett uram szolgálatában, a gyermek pedig hadd menjen fel testvéreivel. Úgy sem tudnék visszatérni atyámhoz e gyermek nélkül, hogy ne legyek tanuja a bajnak, amely alatt összeroskad atyám. (U. o. 33—34.) Mindez megindította József lelkét. Eléggé meggyőződhetett róla, hogy testvérei tisztelik atyjukat, és öccsüket nagyon szeretik. Nem bírta... tovább tartóztatni magát, noha sokan állottak körülötte; megparancsolá tehát, hogy menjen ki mindenki, hogy senki idegen se legyen jelen, mikor felismerik egymást. Aztán hangos sírásra fakada, — úgyhogy meghallották az egyiptomiak s a Fáraó egész háza — és mondá testvéreinek: Én vagyok József! Él-e még az atyám? (Gen. 45, 1—3.) Csodálatraméltó ennek az igaznak nagy állhatatossága: ilyen sokáig bírta a színlelést és meg tudta állni, hogy ne fedje föl kilétét. De főleg azon ámulok el, miként tudtak a testvérei talpon maradni; hogyan tudták szájukat kinyitni; hogy nem vesztették el lélekjelenlétüket, hogy nem kábult el az elméjük; hogy nem süllyedtek el a föld alá. Nagy félelmükben megrémülten felelni sem bírtak testvérei. (U. o.) Méltán: ha eszükbe vették, hogyan bántak vele, viszont milyen volt irántuk —

ő; és ha fontolóra vették az öccsüknek jutott dicsőséget, valóban önnön életükért aggódhattak. Ép ezért, lelket akarván beléjük önteni, így szólt hozzájuk: Jertek ide hozzám! (U. o. 4.) Ne húzódjatok el tőlem; ne gondoljátok, hogy ti vagytok felelősek azért, amit műveltetek ellenem. Nem annyira gonoszságtoknak kell tulajdonítani a történeteket, hanem Isten bölcseségének és kimondhatatlan irgalmának. Hiszen ez által vált lehetővé, hogy idejöhessek és idejében élelmet szolgáltatthassak nektek is, meg ennek az egész országnak. Én vagyok József, a testvéretek, kit eladtatok Egyiptomba. Ne féljete! (U. o. 4—5.) Ne zavarjon ez meg benneteket! Ne lássék előttetek elviselhetetlennek, ami történt. Az Isten rendelkezése szerint folyt le minden. Megmentésteekre küldött engem az Isten előttetek . . . Két esztendeje ugyanis, hogy elkezdődött az éhség ezen a földön s még öt olyan esztendő van hátra, amelyben sem szántani, sem aratni nem lehet. (U. o. 5—8.)

Nézd, hogy vigasztalja őket, három ízben is; kijelenti nekik, hogy szerinte nem ők az okai Egyiptomba jöttének, hanem Isten műve az, hogy ő erre a dicsőségre emelkedett. Isten küldött engem . . . Ő tett engem a Fáraó atyjává s egész házának urává s Egyiptom egész földjének fejedelmévé. (U. o. 8.) Az egykori rabszolgaság e kormányzóságot szerzte meg nekem; egykori eladatásom ebbe a dicsőségbe juttatott; régebbi balsorsom alkalmat adott mostani tisztségem elnyerésére; ama régi irigységtek megteremtette

mai tündöklésemet... — Kedveseim, ezt necsak hallgassuk, hanem utánozzuk is! Hogy bántalmazóinkat megvigasztalhassuk, mondjuk nekik: Nem ők felelősek ellenünk elkövetett cselekedeteikért. — Továbbá viseljünk el mindent nagy jóindulattal, mint ama csodálatraméltó férfiú. — Meggyőztelek benneteket róla (folytatja József), hogy nem a ti számlátokra írom, amit ellenem elkövetetek, hanem — hogy mentesítsek a bűntől — az egészet Istennek tulajdonítom: az Ő határozata volt, hogy így szerezzem meg mostani dicsőségemet. Siessetek s menjetek fel atyámhoz s mondjátok neki: Ezt üzeni fiad, József: Az Isten Egyiptom egész földjének urává tett engem: jer le hozzám, ne késlekedjél. Gesszen földjén fogsz majd lakni s közelemben leszesz, te meg a fiaid s fiaidnak fiai, juhaid meg marháid s mindened, amid van, és ellátlak ott élelemmel, — mert még öt esztendő van hátra az éhségből, — hogy el ne vessz házad népével és mindeneddel együtt, amid vagyon. Ime saját szemetek s testvéremnek, Benjáminnak szeme látja, hogy az én szám szól hozzátok. Mondjátok el atyámnak minden dicsőségemet s mindazt, amit Egyiptomban láttatok. Siessetek s hozzátok el hozzám. (U. o. 9—13.) E szavak után, amikor már eléggé megvigasztalta őket és rájuk parancsolt, hogy élete soráról értesítsék atyjukat és tüstént hozzák ide: Benjáminnak, az öccsének nyakába borula... és sírt: (ez volt az édes testvére), hasonlóképen síra az ő nyakán az is. Majd megcsókolá... a többi testvéreit is és mindegyikén síra.

(U. o. 14—15.) Végre e hosszú beszélgetés, sírás s a Józseftől kapott sok jótanács után alig tudtak vele beszélni. Erre aztán szóba merészkedének ereszkedni vele. Mikor aztán meghallották és a közismert szóbeszéd elterjesztette a király udvarában, hogy: eljöttek József testvérei, — örüle néki a fáraó és egész háza népe. (U. o. 15—16.) Mindenkit megvidámított az, hogy a testvérek felismerték Józsefet. (A fáraó) meghagyá Józsefnek, hogy parancsoljon testvéreinek, mondván: Rakodjatok fel barmaitokra s menjete el... s hozzátok el... atyátokat... és jöjjetek el hozzám és nektek adom Egyiptom minden javát... Parancsold meg azt is, hogy vigyennek magukkal szekereket..., hogy elhozsák gyermekeiket és feleségeiket. (U. o. 17—19.) Lám, még a király is Jákob ideutazásával törődik. Vegyétek atyátokat és... jertek. Úgy is cselekvének Izrael fiai... József pedig a fáraó parancsa szerint szekereket ada nékik... Hozata mindeniküknek két-két rend ruhát is, Benjáminnak azonban háromszáz ezüstöt és öt drága ruhát ada. Ugyanannyi pénzt és ruhát küldé atyjának is, azonfelül tíz szamarat, melyek Egyiptom mindenféle javaiból vittek s ugyanannyi nőstényszamarat, megrakva gabonával és útravaló kenyérrel. Aztán elbocsátá testvéreit s amikor elindultak, mondá nekik: Ne civódjatok az úton! (U. o. 19—24.) Nézd ezt a bölcs lelket! Nemcsak hogy jómaga teljesen fölhangyott haragjával és testvéreit fölmentette bűnük alól, hanem még őket is inti, ne civakodjanak útközben és ne egymást vádolják

a történekről. Mert ha nemrégiben, amikor József előtt álltak, azt mondták egymásközt: Méltán, mert vétkeztünk az öcsénk ellen: láttuk lelke szorongását, de nem hallgattuk meg (Gen. 42, 21.), és Rúben is így emelkedett szólásra: Nem mondtam-e néktek, ne vétkezzetek a gyermek ellen? de ti nem hallgattatok rám. (U. o. 22.), nagyon valószínű volt, hogy majd útközben is civakodni fog a többivel. Ezért haragjuk és viszálykodásuk elfojtása végett azt mondja: Ne civódjatok az úton!, hanem vegyétek fontolóra, hogy én nem róttam föl bűnötökül, amit ellenem elkövettetek; magatok is legyetek hát jóindulattal egymás iránt.

Erkölcsi buzdítás. — Ki csodálhatná meg kellőképen ennek az igaznak derék voltát, aki teljesen az Újszövetség bölcseségének szellemében járt el. Nemde ez a férfi még az apostoloknál is inkább megcselekedte azt, amire Krisztus buzdítja tanítványait: Szeresétek ellenségeiteket... imádkozzatok üldözőitekért. (Mt. 5, 44.) Egyrészt ugyanis nagyon szerette testvéreit, noha azok őt — ha rajtuk múlik — megölték volna; másrészt mindent megtett, hogy meggyőzze őket: semmit sem vétettek ellene. — Milyen fenkölt gondolkozás ez! Mekkora nemeslelkűség! Milyen hatalmas arányú istenszeretet!... Nem ti tettétek ezt ellenem: a gondviselő Isten engedte meg az események ilyen alakulását, hogy megvalósulhassanak álmaim, és a szabadítótok lehessenek. Balsorsban és kísértésekben való gyötrődésünk tehát annak jele, hogy a Gondviselés törődik ve-

lünk és jóakarattal van hozzánk. — Ne keressük hát mindenáron a kényelmet meg a bőséget, hanem jó- és balsorsban egyaránt adózzunk hálával az Úrnak, hogy Ő — hálás szívünk láttára — még jobban kimutathassa gondviselő jóságát. Adja meg ezt mindnyájunknak a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és irgalma; Neki az Atyával és a Szentlélekkel egyetemben legyen dicsőség, hatalom, tisztelet, most és mindenkor és mindörökön örökké. Amen.

